

**UNIVERZITET U SARAJEVU
FAKULTET POLITIČKIH NAUKA
ODSJEK: EVROPSKE INTEGRACIJE**

**CIVILNO PLANIRANJE ZA VANREDNE SITUACIJE KAO
USLOV PRISTUPANJA BOSNE I HERCEGOVINE
EVROPSKOJ UNIJI SA POSEBNIM OSVRTOM NA
ORUŽANE SNAGE BOSNE I HERCEGOVINE
-magistarski rad-**

Kandidat
Edin Novalić
Broj indeksa: EI-38/10

Mentor
dr. Kenan Dautović

Sarajevo, mart, 2019.

SADRŽAJ

Uvod	4
1. TEORISKO – METODOLOŠKI DIO RADA	7
1.1. Problem istraživanja	7
1.2. Predmet istraživanja	8
1.3. Kategorijalno pojmovni sistem istraživanja	8
1.4. Operaciono određenje predmeta istraživanja	11
1.5. Prostorno određenje predmeta istraživanja.....	11
1.6. Vremensko određenje predmeta istraživanja.....	11
1.7. Disciplinarno određenje predmeta istraživanja	11
1.8. Ciljevi istraživanja.....	12
1.8.1. Naučni cilj.....	12
1.8.2. Društveni cilj	12
1.9. Hipoteze i indikatori	13
1.9.1. Generalna hipoteza	13
1.9.2. Posebne-razađujuće hipoteze	13
1.10. Način istraživanja	13
1.11. Naučna i društvena opravdanost istraživanja	14
1.12. Vrijeme istraživanja.....	14
2. RAZVOJ CIVILNOG PLANIRANJA ZA VANREDNE SITUACIJE	15
2.1. Teorijski okvir civilnog planiranja za vanredne situacije.....	15
2.2. Pojam i suština civilne odbrane.....	16
2.3. Međunarodno pravno određenje civilne odbrane	17
2.4. Osnovne razlike između pojmova civilna odbrana i civilna zaštita	19
2.5. Pojam i uloga civilnog planiranja za vanredne situacije	20
2.6. Pojam i uloga vojnog planiranja za vanredne situacije	23
3. KONTEKSTI CIVILNOG PLANIRANJA ZA VANREDNE SITUACIJE	24
3.1. Istorijski kontekst	24
3.2. Kontekst ljudske – civilne sigurnosti.....	27
3.3. Aktivnosti WEU, NATO i EU u oblasti ESOP/ZSOP	31
3.3.1. Institucije uključene u proces ZSOP – Lisabonski ugovor.....	31
3.3.2. Komandovanje, kontrola i planiranje vojnih operacija EU.....	33
3.3.3. Razvoj vojne sposobnosti EU	34

3.3.4	Ulog ZEU.....	39
3.3.5	Uloga NATO.....	40
3.3.6.	Saradnja NATO i EU u oblasti sigurnosti	41
3.4.	NATO strategijski koncept: NATO 2020, NATO-EU	42
3.5.	Evropska sigurnosna strategija	43
3.6.	Zajednička sigurnosna i odbrambena politika – Lisabon	46
4.	AKTIVNOSTI MINISTARSTVA SIGURNOSTI BiH U OBLASTI SIGURNOSTI	48
4.1.	Uloga ministarstva sigurnosti BiH.....	48
4.2.	Misija ministarstva sigurnosti BiH	51
4.3.	Djelovanje ministarstva sigurnosti BiH.....	51
4.4.	Saradnja Ministarstva sigurnosti BiH sa OS BiH	53
4.4.1.	Sporazum o saradnji između ministarstva sigurnosti i ministarstva odbrane.....	53
4.5.	Operativno – komunikacijski centar Bosne i Hercegovine – 112.....	54
5.	AKTIVNOSTI OS BiH U OBLASTO SIGURNOSTI	56
5.1.	Oružane snage Bosne i Hercegovine	56
5.2.	Ciljevi zadaci i struktura OS BiH	58
5.3.	Operativni centar Oružanih snaga Bosne i Hercegovine	59
6.	ORGANIZACIJA I FUNKCIONISANJE CIVILNE ZAŠTITE BiH	61
6.1.	Civilna zaštita BiH.....	61
6.2.	Organizacija Civilne zaštite u entitetima i Brčko distriktu BiH.	61
6.2.1.	Štabovi Civilne zaštite.....	65
6.2.2.	Služba zaštite i spašavanja	69
6.2.3.	Jedinice Civilne zaštite.....	72
6.3.	Moguće misije OS BiH u skladu sa civilnim planiranjem za vanredne situacije	75
6.4.	Moguće misije OS BiH u skladu sa ZSOP na putu BiH prema EU.....	75
7.	ZAKLJUČAK	80
8.	Sporazum o saradnji između MO i MS BiH.....	87
	BIBLIOGRAFIJA.....	92
	POPIS TABELA	96
	POPIS DIJAGRAMA.....	96
	PRILOZI.....	96

Uvod

Sigurnosni interes jedan je od osnovnih determinirajućih faktora svakog globalnog društva, svake društvene zajednice pa i države jer se sigurnosni element današnjice našao u žiži interesovanja. Društveni sistem bilo koje vrste određen svojim sastavom, strukturom, organizacijom i odnosima formira se tako da kao cjelina što je moguće više održava odgovarajuće stanje sigurnosti. U isto vrijeme, osigurava uslove za ostvarivanje zaštitne funkcije kojom se moraju savladati problemi koje sistem ne može riješiti „sam od sebe“. Budući da sama priroda ima svoje zakonitosti, odnosno da u prirodi djeluju sile stvaranja i razaranja, stihije i reda, ugroženost svega što postoji predstavlja realno i trajno stanje stvari. Gledajući društvo, kao dio prirode, društvo ni kao cijelina ni u dijelovima nije od toga oslobođeno. Zato je u prirodi čovjeka kao pojedinca, ali i društva, odnosno ljudskih zajednica svih vrsta, da se zaštite i brane od ugroženosti i opasnosti.

Situacije koje nastaju izazvane glađu, ratom, sušom, poplavama, potresima, bolestima, divljim životinjama i ropstvom pojavljuju se od najstarijih poznatih rukopisa širom svijeta. Odbrana, zaštita i sigurnost ljudi, njihovih dobara, kako ličnih tako i zajedničkih, njihove egzistencije, stvaranje uslova za njihov opstanak i dalju egzistenciju, predstavljaju jednu od današnjih determinirajućih parametara. „Ep o Gilgamešu napisan 2000 godina prije nove ere, govori o poplavama i potresima u mjestu koje se nalazi na teritoriji današnjeg Iraka”.¹

„Potres koji je pogodio Hausien u kineskoj pokrajini Shensi (ili Shaanxi) 23. januara 1556. Prema zabilježenim povijesnim izvorima, smatra se najsmrtonosnijom prirodnom katastrofom, razorni potres prema procjenama jačine 8,0-8,3 stepeni po rihteru prema carskim zapisima odnio je oko 830000 ljudskih života”.² U navedenim zapisima pored razmatranja o poplavama i potresima iznose se i podaci o neuspjelom traganju za vječnom sigurnošću. Izgleda da su za Gilgamešove potomke dvije stvari bile izvjesne: izvjesnost smrti i neizvjesnost trenutka ili načina na koji će ona doći. Dakle, sigurnost ili bolje kazano nesigurnost, ugroženost, pa ma koliko to pitanje bilo kompleksno, ne predstavljaju istorijsku anomaliju. Savremeno društvo je vrlo ranjivo na prirodne nepogode i katastrofe prouzrokovane ljudskim faktorom. Osnovni cilj civilnog planiranja za vanredne situacije jeste da se ova ranjivost ublaži i umanjí, odnosno pravovremenom reakcijom tamo gdje je to

---

¹ Gačić, Jasmina 2008, Civilno planiranje za vanredne situacije, Fakultet bezbednosti, javno preduzeće Službeni glasnik, Beograd, str.7.

² Večernjakova knjiga, 2006, 100 katastrofa koje su potresle svijet, Zagreb, str.12.

moгуće i spriječi, da svoje angažovanje u slučaju nesreća i katastrofa učini organizovanim i efikasnim. Ono što je danas jako evidentno jeste promjena opasnosti i nesigurnosti koje nas vrebaju (biološke, seizmičke, meteorološke, biološke ili u novije vrijeme opasnosti od raznih vrsta terorizma). Vrijeme u kojem živimo ima jako puno stručnih i akademskih radova koji imaju jako dugačke spiskove rizika i prijetnji koji direktno ugrožavaju zdravlje ljudi, materijalno stanje, ekonomsku i socijalnu sliku kao i druge dimenzije društva. Jedne od brojnih jesu prirodne (elementarne) opasnosti, tehničko-tehnološke, ratne i savremeni sigurnosni rizici i prijetnje. Dali smo i koliko u prošlosti znali da procijenimo rizike, opasnosti, slabosti sistema i lokalnih zajednica. Pod slabostima ovdje mislimo na ugrožavanje života, zdravlja i sigurnosti građana, gubitak materijalnih dobara, pad proizvodnje, razaranje prirodne i životne sredine pa i na cjelovitost zajednice, njene kulturološke navike i životni i radni elan pojedinca, dakle na kategorije koje je veoma teško adekvatno vrijednovati. U analizama novijeg datuma možemo naći podjelu potencijalnih prijetnji na : environmentalne (izazvane od manje ili veće grupe), i posredne ili strukturalne prijetnje (aktivnosti grupe, sistema ili institucija čija je prijetnja sigurnosti nusproizvod radnje koja se vrši u ime nekog drugog primarnog cilja). Uočena je i razlika između ličnih rizika (tiču se pojedinca i njegove najuže zajednice), i kovarijantnih (koji se odnose na manje i veće grupe). Druga bitna promjena direktno je uslovljena prvom i odnosi se na institucionalnu i funkcionalnu snagu države i društva da se suoči sa svim vrstama vanrednih situacija i mogućim opasnostima i rizicima koje oni donose.

Naime, referentni okvir na osnovu koga se mogu posmatrati dalja istraživanja i proučavanja, donositi kompetentni zaključci, odnosi se na:

1. empirijske promjene u pogledu sigurnosnih prijetnji,
2. analitičke domete u pogledu razumijevanja međuzavisnosti sigurnosnih prijetnji,
3. institucionalne promjene, kako unutar zaštitno-sigurnosnih struktura, tako i na nacionalnom i međunarodnom nivou.

Imajući u vidu ova tri ključna elementa većina zapadnoevropskih država trajno se opredjelila za konstituisanje i novu konceptualizaciju civilnog planiranja za vanredne situacije. Sistem koji pedeset godina funkcioniše u okviru strategije NATO-a, na početku je imao jednu i ograničenu ulogu – osigurati kontinuitet funkcionisanja vlasti i društva u vrijeme rata.

Bez obzira na konceptualne specifičnosti u organizaciji pojedinih sistema civilnog planiranja za vanredne situacije, sve države namjenile su mu veliki broj operativnih i preventivnih zadataka koje treba da ostvari u uslovima svih vanrednih događaja. U njihovu realizaciju moraju se uključiti sve strukture društva u skladu sa stepenom obučenosti i edukacije,

odnosno svi nivoi teritorijalno-administrativnog organizovanja, pri čemu se raznim zakonodavnim instrumentima navode njihova uloga i značaj. Civilne, zaštitne aktivnosti često ne raspolažu adekvatnim sredstvima i sposobnostima da odgovore na hitne prioritete potrebe ugroženih i nastradalih, pa je izuzetno važna civilno-vojna kao i široka međunarodna saradnja koja doprinosi saniranju nastalih posljedica.

Istočne, centralnoevropske i zemlje jugoistočnog Balkana prihvale su standarde koji su razvijeni unutar civilnog planiranja vanrednih situacija u NATO-u i EU. Činjenica je da je prvu transformaciju i brzi uspon koncept civilnog planiranja za vanredne situacije doživio upravo nakon saradnje s partnerima iz istočne i centralna Evrope. Možemo sa velikom sigurnošću konstatovati da će u budućnosti udruživanje, kooperacija i koordinacija u ovom širokom sistemu imati za cilj da razvija Civil emergency planning – civilno planiranje za vanredne situacije) CEP-a pod civilnom kontrolom. Ulagati napor na razvijanju i povećanju efikasnosti CEP-a kao i podizanju na viši nivo regionalnu samostalnost uključujući razvijanje bilateralnih i multilateralnih CEP sporazuma. Potrebno je ulagati napore na razvoju standarda koji će biti garant najefikasnije upotrebe resursa kroz dogovor o standardizaciji u CEP opremi, službama, procedurama i planovima. Ciljevi koji su navedeni a širokog su spektra imali su direktan utjecaj da NATO i partnerske države u fokus interesovanja stave prioritete: zakonske regulative i civilnog upravljanja krizama, prevencije za vanredne situacije, civilno-vojne koordinacije i transparentnosti u zaštiti.

„Sjevernoatlanski savez za saradnju (NACC) je još 1994. godine uključio CEP u svoj radni plan, ali su saradnja i koordinacija nastavljene i kroz Evroatlanski partnerski vijeće (EAPC), koji je zvanični nasljednik NACC. Evroatlansko partnersko vijeće obezbjedilo je opšti okvir za konsultacije i raspravu među članicama na širokom polju tema vezanih za politiku i sigurnost, pri čemu su evidentirane i verifikovane brojne aktivnosti, odnosno zajedničke akcije na planu ublažavanja i otklanjanja nesreća i katastrofa. Ključna aktivnost na planu otklanjanja posljedica vanrednih situacija odvija se kroz Evroatlanski koordinacioni centar za reagovanje na katastrofe (EADRCC)”.³

Tehnološki razvoj u vremenu u kojem živimo kao i klimatske promjene direktno su prouzrokovali mnoge prirodne katastrofe koje za posledicu ostavljaju ogromne ljudske i materijalne štete. Evropska unija je kao odgovor kada je suočena sa vanrednom situacijom definisala postupke i koji će doprinjeti lakšem usklađivanju personala i sredstava za

---

³ Gačić, Jasmina 2008, Civilno planiranje za vanredne situacije, Fakultet bezbednosti, javno preduzeće Službeni glasnik, Beograd, str.9.

upravljanje vanrednom situacijom. Razvrstani su u nekoliko grupa putem kojih se osigurava civilno-vojna usklađenost: rutinska faza (provodi se aktivnost nadgledanja, preventivnog planiranja i preventivnog upozorenja), razvoj krize i razrada nacrtu upravljanja vanrednom situacijom (kada se otkrije vanredna situacija), odobravanje kapaciteta i razrada strateških opcija, službena odluka o djelovanju i razrada planskih dokumenata.

U današnjem vremenu civilno planiranje za vanredne situacije ima međunarodni karakter – namjenjeno je pružanju pomoći za vrijeme katastrofa širom svijeta, pa je njegovo mjesto u ukupnoj sigurnosnoj politici veće, a odgovornosti praktično proširene na sve aktivnosti, izuzev vojnih.

Jasno je da će praktična rješenja NATO i EU u segmentu civilnog planiranja za vanredne situacije ostvariti utjecaj i na razvoj i oblikovanje institucija i organizacija u BiH čije djelovanje je vezano za oblast vanrednih situacija.

1. TEORISKO – METODOLOŠKI DIO RADA

1.1. Problem istraživanja

Kako bi sagledali oblast civilnog planiranja u teorijskim analizama i elaboracijama koje se neposredno odnose na civilno planiranje za vanredne situacije, sadržaj i okvir civilnog planiranja za vanredne situacije nije u potpunosti jasan i razgraničen od ostalih pojmova. Veoma je lahko uočiti i vidjeti težnje odnosno potrebu da se koriste mnogobrojni pojmovi kao što su Civilna odbrana, civilna zaštita, nacionalna ili alternativna odbrana. Ovakav karakterističan izbor riječi i pojmova uglavnom nije slučajan. Ne samo da govori ono što autori misle i što sami žele da kažu, već se može konstatovati da vrlo često govori o stanju i shvatanjima društvenih grupa koje se tim terminima služe, čak govori i o društvu unutar kojeg se ti termini upotrebljavaju.

Vrlo kompleksna teorijska analiza i objašnjenje sistema civilnog planiranja za vanredne situacije vrlo su važni i neophodni. Razvijanjem teorije tog sistema doprinosi se objektivnom sagledavanju uslova, značaju i kretanju u razvoju i djelovanju svih pojava i okolnosti koji određuju pojedina rješenja. Teorija sistema civilnog planiranja za vanredne situacije treba da bude jedan od ključnih parametara daljeg razvoja sistema, koja bi, zajedno sa ostalim, trebalo neprekidno doprinositi da uvijek bude na usluzi, odnosno na visini konkretnih i perspektivnih potreba, zahtjeva i mogućnosti zemlje koja ga uspostavlja i izgrađuje. Konkretna i kreativna

uloga teorije ogleda se u njenoj sposobnosti za naučnu analizu i kritiku sadašnjeg stanja i organizacije, kao i za planiranje odnosno predviđanje pravaca razvoja. Ovim ona ukazuje na neophodne mjere i aktivnosti koje bi se trebale poduzimati da bi se taj sistem usavršio i uskladio sa savremenim promjenama koje se nužno nameću. Za teoriju sistema civilnog planiranja za vanredne situacije od izuzetnog je značaja da se uvažavaju činjenice da je taj sistem veoma dinamičan i aktuelan, kao i da su te njegove osobine utoliko izraženije ukoliko je veći broj parametara koji ga određuju i ukoliko je veći broj elemenata koji čine njegovu strukturu.

1.2. Predmet istraživanja

Predmet istraživanja predstavlja civilno planiranje za vanredne situacije u BiH, odnosno njegova sposobnost za planiranjem i provođenje aktivnosti i mjera u vanrednim situacijama koje mogu zadesiti BiH društvo, posmatrano kroz prethodna, trenutna i buduća angažovanja civilnog planiranja za vanredne situacije u BiH sa posebnim osvrtom na značaj i ulogu oružanih snaga BiH kao i njihovo participiranje u vanrednim situacijama.

1.3. Kategorijalno pojmovni sistem istraživanja

U istraživanju će pojmovi biti jednoznačno određeni i konsekventno u datom značenju upotrijebljeni. Osnovni kategorijalni pojmovi u ovom istraživačkom projektu su: Civilna zaštita, Civilna odbrana, sigurnost, prirodne nesreće, antropološke nesreće, vojna doktrina, oružane snage BiH, misija oružanih snaga BiH, vanredna situacija, nesreća, katastrofa, rizik, sigurnost organa javne vlasti i upravnog aparata, opšta sigurnost teritorije, preventivne mjere i mjere pomoći, zaštita civilnih organizacija i institucija za održavanje djelatnosti.

- a) *Sigurnost*: „možemo definisati kao stanje u kojem je osiguran uravnotežen fizički, duhovni, društveni i materijalni opstanak pojedinca i društvene zajednice u odnosu prema drugim pojedincima, društvenoj zajednici i prirodi”.⁴
- b) *Prirodne nesreće* „prirodne nesreće su nesreće sa štetnim posljedicama po ljude i materijalna dobra uzrokovane prema sredini u kojima nastaju;

---

⁴ Huseinbašić, Ćamil 2007, Civilna zaštita u sistemu sigurnosti, Fakultet političkih nauka, Sarajevo, str.12.

- Atmosferske nesreće: cikloni, grad, mraz, snijeg, pljusak, magla, električno pražnjenje i dr. U ukupnim nesrećama atmosferske nesreće učestvuju sa 20%;
- Hidrosfera je sredina u kojoj se događa oko 40% prirodnih nesreća; morski valovi, bujice i poplave;
- Litosfera učestvuje sa 15% ukupnih katastrofa u vidu: zemljotresa, vulkana, klizanja ili tonjenja zemljišta;
- U biosferi se dogodi 15% prirodnih nesreća u vidu: suša, epidemija i epizootija”.⁵

c) *Antropološke nesreće* „Tehničko-tehnološke nesreće su događaji koji su izmakli kontroli pri obavljanju određene djelatnosti ili upravljanja određenim sredstvima za rad i rad sa opasnim tvarima, naftom i naftnim derivatima i energetske plinovima tokom njihove proizvodnje, prerade, upotrebe, skladištenja, tokom pretovara, prijevoza ili uklanjanja, čije posljedice ugrožavaju ljude i materijalna dobra;

Druge nesreće podrazumjevaju velike nesreće u cestovnom, željezničkom, zračnom ili pomorskom prometu, požar, rudarske nesreće, rušenje brana, atomske, nuklearne ili druge nesreće koje uzrokuje čovjek svojim aktivnostima, rat, izvanredno stanje ili drugi oblici masovnog uništavanja ljudi i materijalnih dobara”.⁶

d) *Civilna zaštita*, „kao dio sistema zaštite i spašavanja ljudi, materijalnih dobara, kulturnih i drugih dobara vrlo je dinamična aktivnost. Državne strukture je oblikuju u duhu međunarodno-pravnih normi kako bi svojim građanima pružile minimum sigurnosti od prirodnih i drugih nesreća. Civilna zaštita je životna potreba svakog pojedinca, svakog pravnog subjekta, svake životne i radne sredine. Civilnom zaštitom se bave države pojedinačno, ali i udruženo sa drugim državama”.⁷

e) *Civilna odbrana*, „ najširi oblik organiziranja, pripremanja i osposobljavanja građana, organa, preduzeća i drugih pravnih lica za učešće u nenaoružanom otporu i za zaštitu i spašavanje ljudi i materijalnih dobara od posljedica ratnog djelovanja, elementarnih nepogoda i drugih nesreća”.⁸

f) *Vojna doktrina*, „definira konceptualni okvir koji osigurava adekvatno organiziranje i upotrebu Oružanih snaga Bosne i Hercegovine na način da uobličena Vojnom strategijom

⁵ Huseinbašić, Ćamil 2007, Civilna zaštita u sistemu sigurnosti, Fakultet političkih nauka, Sarajevo, str.88.

⁶ Zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća, Službene novine FBiH broj 39/03, član 3

⁷ Huseinbašić, Ćamil 2007, Civilna zaštita u sistemu sigurnosti, Fakultet političkih nauka, Sarajevo, str.9.

⁸ Huseinbašić, Ćamil 2007, Civilna zaštita u sistemu sigurnosti, Fakultet političkih nauka, Sarajevo, str.35.

BiH uspješno odbrani državu i omogući izvršenje drugih zakonom definiranih misija. Doktrina uspostavlja fundamentalna načela na kojima počiva operativni koncept kojim se OS BiH rukovode u izvođenju borbenih i neborbenih operacija u i van zemlje, a u cilju zaštite nacionalnih interesa države Bosne i Hercegovine. Doktrina daje smjernice i za uspješnu tranziciju OS BiH kroz period transformacije koji nameće nove oblike organiziranja i prilagođavanje novim izazovima i prijetnjama“.⁹

- g) *Oružane snage BiH* su „profesionalna, jedna vojna sila koju organizira i kontrolira Bosna i Hercegovina. Oružane snage imaju aktivnu i rezervnu komponentu. Oružane snage, kao institucija Bosne i Hercegovine, čine pripadnici iz reda sva tri konstitutivna naroda i reda ostalih, u skladu s Ustavom i zakonima Bosne i Hercegovine“.¹⁰
- h) *Misija OS BiH* je „osiguranje suvereniteta, teritorijalne cjelovitosti, političke nezavisnosti i međunarodnog subjektiviteta Bosne i Hercegovine, unapređenje vanjske politike Bosne i Hercegovine, ispunjenje međunarodnih obaveza Bosne i Hercegovine, zaštita državljana Bosne i Hercegovine“.¹¹
- i) *Planiranje* je „aktivnost koja podrazumjeva organiziranu, stručnu, racionalnu i ekonomičnu upotrebu snaga i sredstava za postizanje maksimalnih efekata preduzete aktivnosti: razvoja, opremanja, finansiranja, djelovanja na obuci i vježbama na spašavanju ljudi i materijalnih sredstava u prirodnim i drugim nesrećama. Planiranje može biti: kratkoročno, srednjoročno i dugoročno“.¹²
- j) *Civilno planiranje* : jeste planska aktivnost koja ima za cilj preventivno djelovanje za zaštitu i spašavanje ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća, to je vitalna funkcija državnih organa koja se realizira kroz proces civilnog planiranja.
- k) *Vanredna situacija* „je stanje kada su rizici i prijetnje ili posljedice katastrofa, vanrednih događaja ili drugih opasnosti po stanovništvo, životnu sredinu ili materijalna dobra takvog obima i intenziteta da njihov nastanak ili posljedice nije moguće spriječiti ili otkloniti redovnim aktivnostima nadležnih organa i službi zbog čega je za njihovo ublažavanje i otklanjanje neophodno upotrijebiti posebne mjere, snage i sredstva uz pojačan režim rada“.¹³

---

⁹ Grupa autora 2004, Vojna doktrina OS BiH, Ministarstvo odbrane BiH, Sarajevo, str. 3.

¹⁰ Zakon o odbrani BiH 2005, Službeni glasnik BiH br. 88/05, član 2.

¹¹ Zakon o odbrani BiH 2005, glasnik BiH br. 88/05, član 4.

¹² Huseinbašić, Čamil 2007, Civilna zaštita u sistemu sigurnosti, Fakultet političkih nauka, Sarajevo, str.292.

¹³ Zakon o vanrednim situacijama, MUP Srbije, Osnovna odredbe , Značenje izraza, član 8. Stavka 1, str.2.

1.4. Operaciono određenje predmeta istraživanja

U skladu sa naslovom teme, te identifikovanim predmetom istraživanja ovdje ćemo predstaviti sadržaj kojim ćemo se baviti tokom ovog istraživanja:

- a) Istoriski razvoj civilnog planiranja za vanredne situacije u NATO-u i Evropskoj uniji.
- b) Istoriski razvoj civilnog planiranja za vanredne situacije na prostoru Bosne i Hercegovine.
- c) Sagledavanje trenutnog stanja civilnog planiranja za vanredne situacije u Evropskoj uniji i njena povezanost sa vojnom strukturom.
- d) Iskustva zemalja svijeta i Evropske unije o saradnji vojne i civilne komponente u odgovorima na vanredne situacije.
- e) Organizacija i funkcionisanje sistema za civilno planiranje za vanredne situacije u BiH i OS BiH kao odgovor na eventualna vanredne situacije u BiH.

1.5. Prostorno određenje predmeta istraživanja

U ovome radu ćemo dominantno posmatrati prostor Bosne i Hercegovine, odnosno prostore na kojem se odvijaju i na kojima su najveće reakcije na vanredne situacije.

1.6. Vremensko određenje predmeta istraživanja

Vremenski period predmeta istraživanja obuhvata period od 2007. do 2017. godine, te eventualna predviđanja za predstojeću deceniju.

1.7. Disciplinarno određenje predmeta istraživanja

Uvažavajući konstataciju da se oblast sigurnosti prožima gotovo svim sferama čovjekovog života, ovaj rad ima interdisciplinarni karakter, iako je centralna naučna disciplina oblast sigurnosnih nauka.

1.8. Ciljevi istraživanja

1.8.1. Naučni cilj

Naučni cilj u ovome radu je višedimenzionalan. Naučni cilj u većem dijelu rada predstavlja naučna deskripcija i naučno objašnjenje uzroka i posljedica, dok je u manjem, završnom, dijelu rada to naučna prognoza.

Opšti cilj rada je dodatno osvjetljavanje sfere civilnog planiranja za vanredne situacije u EU i BiH kroz uspostavu veze između teorijskih postavki i praktičnih ostvarenja, te identifikovanje aktivnosti iz domena civilnog planiranja za vanredne situacije koje mogu ostvariti poseban uticaj na angažman i razvoj vojnih potencijala BiH u okviru aktivnosti BiH na putu prema članstvu u EU. Odnosno, cilj je uspostaviti vezu između zahtijeva koji mogu biti postavljeni kroz sistem civilnog planiranja za vanredne situacije i trenutnih kapaciteta OS BiH, te identifikovati eventualno potrebna prilagođavanja za uspješno učešće u odgovorima na krizne (vanredne) situacije.

Kao posebne ciljeve istraživanja izdvojiti ćemo:

- Značaj civilnog planiranja za vanredne situacije u BiH nakon II svjetskog rata, posmatrano kroz praktično djelovanje.
- Procene saradnje institucija civilnog planiranja za vanredne situacije sa OS BiH i uticaj tih procesa tokom realizacije aktivnosti BiH na putu ka članstvu u EU.

1.8.2. Društveni cilj

Društveni cilj ovog istraživanja je utvrđivanje mogućnosti i stepena razvijenosti civilnog planiranja za vanredne situacije u BiH, te utvrđivanje opravdanosti toga učešća u smislu da li će, i u kojoj mjeri doprinijeti procesu pridruživanja Bosne i Hercegovine članstvu u Evropskoj uniji.

Također, cilj istraživanja je da se pravovremeno ukaže na eventualne potrebe prilagođavanja OS BiH za buduće misije odnosno vanredne situacije koje mogu zadesiti BiH, pa i u okviru Euroatlantskih integracija, prije svega Evropske unije.

1.9. Hipoteze i indikatori

Prilikom razvoja pitanja koja definišu navedeni predmet istraživanja, kako bi dobili odgovore na pitanja neophodno je postaviti hipotezu kao i posebne-razrađujuće hipoteze istraživanja.

1.9.1. Generalna hipoteza

Generalna hipoteza ovog istraživanje je:

Civilno planiranje za vanredne situacije predstavlja značajan segment djelovanja Evropske unije u okviru ZSOP i kao takav će ostvariti značajan uticaj na misiju i strukturu OS Bosnu i Hercegovinu u narednom periodu.

1.9.2. Posebne-razrađujuće hipoteze

- a) Zajednička sigurnosna i odbrambena politika EU trenutno predstavlja jedno od značajnijih pregovaračkih poglavlja u procesu pridruživanja EU, te će od ispunjena zahtjeva iz njenog domena zavisiti i sam proces pridruživanja BiH u članstvo EU.
- b) Zadaci iz domena Zajedničke sigurnosne i odbrambene politike EU koji se odnose na civilne aspekte planiranja definirani Lisabonskim ugovorom, vjerovatno će ostvariti uticaj na buduće misije OS BiH, a time i na buduću strukturu, organizaciju, opremljenost i sistem obuke OS BiH.
- c) Saradnja Ministarstava sigurnosti BiH i OS BiH sa EU u oblasti sigurnosti, sa posebnim osvrtom na iskustva EU kada je u pitanju reakcija na vanredne situacije. Mogućnost korištenja resursa EU kroz različite programe koji će olakšati proces osposobljavanja i prilagođavanja OS BiH i učiniti ih kompatibilnim za učešće u budućim misijama EU.

1.10 Način istraživanja

U toku istraživanja, a pri proučavanju navedenih ciljeva, koristit ćemo slijedeće metode:

Metode prikupljanja podataka

- Metod analize sadržaja dokumenata
- Izvještaji sa terena i relevantnih institucija

- Ispitivanje uz primjenu intervjua

Osnovne metode

- Analiza
- Sinteza

Opštenaučne metode

- Statistička metoda
- Komparativna (analiza) metoda,
- Hipotetičko deduktivna,
- Historijska.

1.11. Naučna i društvena opravdanost istraživanja

Naučni značaj ovog rada, s obzirom na njegov teorijski karakter, je očekivanje da će saznanja do kojih se dođe, pomoći u procesu identificiranja budućih obaveza OS BiH u okviru odgovora na vanredne situacije koje mogu zadesiti BiH kao i identificiranje obaveza u procesa pridruživanja Euroatlantskim integracijama, te neophodnih aktivnosti za osiguranje uslova za uspješno izvršavanje tih obaveza. Također, ovaj rad može doprinijeti mijenjanju i usavršavanju organizacije i strukture OS BiH i sistema obučavanja.

Važno je identifikovati uzroke koji mogu imati negativne uticaje na proces pripremanja OS BiH za buduće misije, te pokušati iznaći načine za prevazilaženje istih.

Rezultati do kojih se dođe mogu poslužiti Ministarstvu odbrane Bosne i Hercegovine i Oružanim snagama Bosne i Hercegovine u planiranju, pripremanju i realizaciji aktivnosti na ublažavanju efekata vanrednih situacija koje mogu zadesiti BiH te identifikovanje obaveza OS BiH u okviru aktivnosti Bosne i Hercegovine na putu prema EU i NATO.

1.12. Vrijeme istraživanja

Planirano vremensko određenje za realizaciju ovog projekta je osam mjeseci, a pri istraživanju će se koristiti slijedeći **vremenski plan**:

a) Prijava i odobrenje projekta:	<i>juni 2013. godine,</i>
b) Prikupljanje podataka za izradu projekta:	<i>juli 2013 - oktobar 2015. godine,</i>
c) Analiza dobijenih podataka:	<i>novembar- deembar 2015. godine,</i>

- d) Pisanje izvještaja o realizovanom projektu: *januar 2016 - februar 2018. godine.*

Pojave koje trebamo istražiti imaju globalni karakter, ali u ovome radu dominantno ćemo posmatrati prostor Evrope i Bosne i Hercegovine, odnosno prostore na kojima se odvijaju operacije snaga Evropske unije i vojnih snaga Bosne i Hercegovine.

2. RAZVOJ CIVILNOG PLANIRANJA ZA VANREDNE SITUACIJE

2.1 Teorijski okvir civilnog planiranja za vanredne situacije

Ljudska zajednica je u prošlosti provodila razne aktivnosti a sve sa ciljem spašavanja ljudi i materijalnih dobara odnosno prevencije od mogućih opasnosti. Nemožemo zasigurno govoriti da je od najranijeg razvoja društvene zajednice bilo nekog organizovanog ili sistemskog promišljanja odnosno planiranja civilnih aktivnosti. Možemo govoriti samo o pojedinačnim aktivnostima u svrhu odbrambeno zaštitnih funkcija koje su zavisile od konkretnih uslova i prilika. Početke današnjeg civilnog planiranja za vanredne situacije nalazimo u godinama Prvog svjetskog rata. Ovi počeci su vezani za pojavu dalekometne artiljerije i hehiskog oružja, pojavu avijacije što u potpunosti mijenja dotadašnji način i dinamiku ratovanja. Razorna moć je višestruko bila povećana a samim tim i ugroženost civilnog stanovništva što izbija u prvi plan. Sredstva i tehnike zaštite uglavnom su bili nerazvijeni, imali smo ograničeno obavještavanje i upoznavanje stanovništva. Ubrzan razvoj kao i adekvatno formiranje civilnog sistema za vanredne situacije počinje tokom Drugog svjetskog rata. U tom periodu imamo izvođenje velikih vazdušnih operacija na industrijske centre i objekte, aerodrome, luke, saobraćajnice i druge važne objekte. Od početne pasivne odbrane razvija se aktivna odnosno usmjerena odbrana radi zaštite stanovništva. Sistem koji se formira po okončanju Drugog svjetskog rata u većini država naziva se civilna odbrana. Razvijanjem teorije tog sistema doprinosi se objektivnom opažanju i sagledavanju uslova, zakonitosti u razvoju i djelovanju svih pojava i okolnosti koji određuju pojedina rješenja u sistemu civilnog planiranja za vanredne situacije. Sistem civilnog planiranja za vanredne situacije u teorijskom smislu treba da bude jedan od faktora daljeg razvoja sistema, koji će, zajedno sa svim ostalim, trajno doprinositi da on stalno bude na visini konkretnih i perspektivnih potreba, zahtjeva i mogućnosti države koja ga uspostavlja i izgrađuje. Aktivna i kreativna uloga teorije

prepoznaje se u njenoj sposobnosti za naučnu analizu i kritiku sadašnjeg stanja kao i za predviđanje smjerova razvoja.

2.2 Pojam i suština civilne odbrane

Izučavajući literaturu koja se bavi teorijskim okvirom civilnog planiranja za vanredne situacije precizno se može vidjeti da ovaj pojam nije razgraničen od ključnog pojma koji egzistira u oblasti odbrane i sigurnosti – civilne odbrane.

„Iako je termin *civilna odbrana* prvi put upotrebljen 1940. Godine u Engleskoj, kao naziv za kompleksnu zaštitu stanovništva i otklanjanja posljedica bombardovanja“.¹⁴ Sve do osamdesetih pa čak i do devedesetih godina dvadesetog vijeka, svaki pokušaj da se nađu jasni odgovori u vezi sa civilnom odbranom, njenom suštinom i strukturom, povezan je sa teškoćama. Veoma veliki broj dokumenata koji govori o ovoj oblasti klasifikovan je kao povjerljiv što je umnogome otežavalo rad na istim. Posmatrano sa aspekta današnjeg vremena vidimo da je tako aktuelna, Hobsova ideja da je dužnost svake humane i zakonite vlade da zaštiti svoje građane. U svom djelu *De Cive (Građanin)*, Hobs navodi da su sada sve dužnosti vladara obuhvaćene jednom rečenicom: Sigurnost ljudi je vrhovni zakon. Za Hobsa dužnost vlade se sastoji u tome da zaštiti građanstvo, i to je njena obaveza u okviru prirodnog zakona: „Onaj ko ima vlast i koristi svoju moć za druge ciljeve, a ne za sigurnost naroda, postupa protiv mira, odnosno protiv zakona prirode“.¹⁵ Iako je Hobs shvatio da *potpuno zaštititi ljude od zajedničkih zala nije moguće*, ipak je tvrdio da je sigurnosni cilj taj zbog koga se ljudi podčinjavaju drugima, a ako nema sigurnosti niti jedan čovjek se nepodčinjava nikome. U Hobsovoj formulaciji ostvarivanja sigurnosti postoje dva potrebna dijela: „Dvije stvari su neophodne za odbranu ljudi: da se upozore i da se unaprijed naoružaju“.¹⁶ I danas je veome zahtjevno i teško riješiti da se ljudi upozore i „unaprijed naoružaju“. Naime civilna odbrana kao pokušaj vlade da se obezbjedi narodna odbrana još uvijek se smatra ciljem i odgovornošću svake države. Civilna odbrana je mnogo više od obezbjeđenja potrebne tehnologije i sredstava za zaštitu. Ona zahtjeva masovno uključenje stanovništva za vrijeme krize i nakon nje. U kontekstu navedenog, ako se pravilno definiše, ona nije uopšte pasivna. Savremeno planiranje civilne odbrane može, međutim, uključivati planove za premještanje više od sto miliona ljudi (kao u SSSR-u, i od 1985. U SAD-a), ili planove za izgradnju

---

¹⁴ Sukjenjik, Konstantin 1976, *Civilna odbrana*, Vojno izdavački zavod, Beograd, str. 14.

¹⁵ Hobs, Thomas 1978, *The Cive*, Gloucester, Mass, str. 258.

¹⁶ Hobs, Thomas 1978, *The Cive*, Gloucester, Mass, str. 258.

skloništa za cjelokupno stanovništvo, koja odolijevaju udarnom talasu nuklearne eksplozije (kao u Švicarskoj), ili izgradnju ogromnog lavirinta međusobno povezanih podzemnih tunela, (kao u Kini).

U međunarodnom prvu civilna odbrana se definiše kao „nužno provođenje određenih humanitarnih zadataka, čiji je cilj da zaštiti civilno stanovništvo, da se omogući da se ono oporavi od nepredviđenih dejstava rata, neprijateljstava ili katastrofa, i da mu se omoguće neophodni uslovi za opstanak“ (Ženevski protokoli 1977).

Konstantin Sukjenjik, u studiji Civilna odbrana pod pojmom civilna odbrana u savremenim uslovima podrazumjeva, „Sveukupnost preventivnih i spasilačkih akcija čiji je cilj otklanjanje posljedica razaranja u oblastima (rejonima) ratnih operacija i smanjenje gubitaka civilnog stanovništva, koji se uglavnom javlja kao posljedica vazdušnih napada na teritoriju zaraćenih strana. Pored toga civilna odbrana je zadužena (odgovorna) za organizaciju i izvođenje efikasnih akcija spašavanja za vrijeme elementarnih nepogoda i katastrofa u vrijeme mira“.¹⁷ Proučavanjem više radova koji su se bavili pitanjem upotrebe i angažovanja sredstava civilne i vojne odbrane možemo navesti da se u većem broju radova civilna odbrana razumije kao skup mjera pod rukovodstvom državnih službi za sigurnost i zaštitu stanovništva za vrijeme rata, odnosno kao reakcija na katastrofe, sprječavanje i umanjenje posljedica vanrednih situacija u vrijeme mira.

2.3 Međunarodno pravno određenje civilne odbrane

Pažljivim pristupom analizi prirodnih i drugih nesreća na planeti zemlji dobijamo rezultate koji nas usmjeravaju na potpuno drugačiji i moderniji pristup zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih sredstava. U toku jedne godine na planeti Zemlji prosječna materijalna šteta iznosi više od 30 milijardi dolara, a život izgubi preko 350 000 ljudi. Iskustva u ostvarivanju temeljne funkcije sistema civilne odbrane pokazala su potrebu da se taj sistem međunarodnopravno uredi odnosno promoviše kako bi mogao što bolje da izvršava svoju funkciju. Navedeno je urađeno donošenjem ženevskih konvencija 12. avgusta 1949. godine posebno konvencije o zaštiti građanskih lica za vrijeme rata. Vremenom se uvidjelo da ta zaštita nije dovoljna pa je pokrenuta inicijativa za temeljitije preispitivanje međunarodnog položaja civilne odbrane, što je u konačnici za rezultat imalo donošenje dva Dopunska protokola u Ženevi, 10. juna 1977. Kodifikacija humanitarnih ciljeva civilne odbrane u

---

¹⁷ Sukjenjik, Konstantin 1976, Civilna odbrana, Vojno izdavački zavod, Beograd.

međunarodnom pravu dokaz je da civilnoj odbrani pripada izuzetan stepen političke, moralne i psihološke snage koja opravdava njeno postojanje. Civilna odbrana i pored poteškoća da se to ostvari postaje moralno, politički i psihološki „neophodna stvar“ za koje vlade treba da se zalažu. Civilna odbrana se u okviru međunarodnog prava definira kao nužno provođenje nekoliko ili više njih - *humanitarnih zadataka*, čiji je cilj da se zaštiti civilno stanovništvo, da se omogući da se oporavi od neposrednih dejstava rata, neprijateljstava i katastrofa i da se omoguće neophodni uslovi za opstanak. Na osnovnom nivou svi programi civilne odbrane znače odbranu civila i njihove imovine, nasuprot odbrani oružanih snaga i vojnih objekata. U praksi imamo situaciju da se civilna odbrana razumije na više načina: ili je u kontekstu pomoći i dopune oružanim snagama, ili je maksimalno umanjena njena uloga, ili joj je data maksimalistička uloga. U potpunosti je jasno da tamo gdje civilna odbrana uključuje zaštitu industrijskih zona - objekata, gdje osigurava kontinuitet funkcionisanja vlasti, učestvuje u zaštiti životne sredine ili je važan faktor odvratanja neprijatelja od napada, civilna odbrana nije samo humanitarna zaštita stanovništva već mnogo više od toga. Uravnotežen i realan pristup svim vanrednim situacijama u kojima je osnovni cilj zaštita svih segmenata društva od stanovništva, eko-sistema do sayber zaštite, odnosno prihvatanje novih funkcionalnijih elemenata civilne odbrane.

Kada govorimo o civilnoj odbrani i njenim programima, od osnovnog nivoa svi programi civilne odbrane znače odbranu civila i njihove imovine, nasuprot odbrani oružanih snaga i vojnih objekata. Naime u praksi civilna odbrana je definisana na razne načine: ili je krajnje umanjena njena uloga ili su joj date važne uloge, ali smo u kontekstu pomoći i dopune oružanim snagama. Civilna odbrana je usmjerena sa aktivnostima ka reakciji na prirodne katastrofe ili ka zaštiti stanovništva, vlade i privrede ali samo u slučajevima nuklearnog napada. U potpunost je jasno da u situacijama gdje se civilna odbrana uključuje u zaštitu privrede, industrije, gdje obezbjeđuje kontinuitet funkcionisanja vlade, gdje učestvuje u zaštiti životne sredine ili je veoma važan element odvratanja neprijatelja od napada, ona nije samo humanitarna zaštita stanovništva nego mnogo više od toga. Očito je da dobija mnogo šire određenje nego ono koje je dobila Ženevskim dopunskim protokolima iz 1977. godine.

Uravnotežen i realan pristup svim vanrednim situacijama u miru i ratu, u kojem je potrebno zaštititi sve segmente društva, od stanovništva do eko-sistema, odnosno prihvatanje novih funkcionalnih elemenata civilne odbrane, neminovno je prihvaćeno i novo, modernije, savremenije shvatanje civilne odbrane koje je odavno prevazišlo usko određenje međunarodnog prava.

2.4 Osnovne razlike između pojmova civilna odbrana i civilna zaštita

Sadržaj i obim pojma civilna odbrana nije jasno razgraničen od drugih sličnih pojmova, a najmanje od pojma civilna zaštita. „Nije suvišno reći da u tom području vlada prava terminološka konfuzija. Naime, neka određenja data uglavnom putem opisanih definicija, civilnu odbranu izjednačavaju sa civilnom zaštitom. Nekad se to čini korištenjem sintagme „civilna odbrana“, a onda se u zagradi dopiše „civilna zaštita“, ili obrnuto. Ili se kaže „civilna odbrana, odnosno civilna zaštita“, što dalje omogućuje mnoge proizvoljnosti“.¹⁸

„Za iste sadržaje više se koristi naziv civilna zaštita, koji u većini država podrazumjeva skoro istovjetne sadržaje, metode i postupke civilne odbrane. Neki autori, čak i neke države, opredjeljuju se za termin „civilna zaštita“, jer ima mnogo manji vojni prizvuk. Može se slobodno koristiti pred javnošću, jer nema prijetećih asocijacija koje prate riječ „odbrana“.“¹⁹

Neke države koriste izraz civilna zaštita dok druge govore o civilnoj odbrani, ali u kontekstu civilne zaštite, kako je to regulisano u našoj normativnopravnoj regulativi.

Nemogućnost pravilnog shvatanja civilne odbrane doprinose i formulacije koje su kako naslijeđene iz zakona o odbrani bivše zajedničke države SFRJ, tako i zakona o odbrani Republike BiH u toku agresije na BiH, kao i zakona o odbrani BiH.

Nutemeljenost i nejasnoća u smislu nedorečenosti zakonskih rješenja omogućuju različite interpretacije, od toga da je civilna odbrana u funkciji civilne zaštite, pa do onih da je u funkciji podrške aktivnom otporu u ukupnim ratnim naporima oružanih snaga.

„Civilna odbrana i civilna zaštita, međutim, nisu i nemogu biti sinonimi. Po svojoj ulozi, mjestu, organizaciji, civilna zaštita je najvažnija i osnovna komponenta sistema civilne odbrane. Organizovana je u svim savremenim sistemima civilne odbrane. Ona je složen, razgranat i masovan sistem koji obuhvata organizovanje, pripremanje i učešće građana, preduzeća i drugih pravnih lica i profesionalnih službi, organizacija i udruženja, na zaštiti i spašavanju ljudi, materijalno-kulturnih dobara i životne sredine od posljedica elementarnih nepogoda, tehničko-tehnoloških nesreća i ratnih razaranja u miru i ratu.“²⁰

S pravom možemo konstatovati da je centralni dio sistema civilne odbrane oko kojeg se povezuju svi drugi dijelovi civilna zaštita. Ona je temelj svakog do sada izgrađenog sistema

---

¹⁸ Rozić, V. Povijesna dimenzija civilne zaštite (odbrane), Savremeni sastavi civilne odbrane, pregledna studija, Otvoreno sveučilište, Zagreb, 1992.

¹⁹ Gačić, Jasmina 2008, Civilno planiranje za vanredne situacije, Fakultet bezbednosti, javno preduzeće Službeni glasnik, Beograd, str.23.

²⁰ Jakovljević, V. 2006, Sistem civilne odbrane, FCO, Beograd,

civilne odbrane. Nećemo pretjerati ako kažemo da civilna zaštita posebna i originalna strategije preživljavanja bez koje u slučaju rata nema adekvatnog i uspješnog otpora agresoru, odnosno bez čijeg funkcionisanja aktivnosti usmjereni na zaštitu i spašavanje ljudskih života, materijalnih i kulturnih dobara u slučaju elementarnih nepogoda, i tehničko-tehnoloških nesreća rezultiraju manjom efikasnošću.

2.5 Pojam i uloga civilnog planiranja za vanredne situacije

Nedovoljno je poznato da u okviru NATO-a već više od četrdeset godina egzistira sistem civilnog planiranja za vanredne situacije. Na početku zamišljen da obezbjedi kontinuirano funkcionisanje vlasti i društva u vrijeme rata, uloga CEP-a je vremenom proširena, odnosno CEP teži da bude sveobuhvatan i opšteprihvaćen.

U samom početku formiranja CEP-a, postojala je jasna razlika u odnosu na civilnu odbranu unutar NATO-a. Civilna odbrana je bila usmjerena na zaštitu stanovništva od posljedica vazdušnog udara, prije svega nuklearnih. Izgradnja skloništa, uz funkciju uzbunjivanja, bila je glavna aktivnost civilne odbrane. S druge strane, CEP je trebalo da omogući nastavak rada vitalnih institucija države i samog društva. Civilna odbrana, danas, u okviru NATO-a, zadržala je svoju usmjerenost na zaštitu stanovništva u slučaju rata.

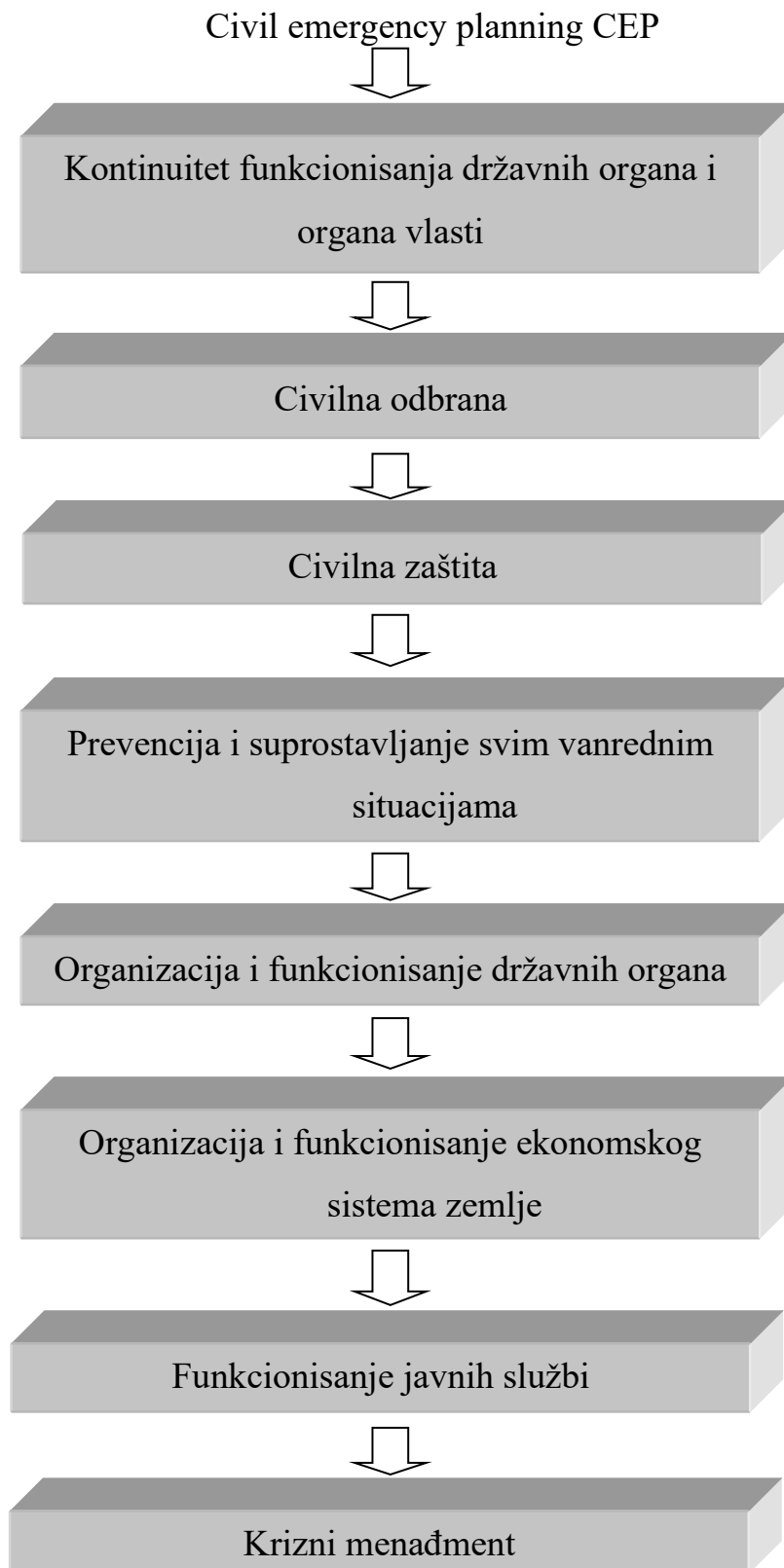
Za razliku od nje CEP je drastično proširio opseg svoje djelatnosti. Pored prvobitnog cilja, omogućavanja kontinuiranog i nesmetanog rada vlasti i društva u vrijeme rata, CEP je prvo usvojio civilnu odbranu kao svoj segment rada, i drugo, uključio zaštitu stanovništva i materijalnih dobara u vrijeme mirnodopskih katastrofa, te krizni menadžment. Ipak i sam CEP se često susreće sa problemom identiteta pošto ga mnogi izjednačavaju sa civilnom zaštitom. U nekim državama se ipak, civilna odbrana i civilno planiranje za vanredne situacije izjednačavaju, čak šta više koriste se oba pojma istovremeno. Možemo sa pravom konstatovati da civilno planiranje za vanredne situacije ima mnogo šire područje djelovanja, od malih vanrednih opasnosti do velikih katastrofa, podrazumjevajući i slučaj rata. Civilno planiranje za vanredne situacije ima za cilj preventivno djelovanje na katastrofe koje može prouzrokovati čovjek, da umanja efekte prirodnih nepogoda i zaštitu građana odnosno civile, da u što je moguće većoj mjeri zaštiti i sačuva nacionalno bogatstvo i životnu sredinu. Kroz prizmu eventualnog vojnog konflikta CEP ima primarni zadatak da podigne na viši nivo sposobnost države da odvrati potencijalnog napadača omogućavajući kontinuirano i efikasno funkcionisanje vlasti i jedan prihvatljiv nivo društvenog i ekonomskog života.

"CEP pored navedenog ima za obavezu da obezbjedi što je moguće lakšu i bezbolniju tranziciju iz mirnodobske situacije u vanredno stanje. To upućuje na potrebu za pravilnu civilno-vojnu saradnju. Praktično, izuzimajući vojnu aktivnost, svaka nacionalna aktivnost je u djelokrugu CEP-a. Očigledno je da CEP u savremenim uslovima ima internacionalno obilježje. Njegovo mjesto u ukupnoj sigurnosnoj politici je veće, a odgovornosti su proširene praktično na sve aktivnosti sem vojnih. U nekim državama CEP se provodi radi suprostavljanja terorizmu, narušavanju kompjuterskog sistema i slično. To je vidljivo iz djelokruga Savjeta ili Komiteta CEP- koji usklađuju krizni menadžment u transportu kopnenim i vazdušnim putem, civilnoj avijaciji, planiranju snabdijevanja i stvaranja zaliha naftnih derivata, snabdijevanju uranom i poljoprivrednim proizvodima, industrijskoj proizvodnji, medicinskoj zaštiti i civilnoj zaštiti".²¹

Drugim riječima, djelokrug rada CEP-a, sa svojim područjem aktivnosti, ali i s doprinosom miru i sigurnosti u svijetu, u mnogim aktivnostima se poklapa sa aktivnostima civilne odbrane u širem smislu.

---

²¹ NATO- Nandbook NATO, Office of information Press, Brusseles. 2001.

Slika broj; 1. Konceptualni okvir civilnog planiranja za vanredne situacije, tabela preuzeta iz knjige Civilno planiranje za vanredne situacije, autor mr Jasmina Gačić

2.6. Pojam i uloga vojnog planiranja za vanredne situacije

Svjedoci smo da se situacija u svijetu stalno mijenja pa stoga možemo s pravom konstatovati da je sigurnosni interes jedan od primarnih elemenata svakog društva, društvene zajednice odnosno države. Planeta zemlja i njeno stanovništvo stalno je izloženo raznim vrstama rizika i opasnosti kao što su: Prirodne katastrofe (poplave, vjetrovi, požari, zemljotresi...), katastrofe koje je izazvao čovjek kao što je rat i upotreba savremenog (visokosofisticiranog) naoružanja (hemisko naoružanje, raketno naoružanje, nuklearno naoružanje...), terorizam i druge katastrofe koje predstavljaju ozbiljnu prijetnju civilnom stanovništvu. Kad govorimo o vojnoj komponenti društva a u sklopu planiranja za slučaj vanrednih situacija trebamo znati da vojna komponenta društva vrši prikupljanje i analizu informacija o planiranju na nivou države a sve sa ciljem postizanja što je moguće efikasnije upotrebe snaga i sredstava u odgovoru na vanredne situacije. U sklopu CEP-a važno je napomenuti da NATO savez uvijek posvećuje veliku pažnju zaštiti civilnog stanovništva odnosno aktivnoj ulozi u otklanjanju i ublažavanju posljedica za slučaj vanrednih situacija koje se mogu desiti. Također se vrši prikupljanje, analiza i razmjena informacija na nivou država, kako bi se osigurala što efikasnija upotreba civilnih resursa u vanrednim situacijama, u skladu sa ciljevima saveza. To omogućava saveznicima i zemljama partnerima da pomognu jedni drugima u pripremi i saniranju posljedica kriza, katastrofa i sukoba. NATO je uvijek posvećivao veliku pažnju zaštiti civilnog stanovništva. Svjestan činjenice da se kapaciteti za zaštitu stanovništva u eventualnom sukobu uvijek mogu iskoristiti i za zaštitu od posljedica prirodnih i drugih katastrofa. NATO je još 1953.godine usvojio šemu pružanja pomoći u slučaju katastrofa. NATO-ov širok pristup sigurnosti opisan u Strateškom konceptu iz 1999.godine plod je spoznaje da vanredne situacije većih razmjera predstavljaju prijetnju sigurnosti i stabilnosti. Zbog asimetrične prirode savremenih prijetnji i nepredvidivog sigurnosnog okruženja, zemlje se više nemogu samostalno nositi sa posljedicama vanrednih situacija širih razmjera. Vanredne situacije nepoznaju državne granice, a oštećenja ključne infrastrukture, kao što su transportne, energetske i komunikacijske mreže, često pogađaju više od jedne države. Ovakva međuzavosnost zahtjeva i međunarodni pristup, a NATO je dobra formula za diskusije o najboljim mogućim odgovorima na ove izazove, individualnim i kolektivnim zasnovanim na solidarnosti. Budući da prirodne i druge katastrofe iziskuju saradnju civilnih i vojnih struktura NATO je efikasna formula za osiguranje odgovarajućih civilnih i vojnih kapaciteta potrebnih za postizanje željenog cilja. Ova saradnja je dvosmjerna. Civilna sredstva i kapaciteti mogu biti veoma koristan dio vojne opreme (civilni zračni i pomorski saobraćaj i

dr.), vojna sredstva mogu biti značajn element pružanja pomoći civilnom stanovništvu (vojna avioni - awacs angažovani su za velike sportske događaje kao što su olimpijske igre i svijetska prvenstva. Zbog svega navedenog, bliska saradnja i interoperabilnost između vojnih i civilnih struktura je od vitalnog značaja a NATO ima važnu ulogu u omogućavanju te saradnje.

3. KONTEKSTI CIVILNOG PLANIRANJA ZA VANREDNE SITUACIJE

3.1. Istorijski kontekst

Globalne klimatske promjene u posljednje vrijeme uzrokovale su mnogobrojne prirodne katastrofe a koje za posljedicu imaju ogromne ljudske i materijalne štete. Savremeno doba koje mi živimo u tehnološkom razvoju nesumnjivo je na visokom nivou, pored pozitivnih efekata u praksi imamo nove iznenadne rizike. Jako puno je primjera u svim oblastima društvene djelatnosti: privrednoj, socijalnoj, obrazovnoj, vojnoj, sigurnosnoj i drugima. Potpuno je opravdana ocjena da će budućnost donijeti povećan broj rizika u svim sferama života čovjeka. Eksplicitno navedenom raste i broj ugroženosti ljudi ali sve više i MTS-a. Pored kazanog imamo prisutan realan rizik narušavanja ekološke ravnoteže na sve većem broju lokalnih, regionalnih i državnih teritorija. Pored mišljenja velikog broja naučnih radnika koji se bave problematikom i aspektima odbrane, zaštite i sigurnosti, termin „civilno planiranje za vanredne situacije“ ima određene nedosljednosti. Osnovni razlog održivosti njegovog definisanja jeste to što se njegovo značenje mijenjalo tokom historiskih i društvenih kretanja. Zbog toga je veoma bitno baviti se značenjem civilnog planiranja za vanredne situacije u specifičnim društvenim i političkim okolnostima, odnosno analizirati njegovu ulogu u okviru ljudske sigurnosti. „Za razliku od intelektualne historije civilnog planiranja za vanredne situacije koja se zvanično razvija od Drugog svjetskog rata, evolutivni razvoj i organizacija ovog sistema mogu se analizirati u dokumentima iz ranijih perioda“.²²

---

²² Veliki dio prvobitne organizacije grada zasniva se na zajedničkom osiguranju skloništa u fizičkom pogledu i političke zaštite za građane koji su stanovali unutar gradskih zidina. Prema Luisu Mamfordu, koji se bavio historijom gradova, stoljećima su „gradske zidine služile i kao vojno sredstvo i kao efikasno sredstvo upravljanja gradskim stanovništvom. U estetskom pogledu, one su predstavljale jasnu granicu između grada i sela; a u društvenom pogledu, naglašavale su razliku između onih unutra i onih napolju, između otvorenih polja izloženih osvajačkim vojskama, i potpuno zaštićenog grada, gdje su ljudi mogli živjeti i raditi osjećajući se potpuno sigurnim.“ Luis Mamford, Grad kroz historiju (Luis Mamford, The city in History, London, Secker i Warburg, 1961).

Uvažavajući argumentaciju da je ljudska zajednica provodila mnogobrojne aktivnosti u obliku zaštite i spašavanja ljudi, materijalnih i kulturnih dobara s pravom možemo kazati da su te aktivnosti konstitutivni elementi svake društvene zajednice i jedno od njenih bitnih obilježja. Nema sumnje da se u najranijem periodu razvoja društvene zajednice ne može govoriti o organizovanom i sistematskom planiranju civilnih aktivnosti, nego o pojedinim odbrambeno–zaštitnim funkcijama koje su bile proizvod konkretnih uslova i prilika. Današnje civilno planiranje za vanredne situacije svoj početak razvoja nalazi u godinama Prvog svjetskog rata. Svoj razvoj svakako može porediti sa razvojem borbenih aviona i njihovom upotrebom u armijama svijeta kao i sve većom upotrebom hemijskog naoružanja (bojnih otrova) i dalekometne artiljerije. Narastanjem snage oružja i njegovih efekata više puta su se povećale mogućnosti ugrožavanja civila koji izbijaju u prvi plan, dok se ratna dejstva vode istovremeno na više frontova. Zaštitne mjere koje su upotrebljavane u odbrani, prvenstveno od zračnih napada, bile su nerazvijene. Uglavnom su se svodili na ograničeno obavještanje i upozoravanje stanovništva, sklanjanju stanovništva, maskiranju i zamračivanju. Učesnici Prvog svjetskog rata uvode nove sisteme odbrane: protivzračnu odbranu, protivavionsku i protivhemisku zaštitu. Formiraju se i protivzračne i hemiske jedinice. U vremenu između dva svjetska rata neprekidno se razvija odbrambenozaštitna aktivnost. Od stanovništva se formiraju odredi civilne zaštite, otpočinje proizvodnja gas-maski i druge zaštitne opreme, nastavljen je izgradnja skloništa a razvijao se i sistem osmatranja i uzbunjivanja. „Engleska vlada je počela da planira i organizuje civilnu zaštitu 1935. godine. Podijeljeno je oko 44 miliona gas-maski, izgrađena su skloništa za 17,5 miliona osoba, a u jedinicama i službama civilne zaštite nalazilo se 1,25 miliona lica“.²³ U toku Drugog svjetskog rata dolazi do naglog razvoja i formiranja sistema za odbranu civila i materijalni odnosno kulturnih dobara. Vođene su velike zračne operacije na industrijske centre i objekte, aerodrome, luke, komunikacije i dr. Učesnice rata preduzimaju čitav niz mjera „pasivne odbrane“ zbog zaštite stanovništva, zatim aktivnosti na povećanju otpornosti privrede u ratnim uslovima, kao i jačanje sistema osmatranja i obavještanja. Sistem koji se konstituisao po okončanju Drugog svjetskog rata, većina evropskih država u teoriji, normativno-pravnoj regulativi i praksi, definiše kao sistem civilne odbrane. U navedenom periodu Sovjetska civilna odbrana je bila „totalna“ centralizacija privrednih aktivnosti, najveći i najznačajniji pojedinačni faktor koji povećava njene mogućnosti. Centralizacija privrede je zavisila od koncentracije političke moći koja je bila u rukama KP. KP je bila

---

²³ A. Prentis, Civilna zaštita u modernom ratu, VIZ, Beograd, 1958.

uključena na svim nivoima civilne odbrane, upravljala je svim institucijama koje su razvijale funkcije civilne odbrane i usmjeravala je multimedijalnu kampanju neviđenog obima. U SAD, navode se dva osnovna zaključka koji su kreirali civilnu odbranu: 1) Civilna odbrana se treba smatrati više civilnom nego vojnom, 2) Njen osnovni princip treba da bude samostalna pomoć pojedinaca i lokalnih grupa. Odbor za nacionalnu sigurnost opisao je slikovito kao više koncentričnih krugova čiji je centar porodica kao osnova organizovane samozaštite, a federalna vlada je samo pomagač po potrebi.

Tehnološko ekonomski razvoj koji je imao uzlaznu putanju u svijetu, pored toga što je na izvjestan način pružio osjećaj bolje budućnosti suočavao se sa mogućom hladnoratovskom opasnošću koja je prijetila eskalacijom širih razmjera. Mogući sukob bi mogao biti nekonvencionalan, nuklearni odnosno totalni rat. Novonastala situacija je pokazala da je veoma teško bez civilnog aspekta odbrambeno-zaštitnog sistema pružiti veoma kompleksnu zaštitu društva. Pored činjenice da postoji sveobuhvatna ugroženost države, svih aspekata potrebnih za nesmetano funkcionisanje, posebno privrede kao njenog osnova razvoja u okviru sistema civilne odbrane formira se privredna odbrana koja je u direktnoj nadležnosti vlade države. Kao važan podsistem u svim zapadnim državama formira se od 1955 do 1960 godine osnovna psihološka odbrana. Navedena aktivnost je bila u direktnoj nadležnosti države. Pored navedenog formiraju se i specijalna odjeljenja ili sekretarijati za slijedeće aktivnosti : izučavanje stranih i domaćih mogućnosti komunikacije i propagande, izučavanje javnog mijenja o mogućnostima preživljavanja u nuklearnom ratu, planiranje informativne službe radi jačanja duha stanovništva kao i planiranje psihološkog ratovanja protiv neprijatelja. Završavanjem hladnog rata prestale su i opasnosti koje je sa sobom nosio. Naime svijet se suočio sa novim rizicima i sigurnosnim prioritetima koji sa sobom donose potencijalno velike opasnosti. Među njima su svakako najistaknutiji terorizam, konfliktna etnička pitanja, problem ljudskih prava, međunarodni kriminal. Ovdje zasigurno spadaju i opasnosti masovnih migracija, privrednih ucjena, blokade, ali i sve učestalije i po posljedicama izražene prirodne i tehničko-tehnološke katastrofe. Sa očito velikim promjenama u području sigurnosti mijenja se i značenje vojne odbrane u odnosu na druge strukture sistema odbrane i zaštite. Uvidjevši da se sigurnost ljudi i materijalnih dobara ne mogu obezbjediti samo oružanom silom većina država se opredjelila za izgradnju savremenog sistema civilnog planiranja za vanredne situacije (CEP), kanališući ga prema razvojno prirodnim, tehnološkim opasnostima, ublažavanju njihovih posljedica, ali i prema sve prisutnijim sigurnosnim prijetnjama. „Na svom početku razvija, u kontekstu doktrine „masovni odgovor“, NATO-ov CEP je naglašavao planiranje u slučaju rata (nuklearnog), i tada je primaran zadatak bio

osiguranje preživljavanja stanovništva i očuvanje vitalnih nacionalnih resursa. CEP je zatim doktrinom „fleksibilan odgovor“ evoluirao pa je postao ključni element NATO plana kriznog upravljanja u koncepciji zastrašivanja. Danas sa promjenama koje je donio kraj „hladnog rata“ i prihvatanjem novog strategijskog koncepta NATO-ovog CEP-a, a dalja sveobuhvatna koncepcija u ovom širokom civilnom sektoru ima za cilj da: a) omogući najbolju upotrebu resursa kroz uvođenje standardizacije u planovima, procedurama, službama i opremi CEP-a, b) unaprijediti regionalnu samodovoljnost, uključujući razvoj bilateralnih i multilateralnih sporazuma u CEP-u, c) unaprijedi razvoj CEP-a pod civilnom kontrolom, i d) doprinese poboljšanju mogućnosti“. ²⁴

3.2. Kontekst ljudske – civilne sigurnosti.

Sudionici smo da vrijeme u kojem živimo ne možemo izdvojiti iz ponekad i surove stvarnosti današnjice. Sudbina našeg vremena prepliće se sa sudbinom zajedničkih vrijednosti međunarodne zajednice koje su vrlo ozbiljno ugrožene raznovrsnim transnacionalnim pitanjima: kršenje ljudskih prava, nekontrolisanim migracijama, rastućom nejednakošću, etničkim nacionalizmom, organizovanim kriminalom, korupcijom, opasnostima koje imaju nesagledive posljedice, degradacijom životne sredine. Možemo konstatovati da veći broj navedenih pitanja nije vezan za unutardržavne konflikte, nego su posljedica transnacionalnih aktivnosti odnosno procesa dezintegracije društvenih i državnih struktura. Navedene prijetnje iz temelja potkopavaju ljudsku sigurnost. Prvo pojavljivanje pojma ljudska sigurnost na međunarodnoj sceni dešava se u izvještaju o ljudskom razvoju Ujedinjenih nacija iz 1993. godine, u kome se posebno naglašava da „ideja ljudske sigurnosti, po svoj prilici će revolucionisati društvo XXI stoljeća“. ²⁵

Veliki broj teoretičara međunarodnih odnosa upotrebljavali su taj termin u prilično uskom smislu, gotovo pa podudarno sa vojnom moći. Prema navedenoj pojednostavljenoj logici, što je veća vojna moć, ili što je bolje uspostavljen balans odnosno vojna ravnoteža to je veća sigurnost. Međutim postavlja se pitanje stoji li ovakva definicija danas, osjećaj sigurnost i nesigurnosti kod velikog broja ljudi danas mnogo više potiče od svakodnevnih životnih problema nego od straha vojnog kataklizmičnog svjetskog događaja. Većina ljudi, instiktivno

---

²⁴ Gačić, Jasmina 2008, Civilno planiranje za vanredne situacije, Fakultet bezbednosti, javno preduzeće Službeni glasnik, Beograd, str.30.

²⁵ Izvještaj je napisan kao materijal koji je trebalo da posluži pripremi Svjetskog socijalnog samita za društveni razvoj (World Social Summit for Social Development) 1995. godine koji se poklopio sa pedesetogodišnjicom Ujedinjenih nacija.

razumije i osjeća šta znači sigurnost, ne neka parcijalna, ograničena, nego jedinstvena, univerzalna ljudska sigurnost. "To znači zaštićenost od iznenadnih i stalnih opasnosti, koje prijete od gladi, bolesti, kriminala, represije. To također znači i zaštitu od iznenadnih i štetnih promjena obrazaca našeg svakodnevnog života koji su se mogle desiti, kako u našim domovima ili na poslu, tako i u našoj zajednici i životnoj sredini".²⁶ Tragajući za definicijom o tome šta podrazumjeva termin ljudska sigurnost, imali smo priliku uvidjeti da postoji više pristupa definisanju i implikaciji ovog pojma. Isto tako postoji rasprava o značenju termina „sigurnost“ što intezivira raspravu o jasnim granicama termina „ljudske sigurnosti“ i odnosa ovog termina prema širem značenju sigurnosti. „Tri su pristupa ljudskoj sigurnosti: pristup zasnovan na ljudskim pravima (vladavina prava), pristup nazvan *sigurnost naroda* i pristup zasnovan na održivom razvoju – razlikuju se po svom shvatanju onoga zapravo šta čini glavnu pratnju ljudskoj sigurnosti. Oni također preporučuju različita sredstva i strategije za poboljšanje ljudske sigurnosti, iako su mnoge od tih preporuka zasnovane na zajedničkom shvatanju važnosti političkih i zakonskih normi u mijenjanju socijalnog ponašanja“.²⁷

Analizom naziva ljudska prava – vladavina prava, vidljivo je da glavna opasnost ljudskoj sigurnosti leži u odricanju osnovnih prava i *redovnog zakonskog procesa* i odsutnosti demokratskog sistema vlasti. Ljudska sigurnost je ugrožena kada ljudska prava nisu formalno priznata i kada su pravosudni i politički sistem odgovornosti slabi. Izazov državi da razvije mehanizme upravljanja, sastoji se u tome da razvije nove društvene i pravne norme i uspostavi demokratiju i vladavinu prava. Prijetnje su definisanje kao odsustvo kritičkih normi, pravosudnih i političkih instrumenata koje bi štatile i unapređivale ljudsku sigurnost. Po humanističkom shvatanju ljudske sigurnosti nazvanom *sigurnost naroda*, glavnu prijetnju predstavlja rat i povlači važnu moralnu razliku između boraca i neboraca. Dok su borci-profesionalni vojnici na neki način saglasni da se izlože opasnosti, civili ili *nevini* nisu. Međutim priroda savremenog ratovanja sve više izlaže opasnostima one koji ne učestvuju u borbama, ne smo zbog načina ratovanja nego i zbog naoružanja koje se koristi.

Treća i na neki način najšira definicija ljudske sigurnosti, zasnovana na održivom ljudskom razvoju, nudi nam veoma široko razumjevanje niza prijetnji koje ugrožavaju ljudski opstanak i blagostanje. Ovo shvatanje je usko povezano sa Izvještajem UN o ljudskim razvoju (Human Development Report, 1994), u kojem je ponuđena široka analiza i procjena različitih dimenzija ljudske sigurnosti. Ljudska sigurnost je definisana kao ekonomska sigurnost,

---

²⁶ Human, Development Report, 1993, www.undp.org/hdro/e93over.htm

²⁷ Hampson, Fen Osler, Oxford University, Pres Kanada, 2002.

sigurnost u pogledu ishrane, životne sredine, kao sigurnost pojedinca, zajednice, kao i politička sigurnost.

Ovo determinisanje se, u stvari, kreće duž tri jasne ose:

1. Ona se proširuje na niz problema koji tradicionalno nisu bili povezani s pojmom sigurnosti,
2. Novo razumjevanje prijetnji ljudskoj sigurnosti marginalizuje one koji su isključivo vojne prirode,
3. One prijetnje koje su smatrane najvažnijim (rast stanovništva i propadanje životne sredine) – razmatraju se u širem kontekstu, tako da je sam državni interes od sve manjeg značaja.

Odgovarajuća sredstva u borbi sa navedenim problemima jesu sredstva kojima se postiže ljudski razvoj²⁸.

Tradicionalni, klasični pristup sigurnosti podrazumjeva državu kao referentni objekt sigurnosti, odnosno na entitet koji je nesiguran ali koji treba učiniti sigurnim. Međutim nasuprot, Hobsovom stanovištu, dešava se da upravo država po upravom totalitarnog režima ne uspijeva da zaštiti stanovništvo i postaje čak prijetnja njegovoj sigurnosti. Etatičkom pristupu pripisuje se zanemarivanje ljudi, individusa, odnosno njihove sveukupne sigurnosti.

„Koncept sigurnosti se neminovno morao promijeniti od isključivog naglaska na državnoj sigurnosti na mnogo većem značenju sigurnosti ljudi. Iako se prethodna viđenja bitno razlikuju od onoga šta smatraju da je glavna prijetnja pojedincu, ona ipak imaju istu referentnu tačku. Referentna tačka ili predmet sigurnosti nije država i njena teritorija, već pojedinac sa svojim svakodnevnim aktivnostima, gdje god da živi, cijelo čovječanstvo kao kolektivno tijelo, čiji su članovi pojedinci. U mjeri u kojoj ljudi žive u nekoj državi žive u slobodni i sigurnosti, u toj mjeri je ta država sigurna. Lična sigurnost, zdravstvena, ekonomska, kulturna, politička, poštivanje ljudskih prava, mogućnost obrazovanja, sigurnost životne sredine, sigurnost od iznenadnih vanrednih događaja, mogućnost pojedinca da živi u miru, sigurnost zajednice jesu glavni indikatori humane sigurnosti u današnjem svijetu koji je nejasno razgraničen u svim segmentima. Ovako shvaćena, integrisana, održiva i složena ljudska sigurnost, sa cjelokupnim kvantitativnim i kvalitativnim elementima, ostvariva je smo

---

²⁸ Gačić, Jasmina 2008, Civilno planiranje za vanredne situacije, Fakultet bezbednosti, javno preduzeće Službeni glasnik, Beograd, str.32.

u uslovima kada svaka jedinka ima mogućnost i slobodu izbora pri ostvarivanju svojih potencijala“.²⁹

U vrijeme kada ne znamo šta nam u sigurnosnom smislu nosi budućnost, humanitarne ili ekonomske katastrofe, organizovani kriminal, terorizam, nove ideološke oblike, privredne i političke dominacije, savremeno društvo mora biti okrenuto novim civilizacijskim oblicima kako bi se osigurala suštinska dobrobit i fundamentalna sigurnost svake ličnosti.

„Zapravo civilno društvo prihvatanjem kategorije sveobuhvatne, složene, integrisane sigurnosti uključilo je moderno organizovani sistem, sistem civilnog planiranja za vanredne situacije, koji će svojim potencijalima pojedincu pomoći da ostvari svoju ličnu, zdravstvenu, ekonomsku, pravnu, kulturnu, humanu sigurnost, a kroz to i sigurnost države i društvene zajednice“.³⁰

Naime, zaštita najranjivijih, odnosno onih koji su izloženi opasnostima i prijetnjama, jeste temeljni predmet i referentna tačka i ljudske sigurnosti i civilne odbrane. Kompleksnija humana orijentacija traži reorganizaciju i preorijentaciju društva kao cjeline, ali i svih njegovih parametara i sistema u prihvatanju novih varijabli ljudske sigurnosti. Naime, sigurnost egzistencije i oporavak nisu i nemogu biti dovoljni za nove domene ljudske sigurnosti. Svojim novim pristupom odnosno novom platformom koju je dobilo u teoriji i praksi, civilno planiranje za vanredne situacije je usmjereno prema svim rizicima i prijetnjama, od elementarnih do savremeno sigurnosnih, stavljajući do znanja da je svaki čovjek podjednako važan. Realizacijom mnogobrojnih aktivnosti ovaj sistem se direktno našao i u ulozi ostvarivanja ljudskih prava, kao opšteg svjetskog standarda (pravo na život, lično dostojanstvo, zdravlje, imovinu, socijalnu sigurnost, zdravu životnu sredinu) u ostvarivanju sigurnosti naroda (učiniti i nešto više od humanitarne pomoći) i održivog, uravnoteženog razvoja gdje je ono subjekt društva u prevenciji, suzbijanju i eliminisanju svih uzroka ugrožavanja pojedinca, države i društvene zajednice. Savremeno, funkcionalno civilno planiranje za vanredne situacije dokazalo je svoju opredjeljenost i strategisku ulogu u ličnom, moralnom, psihološkom, ekonomskom, pravnom i sigurnosnom aspektu svakog čovjeka.

---

²⁹ Hans Van Gikel, Ljudska bezbjednost, Međunarodni časopis, Centar za istraživanje ljudske bezbednosti, Fakultet civilne odbrane, Beograd, 2003.

³⁰ Gačić, Jasmina 2008, Civilno planiranje za vanredne situacije, Fakultet bezbednosti, javno preduzeće Službeni glasnik, Beograd, str.33.

3.3 Aktivnosti WEU, NATO i EU u oblasti ESOP/ZSOP

Nećemo pogriješiti ako kažemo da svaka država kao nosioc međunarodnih odnosa i saradnje ima određenu snagu odnosno snažan energrtski, ljudski, kulturni, tehnički i drugi potencijal na osnovu kojeg zauzima određeno mjesto u međunarodnoj zajednici. Svakako da u prvi plan dolazi njena moć i sposobnost koja se ogleda kroz saradnju unutar međunarodne zajednice. Snažna potreba za međunarodnom saradnjom proizilazi iz potrebe za ostvarivanje temeljnih ljudskih i državnih vrijednosti kao i potrebe zaštite od prirodnih, tehničko-tehnoloških i drugih opasnosti, rizika i prijetnji. Potpunije sagledavanje oblasti sigurnosne i odbrambene politike (Evropska unija) EU, koje je neophodno za analizu mogućih odnosa i oblika saradnje OS BiH sa EU, moguće je samo kroz naredni pregled preduzetih aktivnosti u oblasti sigurnosti i odbrane EU. Svakako da bi ovaj pregled bio nepotpun ako bi obuhvatio isključivo aktivnosti EU u proteklih 7 – 8 godina, pri tome zanemarujući aktivnosti (Zapadno evropska unija) ZEU i (Sjeverno atlanski savez) NATO u periodu 1991. – 2000. Činjenica je da je ZEU u tom periodu djelovala kao „vojno krilo“ Evropske unije i preduzimala aktivnosti iz oblasti sigurnosti i odbrane u ime EU, odnosno da je NATO predstavljao, a i dalje predstavlja, ključni forum za pitanja sigurnosti i odbrane u Evropi, te da je ključni strateški partner EU i osiguravatelj sposobnosti i sredstava za provođenje ZSOP EU.

3.3.1 Institucije uključene u proces ZSOP – Lisabonski ugovor

Strukture uključene u proces predlaganja, donošenja i sprovođenja odluka iz oblasti ZSOP nalaze se pod autoritetom *Evropskog vijeća* i *Vijeća za vanjske poslove* (Vijeće EU) i razlikuju se od struktura koje podržavaju realizaciju ostalih politika Evropske unije, zbog zahtjeva jednoglasnoga odlučivanja u svim pitanjima vezanim za ZSOP.

Pripreme za rad Vijeća EU (Vijeće za vanjske poslove) vrše se u *komitetu stalnih predstavnika* (Permanent Representatives Committee – COREPER) i u *političko sigurnosnom komitetu* (Political and Security Committee – PSC), s tim da se u komitetu stalnih predstavnika vrše pripreme za rad Vijeća EU po svim pitanjima, a u politčko sigurnosnom komitetu isključivo po političkim i sigurnosnim pitanjima.

Političko sigurnosni komitet predstavlja ključnu kariku ZVSP i ZSOP. Osnovna funkcija komiteta je praćenje međunarodne situacije i doprinos u definisanju politika u okviru ZVSP i

ZSOP, priprema dosljednih odgovora EU na krizne situacije i primjena političke kontrole i strateških smjernica u kriznim periodima“.³¹

Političko sigurnosni komitet EU u radu podržavaju slijedeće institucije: *Komitet za civilne aspekte upravljanja krizama* (Committee for Civilian Aspects of Crisis Management – CIVCOM), *Vojni komitet EU* (European Military Committee – EUMC) i *Političko-vojna grupa* (Politico-Military Group – PMG)“.³²

Visoki predstavnik EU za vanjske poslove i sigurnosnu politiku ima dvostruku ulogu u segmentu predlaganja, donošenja i sprovođenja odluka u oblasti ZVSP/ZSOP. Prvenstveno, predsjedava sastancima Vijeća EU (Vijeće za vanjske poslove), koje je nadležno za donošenje odluka iz oblasti ZSVP/ZSOP, a pored toga je odgovoran i za: sprovođenje ZVSP Evropske unije, predlaganje daljeg razvoja ZVSP, osiguravanje provođenja odluka Vijeća EU iz oblasti ZVSP/ZSOP, predstavljanje EU na međunarodnoj sceni u segmentu ZVSP/ZSOP i rukovođenje Evropskom službom vanjskih poslova i delegacijama Unije u zemljama van EU i međunarodnim organizacijama“.³³ Visokog predstavnika EU za vanjske poslove i sigurnosnu politiku u radu podržavaju Evropska služba vanjskih poslova i odgovarajuće službe Vijeća EU i Evropske komisije.

U okviru Evropske službe vanjskih poslova, za realizaciju aktivnosti iz domena ZSOP uspostavljena su, ili je njihova uspostava u toku, slijedeća tijela: *Direktorat za planiranje i upravljanje krizama* (Crisis Management and Planning Directorate – CMPD), *Sposobnost planiranja i vođenja civilnih operacija* (Civilian Planning and Conduct Capability – CPCC), *Vojni štab EU* (Military Staff – EUMS) i *Situacijski centar* (The Situation Centre – SitCen)“.³⁴

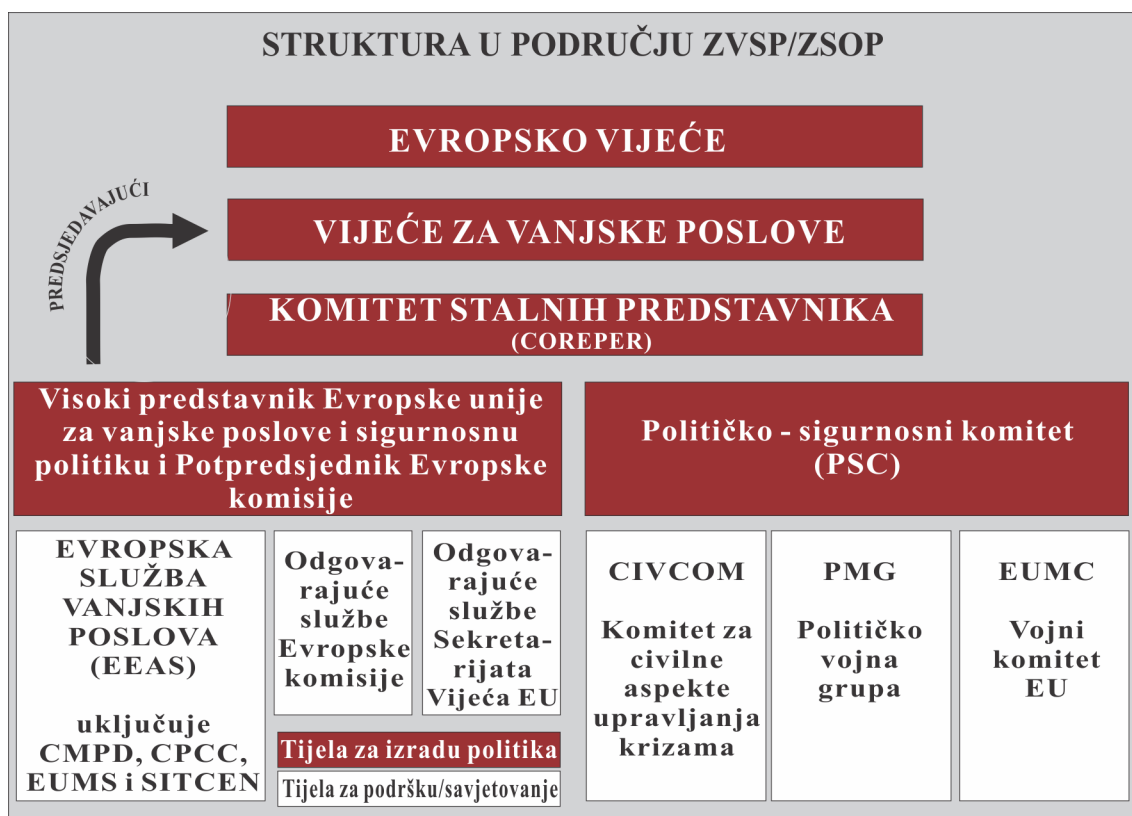
³¹ Lisabonski ugovor, Ugovor o Evropskoj uniji, član 38, str. 48 – engleska verzija.

³² Komitet za civilne aspekta upravljanja krizama osigurava informacije, preporuke i mišljenja političko sigurnosnom komitetu vezano za civilne aspekte upravljanja krizama. Vojni komitet EU je najviše vojne tijelo u okviru Vijeća EU, sastavljeno od najviših vojnih zvaničnika zemalja članica (načelnici združenih štabova...), koje osigurava savjete i preporuke Vijeću EU vezano za sva vojna pitanja. Političko-vojna grupa je odgovorna za političko-vojne aspekte ZSOPformulisanje preporuka i savjeta za Vijeće EU. Grupa autora 2010, Handbook on CSDP The Common Security and Defence Policy of the European Union, op.cit., str. 39.

³³ Grupa autora 2010, Handbook on CSDP The Common Security and Defence Policy of the European Union, op.cit., str. 36.

³⁴ Ibidem, str. 37-38.

Dijagram 1: *Struktura Evropske unije u području ZVSP/ZSOP*

Izvor: Grupa autora 2010, Handbook on CSDP The Common Security and Defence Policy of the European Union (vlastiti prijevod).

Pored navedenih tijela, u segmentu zajedničke sigurnosne i odbrambene politike EU egzistiraju i određene agencije sa različitim zadacima i obavezama. Najznačajnije su svakako: *Evropska odbrambena agencija* (The European Defense Agency – EDA), *Institut za sigurnosne studije Evropske unije* (The EU Institute for Security Studies – EU ISS), *Satelitski centar Evropske unije* (EU Satellite Centre – EU SC) i *Evropski sigurnosni i odbrambeni koledž* (The European Security and Defense College – ESDC).

3.3.2 Komandovanje, kontrola i planiranje vojnih operacija EU

Kako u institucionalnom okviru Evropske unije nisu zastupljene stalne vojne strukture za komandovanje i kontrolu vojnih operacija (na vojno-strateškom nivou) za potrebe komandovanja i kontrole vojnim operacijama Evropska unija koristi: *NATO kapacitete*, *kapacitete članica Unije* ili *kapacitete Operativnog centra u Vojnom štabu EU*.

Prva opcija predviđa da sistem komandovanja i kontrole vrši *Operativna komanda EU* (Operational Headquarters – OHQ) locirana u Vrhovnoj komandi savezničkih snaga Evrope (SHAPE – Mons). Ova opcija se koristi u slučajevima kada EU preuzima operacije uz korištenje NATO sredstava i sposobnosti, u skladu sa sporazumom „Berlin plus“. U ovom slučaju operativni komandant je DSACEUR (Deputy Supreme Allied Commander Europe – zamjenik vrhovnog komandanta Evrope), koji je uvijek Evropljanin. Za potrebe podrške operativnog komandanta u okviru Vojnog štaba EU uspostavljena je štabna grupa koja je stalno locirana u SHAPE-u (trenutno broji 18 lica, 14 vojnika i 4 civila). Prilikom korištenja ove opcije moguće su i dodatne NATO ekspertize za potrebe ove operativne komande EU.

Druga opcija predviđa korištenje opreme i sposobnosti neke od zemalja članica Unije u ulozi operativne komande EU. Trenutno je za ovu opciju omogućeno korištenje opremljenih i uspostavljenih sistema komandovanja i kontrole u: *Francuskoj (Paris)*, *Njemačkoj (Potsdam)*, *Grčkoj (Larissa)*, *Italiji (Rim)* i *Velikoj Britaniji (Northwood)*.

Treća opcija predviđa aktiviranje Operativnog centra EU u Vojnom štabu EU, u slučajevima kada Vijeće EU donese odluku za korištenje zajedničkih sposobnosti Vojnog štaba EU za operacije koje zahtijevaju kako civilne, tako i vojne odgovore i kada nacionalni sistemi komandovanja i kontrole nisu odgovarajući. Operativni centar EU je lociran u blizini glavnih institucija EU, u Briselu. Operativni centar EU raspolaže neophodnim objektima i opremom i manjim brojem personala, što omogućava Vijeću EU da *u roku od 5 dana* aktivira centar u punom kapacitetu. U zavisnosti od vrste operacije (dominantno vojne ili dominantno civilne operacije) vrši se i popuna centra personalom iz Vojnog štaba EU i sekretarijata Vijeća EU, a po potrebi i iz uspostavljenih operativnih komandi EU u zemljama članicama Unije.

Planiranje operacija Evropske unije provodi se na četiri nivoa: *politički i stratejski* (nivo EU institucija), *vojno-strateški* (na nivou operativnih komandi EU), *operativni* (na nivou komande snaga) i *taktički* (na nivou komandi komponenti-vidova i na nižim nivoima). Razlikujemo buduće planiranje (Advance Planning – generičko planiranje i planiranje za vanredne okolnosti) i planiranje odgovora na krize (Crisis Response Planning – planiranje operacija za trenutne krize).

3.3.3 Razvoj vojne sposobnosti EU

Ugovorom iz Amsterdama, iz 1997. godine, u Ugovor o Evropskoj uniji su uključeni Petersburški zadaci, što je zahtijevalo od institucija Unije intenziviranje razvoja vojnih

kapaciteta i sposobnosti Unije, s ciljem osposobljavanja Unije za autonomno učešće u različitim međunarodnim operacijama upravljanja kriznim situacijama (preuzimanje odgovornosti za mir i sigurnost na svjetskoj sceni). Ključne faze i aktivnosti razvoja vojnih sposobnosti EU, definisane su *Vodećim ciljem 2003* (Helsinki, 1999), *konceptom borbenih grupa* (juni 2004) i *Vodećim ciljem 2010* (Brisel, 2004).

„*Vodećim ciljem 2003 (Headline Goal 2003)* koji je usvojen na samitu Vijeća EU u Helsinkiju u decembru 1999. godine definisani su glavni ciljevi u razvoju vojnih sposobnosti Evropske unije do 2003. Godine“.³⁵ Najznačajnije odrednice ovog dokumenta odnose se na slijedeće:

- zemlje članice moraju za operacije pod vodstvom EU osigurati vojne snage jačine 50.000 do 60.000 vojnika, u roku od 60 dana, sa sposobnošću izvršavanja čitavog opsega Petersburških zadataka i djelovanja najmanje tokom jedne godine (do 2003. godine);
- uspostavu novih političkih i vojnih struktura koje će Uniji osigurati neophodne mehanizme za pripremanje i provođenje operacija upravljanja krizama (Političko sigurnosni komitet, Vojni komitet EU i Vojni štab EU);
- provođenje svih aktivnosti vezanih za izgradnju vojnih kapaciteta i sposobnosti uz neposredne konsultacije i saradnju EU i NATO, uvažavajući potrebe svih zemalja članica EU;
- uspostavljanje aranžamana koji će omogućiti učešće u operacijama EU i zemljama koje nisu članice EU (zemlje članice NATO-a ili zemlje kandidati za članstvo u EU);
- uspostavljanje adekvatnih mehanizama potrebnih za provođenje operacija upravljanje civilnim krizama.

„*Vojne sposobnosti* koje su zemlje članice EU trebale dostići u skladu sa ciljevima iz Helsinkija su precizirane tokom konferencije u Briselu 2000. godine o „obavezama sposobnosti“ (Capabilities Commitment Conference – CCC) i podrazumijevale su slijedeće“.³⁶:

- više od 500 različitih kopnenih, zračnih i pomorskih jedinica, kao i ključne ili strateške sposobnosti u okviru: *C3I* (command, control, communications and intelligence – komandovanje, kontrola, komunikacije i informacije), *obavještajnog rada* (ISTAR - Intelligence, Surveillance, Target Acquisition, and Reconnaissance), *razmještaja i*

---

³⁵ Pelkola, Ryan James 2002, THE EUROPEAN UNION'S HEADLINE GOAL: AN OPERATIONAL ASSESSMENT, Naval Postgraduate School Monterey, USA, str. 15.

³⁶ Ibidem, str. 16.

mobilnosti snaga, efikasnog angažovanja snaga, zaštite, preživljavanja i podrške snaga, te logističke i opšte podrške;

- *kopnene snage jačine 80.000 vojnika (kako bi se omogućilo djelovanje 60.000 vojnika);*
- *zračne snage jačine između 300 i 350 borbenih letjelica;*
- *pomorske snage jačine 80 brodova.*

Na samitu Evropskog vijeća u Likenu (Leaken) 2001. godine potvrđena je *spremnost Unije za provođenje određenih operacija upravljanja krizama*, dok je Opšte vijeće i Vijeće vanjskih poslova u maju 2003. godine *potvrdilo da EU posjeduje operativne sposobnosti za izvođenje čitavog spektra Petersburških zadataka.*

Koncept borbenih grupa (EU Battlegroups - BG) odobren je u aprilu 2004. godine od ministara odbrane zemalja članica EU. Borbene grupe čine sastavni dio sigurnosne i odbrambene politike EU i predstavljaju male snage sa sposobnošću brzog razmještanja i samostalnog izvođenja operacija upravljanja krizama u početnoj fazi većih operacija. Borbena grupa su zasnovane na kombinovanim rodovima, veličine ojačanog bataljona, sa odgovarajućom borbenom i borbeno servisnom podrškom, jačine oko 1.500 vojnika, a po potrebi i ojačanjima zračnih i pomorskih snaga. Rok za angažovanje ovih snaga je 15 dana nakon usvajanja odluke od Vijeća EU. Borbene grupe su u šestomjesečnoj pripravnosti (dvije borbene grupe istovremeno) sa sposobnošću samostalnog djelovanja do 30 dana, bez dodatne podrške, a do 120 dana ako je osigurana dodatna podrška. Borbene grupe mogu se formirati na više načina: od jedne države članice EU, od jedne vodeće države uz dopunu drugih država ili kao multinacionalna koalicija više država gde je moguće učešće i država koje nisu članice EU – članice NATO-a ili kandidati za pridruživanje Uniji (modalitet koji pruža mogućnost angažovanja OS BiH u operacijama upravljanja krizama EU).

Posebno značajan segment u konceptu borbenih grupa predstavljaju *standardi, obuka i proces certificiranja* jedinica. Preduslov za nominovanje jedinica kao borbene grupe je dostizanje definisanog nivoa vojnih sposobnosti. Obuka i certificiranje jedinica je odgovornost zemalja članica, dok se certificiranje vrši uz nadgledanje Vojnog komiteta i Vojnog štaba EU u skladu sa uspostavljenim procedurama EU. *Nominovanje borbenih grupa* vrši se tokom *koordinacijske konferencije o borbenim grupama (Battlegroup Coordination Conference)* koja se održava dva puta godišnje.

Komandovanje i kontrola se organizuje kroz operativnu komandu (OHQ) i komandu snaga (FHQ). Operativna komanda predstavlja stratešku vojnu komandu EU i formira se posebno

za svaku operaciju. Operativna komanda nije dio borbene grupe i u slučaju upotrebe borbene grupe ne razmješta se na terenu. Komanda snaga predstavlja operativnu vojnu komandu, uglavnom zasnovanu na strukturi komandi brigadnog nivoa, koja se u slučaju upotrebe borbene grupe razmješta u području operacija.

Od 01. januara 2007. godine Evropska unija je stekla operativnu sposobnost za provođenje dvije istovremene operacije brzog odgovora (Rapid Response Operations) korištenjem kapaciteta borbenih grupa koje su u pripravnosti.

Nakon usvajanja Evropske sigurnosne strategije u decembru 2003. godine, Evropsko vijeće je u junu 2004. godine usvojilo *Vodeći cilj 2010* (Headline Goal 2010). Za razliku od Vodećeg cilja 2003 ovaj put prednost je data kvaliteti zahtijevanih vojnih sposobnosti u odnosu na kvantitetu, uz posebnu pažnju posvećenu definisanju rokova i aktivnosti na dostizanju postavljenih ciljeva, prvenstveno u segmentima *interoperabilnosti, razmještanja i podrške snaga*. Ovim dokumentom je definisano pet mogućih scenarija u koje EU može biti uključena u okviru sigurnosne i odbrambene politike: *razdvajanje strana primjenom sile, stabilizacija, rekonstrukcija i vojno savjetovanje trećih zemalja, sprečavanje konflikta, operacije evakuacije i pomoć u humanitarnim operacijama*.

Posebno značajne odrednice Vodećih ciljeva za 2010. godinu su:

- Osnivanje Evropske odbrambene agencije.
- Zajednička koordinacija strateškog prebacivanja snaga.
- Razvoj efikasne Evropske komande za zračni transport.
- Završetak razvoja koncepta borbenih grupa do 2007. godine.
- Osiguranje nosača aviona sa pratećim brodovima do 2008. godine.
- Poboljšanje i usklađivanje rada cjelokupne komunikacijske opreme i sredstava (na zemlji i u svemiru) na svim nivoima operacija koje sprovodi EU do 2010. godine.
- Utvrđivanje standarda i kriterija koje vojne snage zemalja članica EU treba da ispune kako bi bile angažovane u vojnim operacijama i u oblasti pripreme i obuke.

„U skladu sa predviđenim aktivnostima razvijen je katalog zahtjeva (Requirement Catalogue) – 2005. godine, koji je uključio katalog snaga (Force Catalogue) – 2006/7. godine, katalog napretka (Progress Catalogue) – 2007. godine, što je u konačnici dovelo do objavljivanja početne verzije Plana razvoja sposobnosti (Capability Development Plan) u julu 2008. godine. Plan razvoja sposobnosti sastoji se od četiri pravca djelovanja: nedostataka

prepoznatih u popisu napredaka iz 2007. godine, proučavanja dugoročnih tehnoloških inovacija, baze podataka koja ujedinjuje nacionalne programe koji bi mogli inicirati nove oblike saradnje i od povratnih informacija iz realizovanih operacija. U martu 2011. godine inicijalni Plan razvoja sposobnosti je ažuriran u skladu sa kratkoročnim potrebama zasnovanim na procesu vodećih ciljeva i naučenih lekcija iz realizovanih operacija. Planom razvoja sposobnosti iz 2011. godine (dio plana je klasifikovan, stoga je moguće analizirati samo opšte ciljeve i zadatke) odobren je set prioriternih područja koji trebaju biti fokus za aktivnosti Evropske odbrambene agencije u narednom periodu: *deset vrhunskih prioriteta Plana razvoja sposobnosti, usavršene akcije i suštinski pokretači/okruženja*.³⁷

Zajednička sigurnosna i odbrambena politika EU nakon efektivnoga razvoja u proteklih 20 godina, stupanjem na snagu Lisabonskog ugovora, konačno je situirana u osnivačke ugovore EU, sa jasno definisanim sadržajem, organizacijom, načinom provođenja, finansiranjem i odlučivanjem, te mogućnošću prerastanja u odbrambenu politiku EU.

Iako je razvoj sigurnosne i odbrambene politike čitavo vrijeme bio u procjepu nastojanja dijela država članica da se *zadrži isključivo u domenu nacionalne politike*, odnosno nastojanja drugog dijela članica da se situira u *području supranacionalnog odlučivanja*, sigurnosna i odbrambena politika EU je dostigla tek *nivo međuvladine saradnje* i zadržala sistem jednoglasnog odlučivanja čime je *osigurano provođenje nacionalnih politika* svih država članica, ali istovremeno i značajno *smanjena efikasnost donošenja odluka*.

Trenutno dostignuti nivo organizacijskih sposobnosti institucija EU koje učestvuju u kreiranju ZSOP, predlaganju i donošenju odluka, te njihovom provođenju, kao i broj preduzetih aktivnosti Unije u ovoj oblasti, kako na evropskom, tako i na afričkom i azijskom kontinentu potvrda su sposobnosti Unije za efikasnim provođenjem zacrtane sigurnosne i odbrambene politike.

Može se zaključiti da je Unija nakon stupanja na snagu Lisabonskog ugovora i dostizanja adekvatnog nivoa zacrtanih vojnih i civilnih sposobnosti, u strateškom partnerstvu sa NATO savezom, za razliku od stanja sa kraja 20. vijeka, sada u mogućnosti da preuzima širok

---

37 Deset vrhunskih prioriteta Plana razvoja sposobnosti: suprotstavljanje improvizovanim eksplozivnim sredstvima, medicinska podrška, obavještajni pregled i izviđanje, povećanje dostupnosti helikoptera, „cyber“ odbrana, međunarodna logistička podrška, razmjena informacija u okviru ZSOP, upravljanje strateškim i taktičkim zračnim transportom, gorivo i energija osiguranje pokretljivosti; *usavršene akcije*: mjere protiv pomorskih mina, hemijsko-biološko-radiološka i nuklearna odbrana, suprotstavljanje ručnim sistemima za zračnu detekciju, vojno obavještajni rad; suštinski pokretači/okruženja: sveobuhvatan pristup, sposobnosti funkcionalne radne mreže, upravljanje radio spektrom za EU sposobnosti, svemir i jedinstveno evropsko nebo. Podaci preuzeti sa službene stranice EDA: www.eda.europa.eu/, datum pristupa: juni 2011. godine.

spektar misija upravljanja kriznim situacijama, kako na vlastitom teritoriju, tako i u bližem i daljem okruženju, što je svakako potvrda značajnog napretka sigurnosne i odbrambene politike.

3.3.4 Ulog ZEU

Odnosi Evropske unije i Zapadnoevropske unije u oblasti sigurnosti i odbrane, zasnivali su se na *Ugovoru o Evropskoj uniji*, Maastrichtskom ugovoru, i *Maastrichtskoj deklaraciji Zapadnoevropske unije*, iz decembra 1991. godine. Ugovorom o Evropskoj uniji uspostavljeni su Zajednička vanjska i sigurnosna politika i mehanizam po kojem Zapadnoevropska unija, u ime EU može provoditi odluke Unije iz oblasti sigurnosti i odbrane. Maastrichtskom deklaracijom potvrđena je spremnost Zapadnoevropske unije za provođenje ovih odluka, te su ustanovljene mjere za neposredniju saradnju EU i ZEU u oblasti sigurnosti i odbrane (redovni koordinacijski sastanci ZEU i EU, razmjena relevantnih dokumenata između ZEU i EU...). Ugovorom iz Amsterdama, iz 1997. godine potvrđena je uloga ZEU u *osiguravanju operativnih sposobnosti za realizaciju odluka Evropske unije*, a u Ugovor o Evropskoj uniji su *uključeni Petersburški zadaci Zapadnoevropske unije* iz 1992. godine. Zapadnoevropska unija je iste godine na samitu u Parizu svojim odlukama potvrdila spremnost za proširivanje sigurnosne saradnje ZEU – EU, omogućila učešće svih evropskih saveznika u planiranju i izvođenju operacija ZEU, te uspostavila neke od praktičnih oblika saradnje“.³⁸

Ključne misije ZEU u oblasti sigurnosti definisane su na Vijeću ZEU u junu 1992. godine, u Petersburgu (Bonn).

Međutim i pored postojanja sporazuma između EU i ZEU u oblasti sigurnosti, te jasno definisanih mogućih misija i raspoloživih kapaciteta, činjenica je da je ZEU, po zahtjevima institucija EU realizovala samo *četiri misije*, i to: policijsku misiju u Mostaru, od jula 1994. do oktobra 1996. godine, policijsku misiju u Albaniji, od maja 1997. do maja 2001. godine, misiju nadgledanja sigurnosne situacije na Kosovu tokom 1998. i 1999. godine, te misiju podrške deminiranja u Hrvatskoj od maja 1999. do novembra 2001. godine.

Osnovna uloga Zapadnoevropske unije, u oblasti ESOP/ZSOP, leži u činjenici da je krajem 20. vijeka, u periodu koji karakteriziraju brojne krizne situacije u neposrednoj blizini granica

---

³⁸ Održavanje zajedničkih sastanaka relevantnih tijela ZEU i EU, proširenje koordinacije Generalnih sekretarijata ZEU i Vijeća EU, mogućnost korištenja resursa Vojnog štaba ZEU, Satelitskoga centra i Instituta za sigurnosne studije za potrebe EU.

Evropske unije, omogućila postepen razvoj sigurnosne politike EU, institucija iz domena sigurnosne politike, te izgradnju kapaciteta za preduzimanje operacija upravljanja krizama (uključujući i vojne kapacitete). Pored toga, Zapadnoevropska unija je predstavljala svojevrsan forum za dijalog EU i NATO-a u segmentu sigurnosti i osnovu za razvoj budućih odnosa EU - NATO, te „prelazno rješenje“ u oblikovanju evropske sigurnosne politike između ideja dijela evropskih saveznika (Francuska, Njemačka, Belgija, Luksemburg) koji su zagovarali izgradnju potpuno samostalnih vojnih potencija u Evropi u odnosu na NATO i onih koji su se tome oštro suprotstavljali (Velika Britanija, Španija, Italija, Holandija). *U decembru 2000. godine sve nadležnosti ZEU u oblasti upravljanja kriznim situacijama su prenesene na Evropsku uniju*“.³⁹

3.3.5 Uloga NATO

Uloga NATO saveza u oblikovanju sigurnosne i odbrambene politike Evropske unije uslovljena je činjenicama da NATO predstavlja *ključni faktor sigurnosti zapadne Evrope* od okončanja 2. svjetskog rata, kao i da je *21 članica NATO saveza istovremeno i članica EU*. Nadalje, Evropska unija je svojim odlukama o razvoju sigurnosne i odbrambene politike iz 1999. i 2000. godine (Kelń, Helsinki i Nica), pored potrebe izgradnje autonomnih sposobnosti za provođenje operacija upravljanja krizama, jasno naznačila da će se sigurnosna i odbrambena politika EU razvijati u *neposrednoj saradnji i koordinaciji sa NATO savezom*. Obim i načini saradnje na relaciji NATO – EU, u oblasti sigurnosti definisani su u januaru 2001. godine (razmjena službenih pisama Generalnog sekretara NATO saveza i Predsjedništva EU)⁴⁰. Konkretizacija i dalje unaprjeđenje saradnje se dešava usvajanjem dokumenta „*NATO-EU Deklaracija o Evropskoj sigurnosnoj i odbrambenoj politici*“ u decembru 2002. godine, te postizanjem sporazuma „*Berlin plus*“ u martu 2003. godine, kojima je, na neki način, ozvaničeno strateško partnerstvo EU i NATO-a u oblasti sigurnosti“.⁴¹

Krizne situacije na zapadnom Balkanu dovele su do praktičnih oblika saradnje EU i NATO u sferi sigurnosti. Sigurnosnu podršku za posmatračku misiju Evropske unije (i OSCE-a) raspoređenu u Makedoniji, u periodu 2001. – 2003. godina osiguravale su NATO snage, da bi

---

³⁹ Grupa autora 2006, NATO Priručnik, op.cit., str. 255.

⁴⁰ Ustanovljeni su sastanci na nivou ministara vanjskih poslova – dva puta godišnje, sastanci na nivou ambasadora Sjevernoatlantskog vijeća i Političko sigurnosnog komiteta EU – tri puta tokom kvartala, sastanci Vojnog komiteta – dva puta tokom kvartala, te sastanci na nižim nivoima.

⁴¹ Hadžović, Denis 2008, ESDP i Bosna i Hercegovina, Centar za sigurnosne studije, Sarajevo, str. 141-142.

u martu 2003. godine NATO-ovu mirovnu misiju preuzela Evropska unija (prva vojna operacija EU).

U julu 2003. godine, NATO i EU su u cilju osiguranja jedinstvenog pristupa rješavanju problema zapadnog Balkana postigli *dogovor o zajedničkom pristupu pitanjima sigurnosti i stabilnosti zapadnog Balkana*, što je rezultiralo pojačanim angažmanom EU na prostoru zapadnog Balkana (Bosna i Hercegovina i Kosovo). Konkretnu posljedicu ovog dogovora predstavlja i primopredaja odgovornosti, između SFOR-a (NATO vođene snage) i EUFOR-a (EU vođene snage), za provođenje Opšteg okvirnog sporazuma za mir u BiH, u decembru 2004. godine.

Pored osiguravanja sposobnosti i resursa snagama EU za planiranje i vođenje operacija upravljanja krizama (Berlin plus), NATO je pružao pomoć EU i na području *planiranja i razvoja vojnih sposobnosti, u razmjeni informacija i konsultacijama u segmentima borbe protiv terorizma, proliferacije oružja za masovno uništenje, kao i planiranja u slučajevima prirodnih i ljudskim faktorom izazvanih nesreća*.

3.3.6. Saradnja NATO i EU u oblasti sigurnosti

Tokom hladnoratovske krize ključni faktor odbrane i sigurnosti Zapadne Evrope bio je NATO, zasnovan na kolektivnoj odbrani svojih članica i odvraćanju neprijatelja. Paralelno sa navedenim u Evropi se odvijala ekonomska i politička integracija. I u tom vremenu se javljaju ideje i razne inicijative o samostalnom uobličavanju posebnog evropskog odbrambenog i sigurnosnog profila. Okončanjem hladnoratovske krize početkom devedesetih godina prošlog vijeka, okončanjem i sovjetske prijetnje, NATO u velikoj mjeri gubi prvenstveni razlog svog postojanja. U to vrijeme Evropska ekonomska zajednica postaje sve odgovornija i zainteresovanija za sopstvenu sigurnost u svijetu koji se brzo mijenja. Alijansa je vrlo ozbiljno preispitala i prilagodila sopstvene misije i operativni okvir istih, provodeći dodatne pripreme za mogući odgovor na novonastale izazove. Paralelno sa navedenim očitom je postala težnja za promjenom ravnoteže odnosa između njena dva krila, američkog i evropskog. Unutar NATO-a uspostavlja se Evropski sigurnosni i odbrambeni identitet koji je evropskoj zajednici dao veću ulogu ali i veću odgovornost u osiguranju sopstvene odbrane i sigurnosti u okviru NATO-a. Istovremeno, temeljnim promjenama u arhitekturi evropskog ujedinjenja, potpisivanjem Mastroitskog ugovora o Evropskoj uniji stvorena je mogućnost za sveobuhvatnije i intezivnije djelovanje EU na polju spoljne i sigurnosne politike. Ugovorom o EU uspostavljena je i Zajednička spoljna i sigurnosna politika – CFSP (Common Forigen

and Security Policy), predviđajući uobličavanje odbrambene politike, koja bi, s vremenom mogla voditi ka zajedničkoj odbrani. Ono što se danas smatra zapadnim dijelom evroatlanskog prostora ima dva vodeća sigurnosna uporišta: NATO i EU. Dok se EU militarizovala, NATO je sve više razvijao svoj politički karakter. Navedene organizacije istovremeno su napravile iskorak u globalnim okvirima, van svojih tradicionalnih prostora djelovanja. Kada pogledamo posljednju deceniju očito je da EU i NATO ne moraju uvijek da dijele iste interese, percepciju sigurnosnih izazova i način rješavanja odnosno odgovora na njih.

3.4. NATO strategijski koncept: NATO 2020, NATO-EU

Suočeni sa značajnim promjenama prirode sigurnosnih prijetnji na svjetskoj sceni u periodu od 1999. do 2009. godine (od izdavanja prethodnog NATO strateškog koncepta), od strane lidera NATO saveza su 2009. godine pokrenute aktivnosti na izradi novog NATO strateškog koncepta. Kao osnovna svrha „novog koncepta“ predviđeno je prilagođavanje organizacije i sposobnosti NATO saveza novoj sigurnosnoj situaciji i aktuelnim sigurnosnim prijetnjama sa kojima će se svijet vjerovatno suočavati u predstojećoj deceniji, uz imperativ izgradnje sposobnosti za *brzim odgovorima na krizne situacije u uslovima ograničenih resursa*, posebno imajući u vidu terorizam, proliferaciju nuklearnoga naoružanja i drugog oružja za masovno uništenje, „cyber“ prijetnje, osiguranje pristupa energetske resursima i zaštitu okoliša. Ekspertna grupa predvođena bivšom državnom sekretarkom SAD-a, Madeleine Albright, uz podršku brojnih civilnih i vojnih eksperata, iz akademskih struktura zemalja članica NATO saveza, kao i iz političkih i vojnih NATO struktura, uz temeljite konsultacije sa NATO partnerima, nakon gotovo jednogodišnjeg rada, predložila je novi NATO strateški koncept pod nazivom „NATO 2020: Zagarantovana sigurnost; aktivan angažman“. Nakon određenih korekcija u Sjevernoatlantskom vijeću, koncept je usvojen na samitu šefova država i vlada NATO saveza 19.11.2010. godine u Lisabonu.

Novim NATO strateškim konceptom, nazvanim „Aktivan angažman, moderna odbrana“ definisani su ključni zadaci i principi, sigurnosno okruženje, odbrana i odvracanje, sigurnost kroz upravljanje krizama, unaprjeđenje međunarodne sigurnosti kroz saradnju, dalje proširenje NATO saveza, te ključna partnerstva.

Važne odrednice trenutne i buduće saradnju NATO saveza i Evropske unije vidljive su u cijelom tekstu novog strateškog koncepta, ali su posebno naglašene u slijedećim oblastima:

- *ključni zadaci i principi*; gdje je naglašen značaj političkih i vojnih veza Evrope i Sjeverne Amerike za očuvanje sigurnosti i mira evroatlantskog područja, te potvrđen osnovni NATO-ov princip kolektivne odbrane zemalja članica saveza.
- *sigurnost kroz upravljanje krizama*; gdje je naglašena potreba uspostave ograničenih civilnih sposobnosti u okviru NATO-a za upravljanje kriznim situacijama, uz oslanjanje na ekspertize Evropske unije koja već raspolaže tim sposobnostima;
- *partnerstva*, kao ključna partnerstva NATO saveza označena su partnerstva sa Ujedinjenim nacijama i Evropskom unijom.

Kao posebne aktivnosti neophodne u daljem unaprjeđenju partnerstva NATO-a i Evropske unije označene su slijedeće:

- „Potpuno ojačati strateško partnerstvo sa EU, u duhu međusobne otvorenosti, transparentnosti, komplementarnosti i poštivanja za autonomiju i institucionalni integritet objiju organizacija
- Poboljšati praktičnu saradnju o operacijama, u cijelom spektru kriza, od koordiniranog planiranja do uzajamne podrške na terenu
- Proširiti svoje političke konsultacije da obuhvate sva pitanja od zajedničkog interesa kako bismo mogli podijeliti procjene i perspektive
- Potpunije saradivati na razvoju sposobnosti kako bismo minimizirali dupliciranje i maksimizirali isplativost.“⁴²

3.5. Evropska sigurnosna strategija

Evropska sigurnosna strategija (ESS), pod nazivom „Sigurna Evropa u boljem svijetu“ usvojena je 12. decembra 2003. godine na sastanku Evropskog vijeća u Briselu“.⁴³

Ovim dokumentom EU je uspostavila strategijski sigurnosni okvir, uspostavila prioritete u oblasti sigurnosti, te pristupila operacionalizaciji sigurnosne politike. ESS predstavlja svojevrsnu *analizu sigurnosne situacije u svijetu, identifikaciju ključnih sigurnosnih prijetnji* (terorizam, proliferacija oružja za masovno uništenje, regionalni konflikti, neodržive države, organizovani kriminal), *određenje strategijskih ciljeva EU u oblasti sigurnosti* (onesposobljavanje finansiranja terorističkih aktivnosti, politika protiv proliferacije,

---

⁴² Grupa autora 2010, Strategic Concept for the Defence and Security of the Members of the North Atlantic Treaty Organization, NATO Public Diplomacy Division, Brussels, Belgium.

⁴³ Hadžović, Denis 2008, ESDP i Bosna i Hercegovina, Centar za sigurnosne studije, Sarajevo, str. 46.

intervencije EU u cilju rješavanja regionalnih konflikta) i *preporuku zemljama članicama* za efikasnije provođenje aktivnosti iz oblasti ESOP-a.

Ključne odrednice ESS⁴⁴ odnose se na:

- globalnu odgovornost EU – povećanje uloge u međunarodnim odnosima;
- efektivni multilateralizam – osnova za uspješno rješavanje međunarodnih problema je zajednička aktivnost međunarodne zajednice;
- preventivno djelovanje – ne samo vojnim, već i civilnim kapacitetima;
- stabilno sigurnosno okruženje – osnova sigurnosti EU je miroljubivo i stabilno okruženje;
- transatlantsko partnerstvo i saradnja s SAD se mora zasnivati na efikasnom i uravnoteženom partnerstvu;
- potreba utvrđivanja ključnih sigurnosnih prijetnji EU.

Kao tri osnovna principa Evropske sigurnosne strategije, na kojima se zasnivaju svi vanjski odnosi Evropske unije možemo označiti:

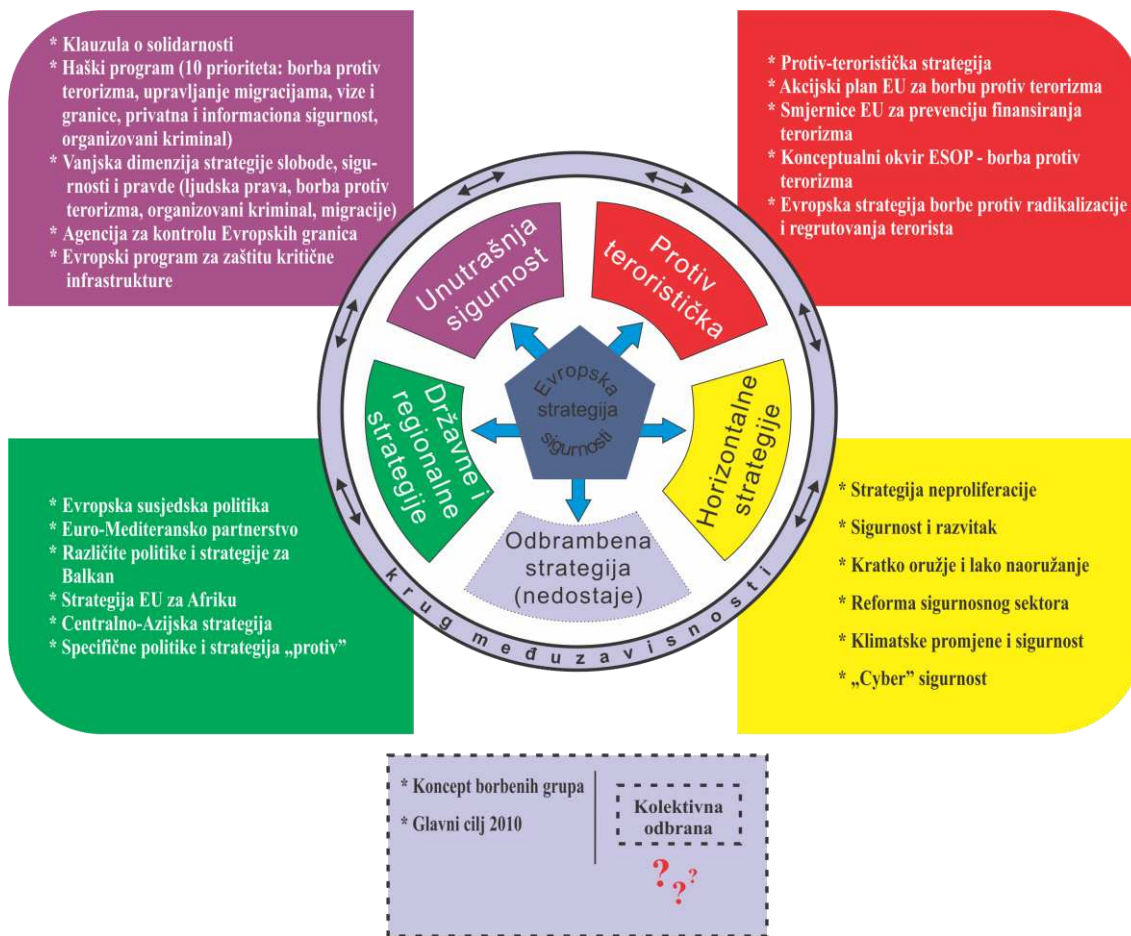
- *prevencija*, spremnost za djelovanje prije nego se kriza desi, nikada nije prerano za prevenciju krizne situacije;
- *sveobuhvatan (cjelovit) pristup*, sigurnosna, ekonomska, politička i socijalna dimenzija kriznih situacija su neodvojive i nemoguće ih je rješavati pristupom kroz samo jednu dimenziju, već isključivo sveobuhvatnim pristupom;
- *multilateralizam*, samo u saradnji sa „drugima“ može se adekvatno odgovoriti na savremene sigurnosne izazove⁴⁵.

Evropska sigurnosna strategija iako predstavlja ključni dokument za strategijsko promišljanje i planiranje u Evropskoj uniji prilično je apstraktna i ne predstavlja stratešku projekciju od vrha do dna, te bi kao takva trebala biti nadopunjena komplementarnim „pod-strategijama“. Na slijedećem dijagramu je prikazan odnos ESS i „nižih“ dokumenata koji je čine potpunijom, ali istovremeno se uviđaju i određene praznine, odnosno područja za koja unutar Evropske unije još uvijek nije osigurano zajedničko djelovanje.

---

⁴⁴ Šegvić, S. i Belohradsky, F. 2008, Sigurnosno-obrambena politika EU, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, str. 359.-376.

⁴⁵ Grupa autora 2010, Handbook on CSDP The Common Security and Defence Policy of the European Union, op.cit., str. 18.

Dijagram 2: *Evropska sigurnosna strategija i važne pod-strategije*

Izvor: Grupa autora 2010, Handbook on CSDP The Common Security and Defence Policy of the European Union (vlastiti prijevod).

Iako Evropska sigurnosna strategija nije savršena, nužno je uvažiti element neophodnog postizanja konsenzusa među zemljama članicama EU, ona ipak sadrži brojne jasne opcije i rješenja iz oblasti sigurnosti i predstavlja snažan sigurnosni okvir za vanjsku politiku Evropske unije.

3.6. Zajednička sigurnosna i odbrambena politika – Lisabon

Lisabonski ugovor (također i Reformski ugovor), punim nazivom *Ugovor iz Lisabona o izmjenama i dopunama Ugovora o Europskoj uniji i Ugovora o uspostavi Evropske zajednice*, međunarodni je ugovor koji je potpisan u Lisabonu 13. decembra 2007. godine s ciljem rješavanja daljnjeg institucionalnog funkcionisanja Evropske unije. Lisabonski ugovor dopunjuje postojeće ugovore o Evropskoj uniji i Evropskoj zajednici (s tim što je Ugovor o EZ preimenovan u Ugovor o funkcionisanju EU), ne zamjenjujući ih. Ugovor je stupio na snagu 1. decembra 2009., nakon što je okončan proces ratifikacije u svim državama članicama EU⁴⁶.

Ovaj ugovor se opisuje i kao prekretnica u daljem razvoju Zajedničke vanjske i sigurnosne politike EU, a samim time i sigurnosne i odbrambene politike, kao njenog najznačajnijeg dijela. Evropska sigurnosna i odbrambena politika je promovisana na viši nivo, simboličnom promjenom imena u *Zajednička sigurnosna i odbrambena politika*, ali je i dalje ostala u okviru Zajedničke vanjske i sigurnosne politike. Nadalje, ugovorom se naglašava da će ZSOP uključiti postepeno oblikovanje zajedničke odbrambene politike Unije, što bi u konačnici trebalo dovesti do zajedničke odbrane (kada to Evropsko vijeće jednoglasno odluči).

Oblast sigurnosne i odbrambene politike zadržala je poseban, međudržavni status, kao i način odlučivanje, gdje je za donošenje odluka i dalje neophodan konsenzus, osim u slučajevima donošenja provedbenih odluka.

Evropsko vijeće „utvrđuje strateške interese Unije, određuje ciljeve i definiše opšte smjernice za zajedničku vanjsku i sigurnosnu politiku, uključujući pitanja sa odbrambenim implikacijama“.⁴⁷ *Vijeće Evropske unije* (Vijeće vanjskih poslova) ima najznačajniju ulogu u segmentu donošenja odluka iz oblasti ZSOP⁴⁸, dok je odgovornost za provođenje vanjske i sigurnosne politike dodijeljena *Visokom predstavniku EU za vanjske poslove i sigurnosnu politiku*⁴⁹.

Najznačajnije promjene, dopune i unaprjeđenja koje su se desile u oblasti ZVSP i ZSOP su:

- Uvođenje nove pozicije *Visokog predstavnika EU za vanjske poslove i sigurnosnu politiku*, koji je ujedno i *potpredsjednik Evropske komisije* i „stalni“ *predsjedavajući*

---

⁴⁶ Evropska komisija 2009, Vaš vodič za Lisabonski ugovor, Ured za publikacije Evropske unije, Luksemburg.

⁴⁷ Lisabonski ugovor, Ugovor o Evropskoj uniji, član 26 paragraf 1, str.42 – engleska verzija.

⁴⁸ Ibidem, član 26 paragraf 2, str.42.

⁴⁹ Ibidem, član 26 paragraf 3 i član 27, str.42-43.

vijeća za vanjske poslove“.⁵⁰ čije imenovanje vrši Evropsko vijeće uz saglasnost Predsjednika Evropske komisije i Evropskog parlamenta.

- Formiranje *Evropske službe vanjskih poslova* (The European External Action Service – EEAS), sa primarnim zadatkom podrške Visokog predstavnika EU za vanjske poslove i sigurnosnu politiku, u provođenju i daljem razvoju ZVSP i ZSOP.
- Formiranje *Vijeća za vanjske poslove*, koje oblikuje politiku Unije vezanu za vanjske odnose, sigurnost i odbranu, u skladu s strateškim smjernicama Evropskog vijeća, i osigurava konzistentnost akcija Unije.
- Zadaci iz domena sigurnosne i odbrambene politike, poznati kao Petersburški zadaci (humanitarne i spasilačke misije, misije održavanja mira i misije borbenih snaga za upravljanje kriznim situacijama, uključujući i misije uspostave mira) prošireni su na *zajedničke operacije razoružanja, savjetodavne misije i misije vojne podrške, misije prevencije sukoba i operacije stabilizacije nakon sukoba*, uz napomenu da sve ove misije mogu *doprinijeti borbi protiv terorizma*, uključujući i *podršku trećim zemljama u borbi protiv terorizma* na vlastitim teritorijama.
- *Klauzula uzajamne (međusobne) pomoći* osigurava zemljama članicama EU u slučaju oružane agresije na njenu teritoriju *pomoć i podršku svim raspoloživim sredstvima* od strane ostalih zemalja članica EU, uz dodatak da za zemlje koje su istovremeno i članice NATO saveza, osnova kolektivne odbrane i forum za njenu implementaciju ostaje NATO.
- Unaprjeđenje sposobnosti EU kroz obrazovanje *trajne organizovane saradnje* (permanent structured cooperation), koja objedinjuje one države članice EU koje ispunjavaju najviše kriterije vojnih sposobnosti i izraze opredjeljenje za učešće u najzahtjevnijim misijama. Ovaj oblik saradnje je otvoren za sve zemlje članice EU, po dostizanju zahtijevanih vojnih sposobnosti i izražavanju spremnosti za učešće u najzahtjevnijim misijama (procjenu dostignutih sposobnosti obavljati će Evropska odbrambena agencija).
- *Misije za grupe zemalja članica* (tasking of a group of member states). Vijeće EU može povjeriti izvršenje određenih misija grupi zemalja članica EU koje su voljne i raspoložu neophodnim kapacitetima, u cilju zaštite zajedničkih vrijednosti Unije i podrške njenih interesa. Koordinacija aktivnosti ovih zemalja u ovakvom aranžmanu vrši se sa Visokim

---

⁵⁰ Vijeće EU ili Vijeće ministara EU čine ministri zemalja članica Unije. Svoju ulogu ostvaruje u 10 različitih konfiguracija – sastava u zavisnosti od problematike koja se razmatra. Funkcija predsjedavajućeg vijeća je rotirajuća, osim u slučaju kada se sastaje Vijeće vanjskih poslova (Foreign Affairs Council), kada funkciju predsjedavajućeg vrši visoki predstavnik EU za vanjske poslove i sigurnosnu politiku.

predstavnikom za vanjske poslove i sigurnosnu politiku, uz stalno izvještavanje Vijeća EU.

- Osnivanje *početnog fonda za finansiranje* pripremnih aktivnosti za realizaciju misija zajedničke sigurnosne i odbrambene politike, u cilju efikasnije realizacije hitnih misija iz oblasti ZSOP (Fond ne čini dio budžeta Unije i obrazuje se od priloga zemalja članica).
- *Klauzula solidarnosti* (Solidarity clause) iako nije sastavni dio poglavlja Lisabonskog ugovora koje tretira Zajedničku vanjsku i sigurnosnu politiku, već je situirana u Ugovoru o funkcionisanju Evropske unije, odnosi se na iste sposobnosti i akcije kao i ZSOP. Odnosi se na *prevenciju terorističkih prijetnji, zaštitu od terorističkih napada i eventualno upravljanje posljedicama* tih napada, kao i *rješavanje posljedica prirodnih ili ljudskim djelovanjem izazvanih katastrofa*, uz upotrebu svih raspoloživih sredstava koje su zemlje članice stavile na raspolaganje Uniji, uključujući i vojna sredstva⁵¹

4. AKTIVNOSTI MINISTARSTVA SIGURNOSTI BiH U OBLASTI SIGURNOSTI

4.1. Uloga ministarstva sigurnosti BiH

Na osnovu člana IV.4.a) Ustava Bosne i Hercegovine, Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine na sjednici Predstavničkog doma održanoj 04. Februara 2003. godine i sjednici Doma naroda, održanoj 13. Februara 2003. godine usvojila je zakon o ministarstvima i drugim organima uprave Bosne i Hercegovine. Službeni glasnik BiH od 07. Marta 2003. godine (ISSN 1512-7486). Navedenim zakonom osnovana su ministarstva i utvrđene upravne organizacije, kao i druge institucije BiH koje obavljaju poslove uprave iz nadležnosti BiH, tako je osnovano i Ministarstvo sigurnosti BiH. Vijeća ministara BiH je uspostavom Ministarstva sigurnosti BiH povjerilo mandat ovom ministarstvu da između ostalog koordinira i oblast zaštite i spašavanja u Bosni i Hercegovini. Ministarstvo sigurnosti će kroz Sektor za zaštitu i spašavanje obavljati stručne i sve druge administrativne poslove u oblasti zaštite i spašavanja. Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine nadležno je za:

---

⁵¹ Grupa autora 2008, Vodič kroz Evropsku sigurnosnu i odbrambenu politiku (ESOP), op.cit., str. 65; Grupa autora 2010, Handbook on CSDP The Common Security and Defence Policy of the European Union, op.cit., str. 27-29; Lisabonski ugovor, Ugovor o Evropskoj uniji, članovi 41, 42, 43 i 46, str. 49-50 i 52-55; Lisabonski ugovor, Ugovor o Funkcionisanju Evropske unije, član 222, str. 193-194 i Lisabonski ugovor, protokol 10, str. 357-359.

- Zaštitu međunarodnih granica, unutrašnjih graničnih prijelaza i regulisanje prometa na graničnim prijelazima BiH;
- Sprječavanje i otkrivanje učinilaca krivičnih djela terorizma, trgovine drogom, krivotvorenja domaće i strane valute i trgovine ljudima i drugih krivičnih djela sa međunarodnim ili međuentitetskim elementom;
- Međunarodnu saradnju u svim oblastima iz nadležnosti ministarstva;
- Zaštitu lica i objekata;
- Prikupljanje i korištenje podataka od značaja za sigurnost BiH;
- Organizaciju i usaglašavanje aktivnosti entitetskih ministarstava unutrašnjih poslova i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine u ostvarivanju sigurnosnih zadataka u interesu BiH;
- Provođenje međunarodnih obaveza i saradnju u provođenju civilne zaštite, koordiniranja djelovanja entitetskih službi civilne zaštite u BiH, usklađivanje njihovih planova za slučaj prirodne ili druge nesreće koje zahvataju teritoriju BiH, i donošenje programa i planova zaštite i spašavanja;
- Provodi politiku useljavanja i azila u BiH, utvrđuje procedure vezano za kretanje stranaca u BiH;
- Uvođenje procedura i način organizacije službe vezano za kretanje i boravak stranaca u Bosni i Hercegovini,
- Pružanje podrške policijskim tijelima Bosne i Hercegovine,
- Školovanje i stručno usavršavanje kadrova u skladu sa potrebama policiskih tijela Bosne i Hercegovine i drugih službi i agencija iz oblasti sigurnosti,
- Forenzička ispitivanja i vještačenja.

Prema zakonu o ministarstvima i drugim organima uprave BiH od 13.02.2003.godine MS BiH nije imalo posljednje četiri nadležnosti. Navedene nadležnosti su proširene zakonom o ministarstvima i drugim organima uprave BiH od 26.04.2004.godine, te su dobile sadašnju formulaciju zakonom o ministarstvima i drugim organima uprave BiH od 27.04.2009.godine. U sastavu ovog ministarstva kao upravne organizacije egzistiraju i Državna granična služba BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu SIPA, Služba za poslove sa strancima i Biro za saradnju sa interpolom.

Uloga ministarstva sigurnosti BiH jeste da omogući sigurnost građana i njihove imovine. Da bi postigli navedeno potrebno je poduzeti niz aktivnosti na tom planu. Posebno mjesto na

postizanju efikasnog sistema zaštite i spašavanja građana i njihove imovine ima preventivno djelovanje što je moguće više i brže. Posebnu pažnju ćemo posvetiti obavezama i aktivnostima koje navedeno ministarstvo preduzima u slučajevima civilnog planiranja za vanredne situacije, odnose reagovanje na eventualne vanredne situacije koje mogu zadesiti moderno društvo danas pa tako i državu Bosnu i Hercegovinu. Kada je u pitanju reagovanje na vanredne situacije dolazimo na adresu Sektora za zaštitu i spašavanje Ministarstva sigurnosti BiH koje je uspostavljeno 2004. godine pod nazivom Sektor za civilnu zaštitu. Vijeće ministara BiH je na svojoj 83 sjednici održanoj 09.04.2009. godine, dalo saglasnost za novi Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji Ministarstva sigurnosti BiH, u skladu sa navedenim pravilnikom Sektor za civilnu zaštitu mijenja naziv u Sektor za zaštitu i spašavanje u okviru kojeg se uspostavljaju tri odsjeka (Odsjek za međunarodnu saradnju i koordinaciju, Odsjek za strateško planiranje, mjere zaštite i spašavanja i Odsjek za strukturu i obuku) i Operativno komunikacijski centar BiH – 112. Vijeće ministara BiH je na svojoj 85 sjednici donijelo odluku o imenovanju Koordinacionog tijela BiH za zaštitu i spašavanje čije nadležnosti su utvrđene članom 17. Okvirnog zakona o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih ili drugih nesreće u BiH („Službeni glasnik BiH“, broj: 50/08). Na nižim nivoima organizacije zaštite i spašavanja formirane su i operativno funkcioniraju entitetske uprave civilne zaštite, (Federalna uprava civilne zaštite Federacije BiH i Republička uprava civilne zaštite Republike Srpske i Odjel za javnu sigurnost Brčko Distrikta BiH).

Važno je napomenuti da je u oblasti civilne zaštite BiH ostvarila članstvo u međunarodnim organizacijama i institucijama u oblasti zaštite i spašavanja i to :

- Međunarodnoj organizaciji civilne odbrane – ICDO,
- Paktu stabilnosti za jugoistočnu Evropu –DPPI,
- Vijeću jugoistočne Evrope za civilno-vojno planiranje za vanredne situacije – CMEPC SEE, kojim je BiH presjedavala 2007 godine,
- Partnerstvu za mir – Evroatlanskom partnerskom vijeću i Komitetu za civilnu zaštitu i institucijama koje iz njega proizilaze.

Zaključeni su bilateralni sporazumi o saradnji u oblasti zaštite i spašavanja i standardni operativni postupci o prelasku granice u slučajevima prirodnih i drugih nesreća sa Republikom Hrvatskom, Crnom Gorom i Makedonijom a u proceduri zaključivanja su sporazumi sa Republikom Srbijom, Ruskom Federacijom, Republikom Grčkom, Republikom Češkom i Republikom Slovenijom. Memorandum o razumijevanju i saradnji u oblasti zaštite i spašavanja potpisan je sa Danskom Agencijom za upravljanje u vanrednim situacijama –

DEMA (Memorandumom je osiguran paket pomoći i podrške razvoju sistema zaštite i spašavanja BiH u vrijednosti od 1 000 000 eura na period 2006 – 2011 godine). Uspostava i rad sektora za zaštitu i spašavanje unaprijeđena je koordinacija svih struktura sistema zaštite i spašavanja BiH kao i međudržavana koordinacija sa susjednim državama i stvoreni uslovi za brz i neometan prelazak granica snaga i sredstava zaštite i spašavanja prilikom traženja i pružanja međunarodne pomoći. Urađen je još niz aktivnosti koje imaju za cilj uspostavljanje efikasnijeg sistema zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara na prostoru BiH. Pored navedenog evidentna je potreba za stalnim ulaganjem u preventivne aktivnosti kako bi eliminisali u što je moguće većoj mjeri negativne posljedice vanrednih situacija po građane i njihovu imovinu.

4.2. Misija ministarstva sigurnosti BiH

Ministarstvo sigurnosti BiH obavlja upravne i stručne poslove kao organ uprave BiH iz svoje nadležnosti. Neposredno obezbjeđuje primjenu zakona ili drugih propisa i odgovara za njihovo izvršavanje. Misija Ministarstva sigurnosti BiH je nastaviti izgradnju odgovornosti, efikasnog i učinkovitog sigurnosnog sektora u BiH u koji građani imaju povjerenje i koji osigurava uslove za pristup Evropskoj uniji. Ministarstvo sigurnosti BiH će nastaviti izgrađivati povoljno stanje sigurnosti koje će osigurati osnovne vrijednosti koje proističu iz Ustava BiH kao što su: državni kontinuitet, suverenitet, politička nezavisnost, teritorijalni integritet i međunarodni subjektivitet, ljudska prava i osnovne slobode njenih građana po međunarodnim standardima, vladavina prava i dr. Sigurnosna politika je kao dio državne politike organizovano provođenje mjera i aktivnosti na uspješnoj i dugotrajnoj zaštiti navedenih i drugih vrijednosti BiH uz optimalno korištenje svih resursa koji joj se stave na raspolaganje.

4.3. Djelovanje ministarstva sigurnosti BiH

Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine pored naprijed navedenih obaveza koje je dužno provoditi posebnu pažnju posvećuje civilnoj zaštiti odnosno planiranju mjera za vanredne situacije, sa obavezom zaštite ljudi i materijalnih dobara. Navedena aktivnost se provodi putem Sektora za zaštitu i spašavanje. „Aktivnostima Sektora za zaštitu i spašavanje unaprijeđena je koordinacija svih struktura sistema zaštite i spašavanja Bosne i Hercegovine kao i međudržavna saradnja sa susjednim državama i uspostavljeni su uslovi za brz i

neometan prelazak granice snaga i sredstava zaštite i spašavanja prilikom traženja i pružanja pomoći u slučaju prirodnih ili drugih nesreća. Donošenjem okvirnog zakona o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u Bosni i Hercegovini u 2008. godini stvoreni su uslovi da BiH, sa izgrađenom strukturom za zaštitu i spašavanje, može ispuniti zadatke međunarodne obaveze, doprinijeti većoj sigurnosti i zaštiti građana BiH i široj regionalnoj sigurnosti od utjecaja prekograničnih rizika, prirodnih ili drugih nesreća. U skladu sa članom 16. Okvirnog zakona, na državnom nivou osnovano je Koordinacijsko tijelo Bosne i Hercegovine, stručno operativno tijelo Vijeća ministara, te kao što i sam naziv govori, ono ima primarnu koordinacijsku ulogu na državnom nivou i koordinira aktivnosti zaštite i spašavanja na cijelom području BiH, dok su niži nivoi zaduženi za rukovođenje. Sačinjava ga 9 članova Vijeća ministara BiH, po 5 članova predstavnika entitetskih vlada i 2 člana predstavnika Vlade Brčko Distrikta. U skladu sa Okvirnim zakonom ovo tijelo, na zahtjev nižeg organizacionog nivoa (entitetskog ili Brčko Distrikta), predlaže Vijeću ministara BiH da proglasi stanje prirodne ili druge nepogode na teritoriji BiH⁵². Navedena zakonska odredba nedvosmisleno govori o primarnoj koordinacijskoj funkciji ovog tijela a ne o rukovodnoj funkciji koju imaju niži rukovodni organizacioni nivoi a u skladu sa načelom subsidiarnosti. Vijeće ministara BiH ima nadležnost traženja međunarodne pomoći za zaštitu od prirodnih i drugih nesreća, kao i nadležnost da formira, od specijaliziranih jedinica i službi civilne zaštite entiteta, Brčko Distrikta i drugih institucija, organa i pravnih lica na nivou BiH, mješovitu specijaliziranu jedinicu za zaštitu i spašavanje za djelovanje u slučaju prirodne ili druge nesreće, za učešće na međunarodnim vježbama, operacijama pomoći i drugim aktivnostima. Vijeće ministara BiH formiralo je Operativno-komunikacijski centar – 112 sa ciljem neprekidnog procesa prikupljanja podataka o svim vrstama pojava i opasnosti koje mogu dovesti do prirodne ili druge nesreće. Formiranje Operativno-komunikacijskog centra proizilazi iz direktive 2002/20/EC i drugih mehanizama Vijeća i Parlamenta evropske unije kojim se jačaju kapaciteti djelovanja sistema civilne zaštite država članica Evropske unije.

Bosna i Hercegovina se također, prihvatanjem Hygo deklaracije UN i Akcionog plana do 2015. godine, koji se odnosi na stvaranje otpornosti država i zajednica na katastrofe i smanjenje rizika od katastrofa, te NATO-ovog Individualnog partnerskog akcionog plana (IPAP), međunarodno obavezala da će institucionalno riješiti pitanje izgradnje potrebne strukture za zaštitu i spašavanje od prirodnih ili drugih nesreća.

---

⁵² Centar za sigurnosne studije BiH, Zaštita i spašavanje u Bosni i Hercegovini, Sarajevo 2010, str.10.

4.4. Saradnja Ministarstva sigurnosti BiH sa OS BiH

Saradnja ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine sa oružanim snagama Bosne i Hercegovine ostvaruje se putem saradnje sa ministarstvom odbrane Bosne i Hercegovine koje je najodgovornije za rad i funkcionisanje oružanih snaga BiH. Ova saradnja je stalna i neprekidna sa stalnom potrebom ka unapređenju odnosa i većom efikasnošću preventivnog djelovanja na prirodne ili druge nesreće. Konkretizaciju odnosa dvaju ministarstava efikasno je riješio sporazum o saradnji između ministarstva sigurnosti i ministarstva odbrane BiH u oblasti prirodnih i drugih nesreća. Pomenutim sporazumom su otklonjeni ometači kada je u pitanju saradnja koja je neophodna za pravovremeno i nesmetano upravljanje vanrednim situacijama, zaštiti i spašavanju, upravljanju rizicima i upravljanju sanacijom posljedica u vanrednim situacijama koje mogu zadesiti BiH. Saradnja dvaju ministarstava konkretizira zajednički cilj, a to je sprječavanje i otklanjanje opasnosti od mogućih vanrednih situacija.

4.4.1. Sporazum o saradnji između ministarstva sigurnosti i ministarstva odbrane Bosne i Hercegovine u oblasti reagovanja na prirodne i druge nesreće.

Sporazum je potpisan od strane ministra odbrane i ministra sigurnosti 29. Juna 2009. godine i isti tretira problematiku reagovanja na prirodne i druge nesreće, njime se uređuje okvirna saradnja između navedenih ministarstava u oblasti zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća.

Zakonske nadležnosti strana definisane su zakonima i propisima Bosne i Hercegovine i to:

- a) Zakonom o upravi (Službene novine BiH, broj 32/02);
- b) Zakonom o ministarstvima i drugim organima uprave Bosne i Hercegovine (Službene novine BiH, broj 5/03, 42/03, 26/04, 42/04, 45/06, 88/07);
- c) Zakon o angažovanju pripadnika OS BiH, policijskih službenika, državnih službenika i ostalih zaposlenika u operacijama podrške miru i drugim aktivnostima u inostranstvu (Službene novine BiH, broj 14/05);
- d) Zakon o odbrani BiH (Službene novine BiH, broj 88/05);
- e) Okvirni zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u BiH (Službene novine BiH, broj 50/08).

Važno je napomenuti da se istim definišu razne oblasti saradnje koje su pobrojane u Sporazumu a koji se nalazi u prilogu ovog rada. Strane su se također dogovorile da se formiraju posebni timovi i odrede odgovorne osobe za koordinaciju svih aktivnosti.

4.5. Operativno – komunikacijski centar Bosne i Hercegovine – 112

Kroz historijski razvoj zaštite i spašavanja veoma visoko mjesto pripada ranom otkrivanju i upozoravanju na opasnost. Ova aktivnost se pokazala kao najbolja preventivna mjera koja je imala za cilj spriječavanje odnosno izbjegavanje dolazeće opasnosti. Uloga operativno – komunikacijskog centra (OKC) zaslužuje ozbiljan pristup. Do devedesetih godina prošlog vijeka centri su uglavnom bili u funkciji odbrane od vanjske prijetnje. Nakon tih godina preuzimaju ulogu preventivnog djelovanja za nastajanje vanrednih stanja u civilnom društvu. Vijeće Evropske unije donosi 29. juna 1991. godine, odluku o uvođenju jedinstvenog evropskog broja za hitne slučajeve 112 i daje rok za navedenu aktivnost, da članice do 31. decembra 1992. godine uvedu i koriste broj.

„Ukoliko uvođenje ovog broja bude nemoguće ili preskupo država je dužna da obavijesti Evropsku komisiju uz odgovarajuće objašnjenje i opravdanje o novom datumu do kojeg će potpuno uvesti jedinstveni evropski broj za hitne slučajeve, a koji neće biti kasniji od 31. decembra 1996. Godine“.⁵³

„Uspostavljanje OKC BiH – 112 je izvršeno radi stalnog prikupljanja podataka o svim vrstama pojava i opasnosti koje mogu dovesti do prirodne ili druge nesreće, uvodi se jedinstveni evropski broj – 112 s kojim će biti uvezani operativni centri ostalih institucija i organa BiH, entiteta i Brčko Distrikta“.⁵⁴

Integrisanjem OKC 112 u sistem ZiS-a BiH omogućava se novi kvalitet upravljanja rizicima odnosno reagovanja na vanredne situacije kao i otklanjanje posljedica od istih.

---

⁵³ Huseinbašić, Ćamil 2008, Civilna zaštita u sistemu sigurnosti, Fakultet političkih nauka, Sarajevo, str.167.

⁵⁴ Okvirni zakon o ZiS BiH.....član 18.

Slika broj: 2. Operativno – komunikacijski centar BiH 112

Legislativa na osnovu koje se uspostavlja OKC BiH 112 je slijedeća:

- Zakon o ministarstvima i drugim organima uprave BiH, Službeni glasnik BiH, broj: 5/03, 28/04, 42/04,45/06 i 88/07;
- Okvirni zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u BiH, Službeni glasnik BiH, broj: 50/08;
- Ostali propisi, konvencije, deklaracije, direktive i druga akciona dokumenta EU, koja BiH želi primjeniti kako bi u ranoj fazi uvela u pravnu nomenklaturu I druge propise EU.

5. AKTIVNOSTI OS BiH U OBLASTO SIGURNOSTI

5.1. Oružane snage Bosne i Hercegovine

Oružane snage Bosne i Hercegovine uspostavljene su *Zakonom o odbrani Bosne i Hercegovine iz decembra 2003. godine*, kao jedinstvena oružana sila koja se sastoji od "...svih vojnih snaga u Bosni i Hercegovini, bez obzira da li su organizirane od strane državnih ili entitetskih institucija. Oružane snage Bosne i Hercegovine uključuju Vojsku Republike Srpske (VRS) i Vojsku Federacije Bosne i Hercegovine (VF BiH). Ove vojne snage uključuju...sve formacije i jedinice, i borbene i jedinice za podršku, kopnene, mornaričke, zračne i snage zračne odbrane, organizirane od strane državnih ili entitetskih institucija Bosne i Hercegovine".⁵⁵ Uvažavajući činjenicu da su OS BiH formirane od dvije, odnosno tri komponente vojnih snaga (Armija RBiH, Hrvatsko vijeće obrane i Vojska Republike Srpske) međusobno suprotstavljenih u periodu agresije na RBiH, 1992 – 1995, nužno je bilo osigurati postepenost procesa integracije. Tako je ovim zakonom uspostavljen „dvojni“ lanac komandovanja, operativni i administrativni, a u odbrambenoj strukturi su pored novouspostavljenog državnog Ministarstva odbrane, Zajedničkog štaba BiH i Operativne komande BiH, zadržana i entitetska ministarstva odbrane, te ministarstva odbrane Federacije Bosne i Hercegovine (FBiH) i Republike Srpske (RS). Tokom 2004. napravljeni su značajni koraci u integraciji vojnih snaga u BiH, imenovan je prvi ministar odbrane, imenovano je 13 generala u OS BiH, započeta je aktivnost realizacije zajedničkih vježbi komandi i jedinica iz različitih komponenti OS BiH (VF BiH i VRS), te je formirana Počasna jedinica OS BiH. Tokom 2005. godine pred novouspostavljene integrisane odbrambene strukture postavljeni su novi izazovi, prije svega vezano za formiranje, opremanje, obuku i upućivanje jedinice OS BiH u misiju podrške miru. Predsjedništvo BiH je u maju 2005. godine donijelo Odluku o slanju vojnika OS BiH u misiju podrške miru u Irak, a već u junu je i upućena I rotacija jedinice OS BiH za uništavanje neeksplozivnih ubojnih sredstava (NUS) u Irak. Izraženo opredjeljenje države Bosne i Hercegovine za članstvom u NATO savezu, uslovilo je potrebu dalje organizacijske i funkcionalne dogradnje odbrambenoga sistema BiH. U skladu sa takvim opredjeljenjem u decembru 2005. godine usvojen je izmjenjeni Zakon o odbrani BiH, kojim su ukinuta entitetska ministarstva odbrane, te VF BiH i VRS, kao i obavezno služenje vojnog roka. Od januara 2006. godine oružane snage BiH funkcionišu kao

---

⁵⁵ Zakon o odbrani Bosne i Hercegovine, op.cit.

jedinstvena oružana sila, u jedinstvenom lancu komandovanja odbrambenih institucija države Bosne i Hercegovine.

Veličina i struktura OS BiH utvrđena je Odlukom Predsjedništva BiH iz jula 2006. godine“.⁵⁶

Prema odluci, OS BiH imaju ukupno 16.000 pripadnika, i to: profesionalnih vojnih lica 10.000, civilnih lica 1.000 i 5.000 pripadnika rezervnog sastava (Odlukom je utvrđena i nacionalna struktura OS BiH, Bošnjaka – 45,9%, Srba – 33,6%, Hrvata – 19,8% i ostalih – 0,7%). U strukturi OS BiH se sastoje od štabova, komandi i jedinica (*Dijagram 4, strana 75*). U decembru 2006. godine Bosna i Hercegovina je primljena u NATO Program Partnerstvo za mir, čime je učinjen značajan korak na putu prema članstvu u Evroatlantskim integracijama. Tokom 2006. i 2007. godine težišne aktivnosti MO BiH i OS BiH bile su usmjerene na tranziciju personala entitetskih ministarstava odbrane i vojski u državno ministarstvo odbrane i OS BiH. Pored toga su realizovane aktivnosti obučavanja, opremanja i upućivanja jedinice OS BiH za uništavanje NUS u mirovnu misiju u Irak koje je trajalo sve do kraja 2008. godine.

U oktobru 2007. godine BiH je primljena u punopravno članstvo Organizacije ministara odbrane zemalja Jugoistočne Evrope (SEDM), a u aprilu 2008. godine dolazi do unaprjeđenja saradnje BiH i NATO-a na nivo *Intenziviranog dijaloga* (Intensified Dialogue - ID), na samitu NATO-a u Bukureštu.

U avgustu 2008. godine u mirovnu misiju u Irak je upućena I smjena pješadijske jedinice OS BiH. Misija ove jedinice, kao i jedinice za uništavanje NUS-a okončana je u decembru 2008. godine, nakon odluke NATO-a o smanjenju stranih vojnih snaga u Iraku.

Upućivanjem dva štabna oficira u Afganistan u sastavu danskog kontingenta snaga u martu 2009. godine, OS BiH započele su sa realizacijom svoje „druge“ mirovne misije. Postepeno širenje angažmana u Afganistanu odvijalo se kroz upućivanje grupe od 8 štabnih oficira u sastav njemačkog kontingenta u septembru 2009. godine, a u konačnici je u oktobru 2010. godine dovelo do upućivanja I smjene pješadijske jedinice OS BiH za osiguranje objekata u mirovnu misiju u Afganistan, također u sastavu danskog kontingenta. U oktobru 2009. godine, Bosna i Hercegovina je predala zahtjev za članstvo u *NATO akcionom planu za*

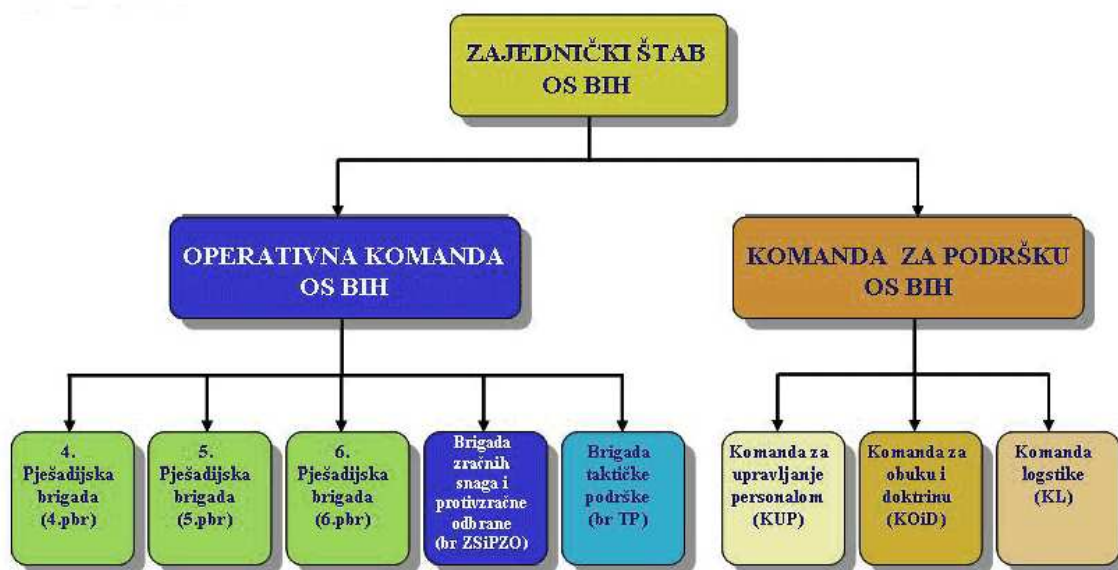
⁵⁶ Odluka o veličini, strukturi i lokacijama Oružanih snaga Bosne i Hercegovine, Predsjedništvo Bosne i Hercegovine, broj: 01-011-1110-6/06 od 05. jula 2006. godine.

članstvo (*Membership Action Plan – MAP*), a uslovno članstvo u MAP-u Bosni i Hercegovini je dodijeljeno u *aprilu 2010. Godine*.⁵⁷

5.2. Ciljevi zadaci i struktura OS BiH

Ciljevi OS BiH su utvrđeni članom 6. Zakona o odbrani Bosne i Hercegovine: „a) osiguranje suvereniteta, teritorijalne cjelovitosti, političke nezavisnosti i međunarodnog subjektiviteta Bosne i Hercegovine, b) unapređenje ciljeva vanjske politike Bosne i Hercegovine, c) ispunjenje međunarodnih obaveza Bosne i Hercegovine, d) zaštita državljana Bosne i Hercegovine“ (gramatički prilagođeno od strane autora).

Zadaci OS BiH su utvrđeni članom 4. Zakona o odbrani Bosne i Hercegovine: „a) učešće u operacijama kolektivne sigurnosti, u operacijama za podršku miru i samoodbrani, uključujući i borbu protiv terorizma, b) pružanje vojne odbrane Bosni i Hercegovini i njenim državljanima u slučaju napada, c) pomoć civilnim organima u reagiranju na prirodne i druge katastrofe i nesreće, d) protuminsko djelovanje u Bosni i Hercegovini, e) ispunjenje međunarodnih obaveza Bosne i Hercegovine“.⁵⁸

Dijagram 3: *Struktura Oružanih snaga Bosne i Hercegovine*

Izvor: Brošura Ministarstva odbrane i Oružanih snaga BiH.

⁵⁷Korištenje mehanizma MAP će započeti tek nakon rješavanja statusa perspektivne vojne nepokretne imovine neophodne za funkcionisanje OS BiH. ATLANTSKA INICIJATIVA 2010, Bosna i Hercegovina i NATO, Udruženje za promicanje euroatlantskih integracija BiH, Sarajevo.

⁵⁸ Zakon o odbrani Bosne i Hercegovine, op.cit.

Oružane snage Bosne i Hercegovine, trenutno kao jedan od najuspješnijih reformskih projekata na državnom nivou, predstavljaju potvrdu održivosti Bosne i Hercegovine, ali istovremeno i generator daljih integracijskih procesa u državi, te značajan doprinos države BiH u segmentu međunarodne sigurnosti kroz svoje angažovanje u različitim mirovnim misijama. Kao institucija uključena u projekte NATO saveza, sa kojim ima uspostavljenu stalnu i kvalitetnu saradnju, svakako će ostvarivati i dalji uticaj na reformske procese u Bosni i Hercegovine, ali i integracijske procese BiH usmjerene prema NATO savezu i EU.

5.3. Operativni centar Oružanih snaga Bosne i Hercegovine

Operativni centar (OC) OS BiH svečano je otvoren 5. Augusta 2009. godine od strane američkog veleposlanika Charlesa Englisha i ministra odbrane BiH Selme Cikotića. Projekat izgradnje i uspostave OC OS BiH vrijedan 5,5 miliona dolara osigurala je Vlada SAD a isti će omogućiti komandovanje i kontrolu po najvišim NATO standardima. OC OS BiH omogućava videokonferenciju sa predsjedništvom BiH, sa OC BiH – 112 i sa velikim brojem komandnih centara OS BiH na prostorima lokacija jedinica ali isto tako daje mogućnost kontakta sa brojnim kompatibilnim tačkama gdje NATO ima svoj raspored. OC OS BiH omogućit će i komuniciranje sa plovilima, zrakoplovima, praktično sa svim tačkama na zemlji. Poseban značaj OC OS BiH jeste u tome da će biti dio ukupne strukture u organizaciji reagovanja na vanredne situacije koje mogu zadesiti BiH i njene građane.

Slika: 3. Operativni centar Oružanih snaga BiH – svečano otvaranje

Namjena OC OS BiH jeste komandovanje i kontrola u institucijama odbrane BiH od strane državnog i vojnog vrha, komandovanje i kontrola jedinicama OS BiH koje su uključene u operacije podrške miru, praćenje redovnih dnevnih operacija i aktivnosti u institucijama odbrane BiH, komunikacija sa NATO i drugim komandama razmještenim izvan BiH u kojima MO i OS BiH imaju predstavnike, nadgledanje podčinjenih komunikacijskih infrastruktura za potrebe komandovanja i kontrole, te za konekciju i pružanje ograničene podrške predstavnicima ostalih ministarstava na državnom nivou BiH a sve zbog efikasnijeg upravljanja vanrednim situacijama u BiH. OC je mjesto u kojem se vrši obrada podataka, provde i odluke, daju vizuelni prikazi trenutne situacije i prosljeđuju informacije prema krajnjem korisniku sa ciljem koordinacije civilnih i vojnih aktivnosti na nivou BiH usmjerenih na prevazilaženju vanrednih situacija. OC će doprinijeti na kordinaciji aktivnostima borbe protiv širenja narkotika, antiterorističkim aktivnostima, te operacijama sprijećavanja širenja oružja za masovno uništenje. Rad centra će biti organizovan 24 sata sa personalom koji se nalazi u njegovom sastavu a u slučaju vanredne situacije istom će se pridodati personal iz sastava ZŠ OS BiH već određen i obučen za tu namjenu.

6. ORGANIZACIJA I FUNKCIONISANJE CIVILNE ZAŠTITE BiH

6.1. Civilna zaštita BiH

Civilna zaštita u Bosni i Hercegovini posmatrana danas u savremenom društvu predstavlja dio vladinog sigurnosnog sektora u cjelokupnom sigurnosnom sistemu zaštite i spašavanja. civilna zaštita je planski, organizovani dio sistema zaštite od prirodnih i drugih nesreća koji obuhvata organizovanje, pripremanje i učešće građana i drugih subjekata na zaštiti i spašavanju ljudi, materijalnih dobara i životne sredine od elementarnih nepogoda, drugih nesreća većih razmjera i ratnih dejstava. Pored toga što civilna zaštita preventivno djelovanje s pravom možemo konstatovati da civilna zaštita ima veoma bitnu ulogu u kriznim situacijama kao što su prirodne i tehniško-tehnološke nesreće, različiti vojni konflikti i druge nesreće. Karakteristike koje danas nalazimo kada društvenu zajednicu zadesi kriza su njeno brzo a veoma često i intenzivno djelovanje, nastajanje velike ugroženosti, nesigurnost i pritisak vremena. "Navedeni faktori su veliki izazov za uobičajen, rutinski model djelovanja državnih službenika gdje je, prije svega, riječ o formalnim i vremenski zahtjevnim postupcima. Odlučivanje u krizi traži prilagođavanje službeničke strukture i kulture, a jedna od tih prilagodbi trebala bi biti centraliziranje odlučivanja. Krize, bez obzira na svoje razloge, obično trebaju snažno vodstvo i odlučnost, ponekad i posebno zakonodavstvo, a ozbiljan su izazov za autentičnost demokratije.

Gdje je koncentracija moći odlučivanja? Kakve snage i sredstva civilne zaštite stoje na raspolaganju u slučaju krize u Bosni i Hercegovini? Odgovor na ova pitanja pokušat ćemo da damo kroz procjenu organizacije kapaciteta civilne zaštite u Bosni i Hercegovini".⁵⁹.

6.2. Organizacija Civilne zaštite u entitetima i Brčko distriktu BiH.

Bosna i Hercegovina kao suverene i nezavisna država ima svoju civilnu zaštitu kao jedan od najbitnijih segmenta sigurnosti. Civilna zaštita Bosne i Hercegovine je bitna odrednica države sa međunarodnog i sigurnosnog aspekta. Nema civilne zaštite u međunarodnoj organizaciji bez Bosne i Hercegovine niti je moguće zamisliti Bosnu i Hercegovinu na euroatlanskom integracijskom putu bez uređenog sistema civilne zaštite. "Drugi organizacijski nivo predstavlja, u stvari, prvi operativni nivo kojeg sačinjavaju entitetski organi civilne zaštite i

---

⁵⁹ Centar za sigurnosne studije BiH, Zaštita i spašavanje u Bosni i Hercegovini, Sarajevo 2010, str.6.

Odjel javne sigurnosti Brčko Distrikta BiH. Entitetske organe civilne zaštite čine Federalna uprava civilne zaštite. u Federaciji BiH i Republička uprava civilne zaštite u Republici Srpskoj⁶⁰. Ove uprave, zajedno sa Odjelom javne sigurnosti Brčko Distrikta, predstavljaju relativno mlade institucije kroz koje prolazi proces izgradnje svojih kapaciteta.

ELEMENTI CZ FBiH

- lična i uzajamna zaštita
- mjere ZiS
- štabovi CZ
- povjerenici CZ
- službe CZ
- jedinice CZ
- rukovođenje i upotreba snaga i sredstava CZ

ELEMENTI CZ RS

- lična i uzajamna zaštita
- mjere CZ
- štabovi i povjereništva CZ
- službe, jedinice, timovi CZ
- rukovođenje i upotreba snaga i sredstava CZ.

CZ Brčko Distrikta BiH

- uspostavljena od 1. Januara 2003. godine. Radila je po privremenim propisima do donošenja Okvirnog zakona o ZiS. U završnoj fazi je Zakon o ZiS Brčko Distrikta BiH.

Iako su dvije entitetke uprave civilne zaštite zadužene za iste poslove, zaštitu od prirodnih i drugih nesreća na svojim područjima, treba istaći da kod istih postoje razlike u samom organizacijskom nivou. Tako je Federalna uprava civilne zaštite od 2000. godine,

---

⁶⁰ U Federaciji BiH 2003. godine donesen je Zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća (Službene novine FBiH, broj 39/03) kojim je uređen sistem zaštite i spašavanja ljudi, biljnog i životinjskog svijeta, materijalnih, kulturnih, historijskih i drugih dobara i okoliša od prirodnih nepogoda, tehničko-tehnoloških, ekoloških i drugih nesreća ili ratnih opasnosti. Zakon je izmijenjen, odnosno dopunjen 2006. godine, zbog strukturnih reformi odbrambenog sistema u BiH, jer su određena zajednička pitanja odbrane i civilne zaštite bila uređena tim zakonom (Službene novine FBiH, broj 22/06). U organizaciju civilne zaštite još spadaju: Federalna uprava civilne zaštite, kantonalne uprave civilne zaštite i službe civilne zaštite u općinama.

organizovana kao samostalni organ uprave i za svoj rad odgovara Vladi Federacije BiH, dok je Republička uprava civilne zaštite Republike Srpske od 24. Decembra 2008. godine u sastavu Ministarstva unutarnjih poslova Republike Srpske. Ovakvim ustrojem, postala je operativnija i ima dosta jednostavniju organizaciju u odnosu na Federalnu upravu civilne zaštite. Isto tako, otežavajuća okolnost organizuje Federalne uprave civilne zaštite jeste decentralizirani sistem vlasti koji postoji na više nivoa, a to su:

- nivo Federacije BiH;
- nivo kantona;
- nivo grada; i
- novo općine.

Svaki nivo vlasti u Federaciji BiH ima ustavna ovlaštenja da donosi odgovarajuće propise, odnosno da uređuje pojedina pitanja u svim društvenim oblastima, pa i u oblasti zaštite i spašavanja. Zbog toga je organizacija sistema zaštite i spašavanja u Federaciji BiH vrlo složena.

Civilna zaštita Republike Srpske je organizovana na dva nivoa; na entitetskom nivou i na nivou grada/općine, dok u Federaciji BiH na svim nivoima vlasti (entitetskom, kantonalnim i općinskim) imamo istu organizaciju (samostalne organe uprave), odnosno iste nosioce zaštite i spašavanja, kao i istu strukturu rukovođenja akcijama. Konkretno u Zakonu o zaštiti i spašavanju Federacije BiH predviđeno je da svaki kanton može svojim zakonom i drugim propisima utvrđivati određena pitanja iz ove oblasti, te da općine i gradovi, također imaju ovlaštenja da donose određene pravne akte kojim se organiziraju (uspostavljaju) određene strukture (elementi) sistema zaštite i spašavanja. Ovakva struktura u Federaciji BiH ne uspostavlja efikasnu alokaciju jedinica i civilne zaštite, odnosno pruža mogućnosti nekim nivoima da ostanu pasivni, te u operativnom smislu ne doprinose predviđenim ciljevima. Ako polazimo od strukture na čijem je vrhu entitetski nivo, nameće se upitnost svrsishodnosti kantonalnog nivoa organizacije civilne zaštite. Federacija BiH bi sa polovinom sredstava koje troše kantonalne službe civilne zaštite (tehničke, finansijske...), u znatnoj mjeri mogla ojačati općinske službe civilne zaštite, koje i trebaju biti osnovni i glavni nosioci ovih aktivnosti. Na tom načelu se baziraju i donose zakoni u oblasti civilne zaštite po čijim odredbama su, upravo načelnik/gradonačelnik, najodgovornije osobe za proglašenje stanja elementarne nepogode i zaduženi da o tome blagovremeno obavijeste više nivoa. Kako god evoluirala civilna zaštita Federacije BiH, općenito se smatra da je primjena jačanja lokalnog nivoa u slučajevima

poboljšanja kapaciteta civilne zaštite mnogo korisnija i poželjnija, nego primjena umnožavanja nivoa rukovođenja. Međutim, problem je i to što se organizacija civilne zaštite u bosni i Hercegovini posmatra kao izraz želje da se ostvare politički ciljevi, a ne da se promovira efikasnost sigurnosnog sistema, u ovom slučaju civilne zaštite.

Civilna zaštita Republike Srpske teži ka jačanju općinskih/gradskih struktura civilne zaštite, kao načina za postizanje bolje operacionalnosti u zaštiti od prirodnih i drugih nesreća, odnosno kao sredstva boljeg razlikovanja efikasne organizacije od neefikasne organizacije. Pored navedenih razlika postoje i mnoge sličnosti kod entitetskih uprava civilne zaštite. Te sličnosti se ogledaju u osnovnim zadacima koji se odnose na otkrivanje, praćenje i spriječavanje opasnosti koje mogu nastati od prirodnih i drugih nesreća. Dalje sličnosti se ogledaju u obavljanju upravnih poslova na nivou entiteta i vršenju koordinacije između svih subjekata u entitetu koji su zaduženi za zaštitu i spašavanje. Naravno, ovdje mislimo na koordinaciju na nižem nivou, u slučaju Federacije BiH na nivou kantona i općina, a na nivou Republike Srpske na civilnu zaštitu po općinama i pet područnih organizacionih jedinica. Svaka uprava ima svoje sektore kao osnovne vidove unutrašnje organizacije. Tako, pored Federalnog centra za obuku struktura zaštite i spašavanja, Federalnog operativnog centra i Inspektorata, Federalne uprave civilne zaštite koja ima četiri sektora: Sektor za planiranje, mjere zaštite i spašavanja i vatrogatstvo, Sektor za materijalno-finansijske i tehničke poslove, Sektor za normativno-pravne i opće poslove i Sektor za organizaciju razminiranja i uništavanje neeksplozivnih ubojnih sredstava (NUS). Novim Zakonom o zaštiti od požarstva i vatrogatstva, Federalna uprava je dobila i nadležnost za poslove iz oblasti zaštite od požara i vatrogatstva. Danas je ova uprava kadrovski i stručno osposobljena, mada se može kazati da kod iste postoji nedovoljna materijalna popunjenost. Međutim, ona je nosilac koordinacijskih zadataka, kao i direktnih izvršnih zadataka iz svoje nadležnosti, bilo da se radi samostalno ili u saradnji sa pravnim i drugim licima u sistemu zaštite i spašavanja. Aktuelna organizacija uprave rezultat je organizacijskog razvoja. Republičku upravu civilne zaštite Republike Srpske čine tri sektora: Sektor za mjere civilne zaštite, obuke i obavještanja, Sektor za deminiranje i Sektor za finansije-računovodstvene i pravne poslove. Unutrašnje jedinice čine četiri odjeljenja: Odjeljenje u Sektoru za mjere civilne zaštite, obuke i obavještanja, Odjeljenje za planiranje i mjere civilne zaštite, Odjeljenje za obuku, međunarodnu saradnju i informisanje i Odjeljenje za osmatranje, obavještanje i upozoravanje. Najniži vid upravnog organiziranja Republičku upravu civilne zaštite Republike Srpske su područne organizacione jedinice koje su osnovane u sastavu Sektora za mjere civilne zaštite, obuke i obavještanja, a locirane su u Banja Luci, Bijeljini, Doboju, Sokocu i Trebinju. U ovim područnim jedinicama

organizovani su centri za osmatranje, obavještanje i upozoravanje koje održavaju vezu sa 63 općine u odgovarajućim regijama.

Odjeljenje za javnu sigurnost Brčko Distrikta vrši upravne, stručne i druge poslove u oblasti zaštite i spašavanja. Isto tako, ovo Odjeljenje kao najviši organ provodi utvrđenu politiku i osigurava izvršenje zakona Brčko Distrikta i drugih propisa iz oblasti zaštite i spašavanja. Daljnju strukturu civilne zaštite Brčko Distrikta čine pododjeljenje za zaštitu i spašavanje i Odsijek za civilnu zaštitu. Odjeljenje za javnu sigurnost za svoj rad odgovara Vladi Brčko Distrikta, koja osigurava jedinstvo i cjelovitost sistema sistema zaštite i spašavanja Brčko Distrikta. Na osnovu Sporazuma o saradnji u ostvarivanju zadataka civilne zaštite, postignut je visok stepen saradnje između uprava i snaga civilne zaštite. Saradnja se posebno odnosi na planiranje i provođenje preventivnih mjera zaštite i spašavanja, međusobnom obavještanju o opasnostima, nastanku i posljedicama prirodnih i drugih nesreća, međusobnoj pomoći u zaštiti i spašavanju i uklanjanju posljedica prirodnih i drugih nesreća i obrazovanju i osposobljavanju pripadnika struktura civilne zaštite i drugih nosilaca zaštite i spašavanja, kroz sve raspoložive vidove za ostvarivanje navedenih zadataka. Saradnja je posebno istaknuta u zaštiti od poplava, gašenju požara i zaštiti i spašavanju od NUS-a. Isto tako, zakoni o civilnoj zaštiti su kompatibilni i gotovo identični, što daje dodatni motiv za zajedničko djelovanje u prirodnim i drugim nesrećama na području cijele Bosne i Hercegovine.

6.2.1. Štabovi Civilne zaštite

Za upravljanje zaštite i spašavanja na teritoriji entiteta i Brčko Distrikta, formirani su štabovi civilne zaštite. Štabovi se formiraju kao operativno stručni organi. U Federaciji BiH se formiraju za teritorij Federacije, odnosno na području kantona i općina. Isto tako, zavisno od promjene, štabovi civilne zaštite se mogu formirati u pravnim subjektima i mjesnim zajednicama. U Republici Srpskoj štabovi se, kao operativno-stručni organi, formiraju na nivou grada/općine i nivou entiteta. Brčko Distrikt također ima štabove civilne zaštite za područje Brčko Distrikta i štabove pri mjesnim zajednicama i pravnim subjektima. Na državnom nivou ne postoji štab civilne zaštite kao organ koji rukovodi, nego koordinacijsko tijelo koje ima ulogu da koordinira aktivnosti civilne zaštite.

KOORDINACISKO TIJELO BOSNE I HERCEGOVINE ZA ZAŠTITU I SPAŠAVANJE

Dijagram 4: 1. Koordinacisko tijelo Bosne i Hercegovine za zaštitu i spašavanje

Bez obzira na kojem nivou bili osnovani, štabovi svoje funkcije ostvaruju povremeno, a u vremenu kada se proglasi nastanak prirodne ili druge nesreće, u vršenju svoje nadležnosti štab civilne zaštite funkcionira stalno do okončanja tog događaja. "Štab se sastoji od: komandanta, načelnika i članova štaba. Na entitetskom nivou i u Brčko Distriktu, komandant štaba je premijer ili zamjenik premijera vlade, a u općinama je to načelnik ili zamjenik načelnika općine. Načelnik štaba civilne zaštite je profesionalac iz općinske službe civilne zaštite, a na entitetskom nivou to su direktori uprava civilne zaštite. Na entitetskom, kantonalnom i na nivou Brčko Distrikta, štabove postavlja Vlada entiteta odnosno distrikta. Popunjenost štabova vrši se iz resornih ministarstava, organa uprave i javnih preduzeća. Na nižim nivoima to mogu biti profesionalci općinskih službi, policijskih uprava, vatrogasnih društava, preduzeća, Crvenog krsta/križa i drugih organizacija".⁶¹.

Federalni štab civilne zaštite ima svog komandanta, načelnika i 19 članova štaba, a Republički štab civilne zaštite Republike Srpske čine 22 osobe na stručnom nivou. Entitetski i kantonalni štabovi pružaju pomoć općinama u slučaju prirodnih i drugih nesreća na poziv općinskih/gradskih štabova civilne zaštite. Navedeni štabovi odlučuju i o međusobnoj entitetskoj pomoći i saradnji u skladu sa Sporazumom o ostvarivanju zadataka civilne zaštite. Predstavnici entitetskih uprava civilne zaštite istakli su da po pitanju uzajamne pomoći nema nikakvih problema i da su u svakom trenutku spremni svoje snage i sredstva staviti na raspolaganje drugom entitetu. Pomenuta saradnja je dokazana u praksi i treba nastaviti sa njenim razvijanjem i daljnjim jačanjem. Kada je riječ o nedostacima odnosno ometačima sa kojim se susreću entitetske uprave civilne zaštite a u slučaju potrebe za zaštitom i spašavanjem, predstavnici obe uprave ističu slijedeće: nedovoljna savremena i standardizirana oprema, zastarjela komunikacijska oprema i oprema vatrogasaca, nedovoljno razumijevanje načelnika općina za potrebom uspostave operativne i profesionalne službe civilne zaštite. "Pored mogućnosti da se kontinuirano osposobljavaju i na svim nivoima organiziraju i danas imamo nepopunjenost nekih kantonalnih štabova civilne zaštite, dok u nekim općinama, poput Ljubuškog, Bosanskog Grahova i Ravnog, općinski štabovi nisu ni formirani. Pored navedenog kao i činjenice da mnogi općinski štabovi civilne zaštite nisu popunjeni odgovarajućim kadrovima i materijalno tehničkom opremom, veliki broj osoblja štabova nije prošao nikakvu obuku, kao i činjenicu da pravna lica nisu nikad ni osnovala

---

⁶¹ Centar za sigurnosne studije BiH, Zaštita i spašavanje u Bosni i Hercegovini, Sarajevo 2010, str.21.

štabove“.⁶² možemo kazati da je stanje u ovom pogledu na nezadovoljavajućem nivou. Ključni faktori koji određuju kapacitete štabova za saradnju entiteta i Brčko Distrikta su:

1. Zakonski okvir; poznavanje i implementacija Sporazuma o ostvarivanju zadataka civilne zaštite, poznavanje i implementacija pravila o angažmanu jedinica civilne zaštite,
2. Operativne aktivnosti; percepcija organizacije i značaja civilne zaštite, razumijevanje onoga što predstavlja ova služba, kao i ko je najodgovorniji za prvi korak, razumijevanje prednosti koje proizilaze iz saradnje operativnih štabova i civilne zaštite, postojanje strategije saradnje, postojanje smjernica za međusobnu saradnju,
3. Ljudski kapaciteti; upoznavanje članova štabova sa organizacijom civilne zaštite i unapređenje znanja članova štaba i članova civilne zaštite o tome koje su njihove odgovornosti kada je riječ o saradnji i zaštiti i spašavanju.
4. Komunikacija; blagovremeno omogućavanje informacija članovima štaba.

Ovi faktori su od velike važnosti i imaju ključnu ulogu jer su štabovi civilne zaštite operativno stručni organi i jedini ovlašteni organi za rukovođenje akcijama zaštite i spašavanja. Općenito štabovi civilne zaštite na svim nivoima organiziranja i na osnovu propisanih nadležnosti vode pripreme i operativne aktivnosti za poslove:

- Prije nastanka prirodne ili druge nesreće i
- Nakon proglašenja stanja prirodne ili druge nesreće.

Kada želimo da ostvarimo uvid odnosno da vidimo kako štabovi funkcionišu u stvarnosti odnosno praksi dolazimo do slijedećeg. Da bi krenuo u bilo koju operativnu aktivnost (upotreba snaga civilne zaštite, provođenje odgovarajućih mjera zaštite i spašavanja), štab civilne zaštite mora imati odluku o proglašenju stanja prirodne nepogode ili druge nesreće za to područje. Kada kažemo područje, onda to podrazumijeva da postoje nadležna tijela koja izdaju ove odluke. Za područje Federacije BiH, u skladu sa članom 24. tačka 6, a na prijedlog Federalnog štaba civilne zaštite, odluku donosi Vlada Federacije BiH. Isto tako, u Republici Srpskoj, odluku o stanju prirodne i druge nesreće donosi Vlada (član 21. tačka 6.). Za područje kantona, u skladu sa člankom 27. tačka 8. na prijedlog kantonalnog štaba civilne zaštite, odluku donosi vlada kantona. Za područje općine/grada, na prijedlog općinskog/gradskog štaba civilne zaštite, odluku donosi načelnik/gradonačelnik. Donošenjem odluke stavljaju se sva raspoloživa sredstva i snage radi prevencije, ublažavanja, te otklanjanja štetnih posljedica prirodnih i drugih nesreća po ljude i materijalna dobra.

---

⁶² Prava i dužnosti privrednih društava i drugih pravnih lica proizilaze iz člana 32. Zakona o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća, FBiH i člana 27. Zakona o civilnoj zaštiti RSBIH.

AKTIVNOSTI ŠTABA CIVILNE ZAŠTITE	
PRIJE NASTANKA PRIRODNE ILI DRUGE NESREĆE	POSLIJE NASTANKA PRIRODNE ILI DRUGE NESREĆE
PREVENCIJA	ODGOVOR
OLAKŠAVANJE	OPORAVAK
PRIPRAVNOST	RAZVOJ
SPREMNOST	

Tabela broj: 2. Aktivnosti štaba civilne zaštite.

Ukoliko se dobije odluka o proglašenju prirodne nepogode ili druge nesreće, neophodno je da štabovi analiziraju i prouče problem, te odmah pristupe hitnim mjerama. Posebno je važno da se procijeni i situacija na terenu, što je moguće prije odrede rokovi realizacije zadataka, te se donesu potrebna naređenja i odluke. Sve navedeno ima za cilj stalni uvid u stanje na terenu odnosno stanje nepogode, odnosno njen razvoj, neophodno je vršiti stalni monitoring i kontrolu cjelokupnog procesa. Različit je pristup metodologije izrade dokumenata i razvojnih planova u entitetima odnosno kantonima pa tako i u općinama. Procjene ugroženosti su urađene gotovo u svim kantonima. Prisutan je problem nedostatka materijalnih sredstava kao i popunjenosti štabova civilne zaštite. U navedenim situacijama veoma je važno da se ostvari saradnja između štabova civilne zaštite i privrednih društava i drugih organizacija.

6.2.2. Služba zaštite i spašavanja

Osnivanjem službi zaštite i spašavanja u civilnim zaštitama, nastojalo se doći do kvalitetnijeg i efikasnijeg sistema zaštite i spašavanja. "Radi se o subjektima koji su osnovani za određene oblasti i to im je osnovna djelatnost, u udruženjima građana ili kao samostalne službe zaštite i spašavanja, da im je osnovna djelatnost ili dio djelatnosti od značaja za zaštitu i spašavanje. Da raspolazu kadrovima koji su stručno obučeni i osposobljeni za vršenje poslova iz nadležnosti službe koja se formira, da su materijalno-tehnički opremljene, da imaju planska dokumenta i iskustvo za vršenje redovnih poslova u svojoj djelatnosti, pa je sasvim logično

da su najpozvaniji za poslove zaštite i spašavanja“.⁶³ Najčešće organizovane službe zaštite i spašavanja su: komunalne službe, zdravstvene službe u okviru zdravstvenih ustanova, veterinarske službe, hidrometeorološke, seizmološke službe, gorske službe spašavanja i druge službe koje odredi nadležni organ koji upravlja zaštitom i spašavanjem. Dodatni kapaciteti civilne zaštite pronađeni su privrednim društvima, naročito kod onih društava koji obavljaju djelatnost iz člana 32. Zakona o zaštiti i spašavanju, a isto tako i kod kapaciteta javnih kompanija i drugih pravnih lica, vladinih i nevladinih organizacija i drugo. Posebno trebamo istaći službe hitne pomoći, profesionalne vatrogasne jedinice i dobrovoljna vatrogasna društva, Crveni krst/križ, policijske snage. Oružane snaga BiH i druge. Pored toga što postoje kapaciteti civilne zaštite oni još nisu funkcionalno integrisani u sistem zaštite i spašavanja za planski odgovor na pojedine prirodne i druge nesreće.

Na osnovu zakonske regulative vidljivo je da postoje entitetske razlike kod samog pristupa osnivanja službi zaštite i spašavanja.

U skladu sa članom 123. Stav 3. Zakona o zaštiti spašavanju, vlada Federacije BiH, na prijedlog Federalne uprave civilne zaštite, određuje pravna lica i udruženja od kojih će se organizirati službe zaštite i spašavanja. Navedene službe moraju imati neka svoja sredstva i opremu, ako ne posjeduju vlastita sredstva i opremu ne mogu ni ući u partnerski odnos sa upravom. Kada se odabere određena služba, onda Federalna uprava civilne zaštite zajedno sa službom provjerava šta određena služba posjeduje, odnosno koja namjenska oprema i sredstava joj je još neophodno nabaviti. Služba kada dobije opremu ili sredstva od Federalne uprave civilne zaštite, ona može ista koristiti za svoje potrebe, ali ih je dužna adekvatno održavati i obnavljati. Trenutno, iako su potrebe mnogo veće, prema Uredbi Vlade Federacije BiH osnovano je osam službi, u planu je da se osnuje i Služba za spašavanje na vodi i pod vodom. Formirana je i Služba za medicinsku pomoć sa sjedištem u Sarajevu, Mostaru i Tuzli i broji oko 220 ljudi. Ona u roku 24 sata može staviti na raspolaganje svoje kapacitete, odnosno formirati poljske bolnice sa svim sadržajima, koje na raspolaganju imaju 78 doktora i ostalih pomoćnika. Kada sagledamo i druge službe, možemo reći da federalna uprava civilne zaštite ima na raspolaganju oko 400 stručnih lica, na koje može računati u slučaju prirodne nepogode. Iz navedenog se vidi da Federacija BiH ima osnovane službe zaštite i spašavanja na tri nivoa (općinskom, kantonalnom i federalnom). Republika Srpska ima službe zaštite i spašavanja na općinskom/gradskom nivou. Grad/općina je odgovoran za formiranje i spremnost službi. Najčešće organizirane službe civilne zaštite su: komunalne

---

⁶³ Huseinbašić, Čamil 2009, Upravljanje sistemom zaštite i spašavanja Jordan studio-sarajevo, str. 63.

službe, službe za RHB zaštitu, gorske službe spšavanja, službe za aktivnosti na vodi i pod vodom, hidrometeorološke, seizmološke, zdravstvene, vatrogasne, crveni krst/križ i drugo. Tokom istraživanja niti kod jednog nivoa organizacije nismo uspjeli naići na u potpunosti opremljenu Službu za zaštitu i spašavanje iz ruševina. Ovo je zabrinjavajuće ako uzmemo u obzir da entitetske procjene ugroženosti, upravo u poplavama, potresima, požarima, predstavljaju najveće prijetnje. U slučaju potresa ili plavnog vala, saniranje posljedica odnosno spašavanja iz ruševina bi ovisila od samih građana ili pak od strane pomoći i pored većeg broja domaćih službi zaštite i spašavanja.

U periodu 2006. do 2009. godine, Federalna uprava civilne zaštite je za potrebe rada službi zaštite i spašavanja i jedinica civilne zaštite izvršila nabavku:

- Dva kvalitetna detektora za ispitivanje radioaktivnosti,
- Više inspektor detektora,
- Dvije pokretne palionice za neškodljivo uklanjanje uginulih i oboljelih životinja i otpada animalnog porijekla kapaciteta 45 i 200 kg/h, i
- Dvije pokretne laboratorije za neškodljivu dekontaminaciju i detoksikaciju prostora.

"Možemo kazati da dosadašnji sistem civilne zaštite, ali i sam njegov razvoj, ukazuje da civilne zaštite nisu u mogućnosti razvijati masovno jedinice civilne zaštite različitih struktura. Zakonodavac se opredijelio da za potrebe sistema zaštite i spašavanja, uključi sve resurse i snage organima uprave, privrednim društvima i pravnim licima. Ovakvim pristupom trebala se ostvariti dvostruka korist. Sa jedne strane, organizacijom službi civilne zaštite uštedjelo bi se na finansijama i civilne zaštite bi imale manju odgovornost za opremu i osposobljenost. Navedeno bi bilo prihvatljivo da se pristupilo ozbiljno i odgovorno".⁶⁴

Koliko su sadašnje službe civilne zaštite opremljene i osposobljene za izvođenje svojih zadataka , govori nam događaj koji se dogodio na planini Zelengori. Pored Republičke uprave civilne zaštite, Federalne uprave civilne zaštite, Civilne zaštite Brčko Distrikta, njihovih gorskih službi, životi ljudi zatočenih u lavini planine Zelengore zavisili su isključivo od strane pomoći, u ovom slučaju pomogao je EUFOR.

---

⁶⁴ Centar za sigurnosne studije BiH, Zaštita i spašavanje u Bosni i Hercegovini, Sarajevo 2010, str.28.

6.2.3. Jedinice Civilne zaštite

Na državnom nivou je formiran tim za procjenu ugroženosti od prirodnih i drugih nesreća. Ovaj tim sastoji se od stručnjaka iz državnih institucija i organizacija, entitetskih uprava civilne zaštite i Brčko Distrikta, naučnih institucija, preduzeća i drugih javnih ustanova, a koordinaciju vodi Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine. U skladu sa Uredbom o organizovanju federalnih specijaliziranih jedinica civilne zaštite, tokom 2009. godine, formirano je pet federalnih specijaliziranih jedinica, od čega su dvije u potpunosti u okviru Uprave (jedinica za deminiranje koje su dodatno obučene, opremljene i osposobljene za zaštitu od požara, snježnih lavina i jedinica za spašavanje na vodi i pod vodom formirane u okviru Federalnog ministarstva unutrašnjih poslova). Peta jedinica je kombinacija Federalne uprave i Federalnog MUP-a, odnosno zajednička jedinica za spašavanje iz ruševina. U okviru ovih jedinica Federalna uprava civilne zaštite raspolaže sa 210 ljudi koji u svakom momentu mogu biti operativni. Kada govorimo o jedinicama u kantonima i općinama Federacije BiH, moramo istaknuti da one još nisu osnovane po važećem Zakonu o zaštiti i spašavanju. U manjem broju općina egzistiraju jedinice osnovane u skladu sa propisima koje je donijelo bivše Ministarstvo odbrane RBiH, dok je civilna zaštita bila u nadležnosti tog ministarstva. Za razliku od Federacije BiH, gdje imamo jedinice formirane na tri nivoa, u Republici Srpskoj jedinice civilne zaštite formirane su na opštinskom/gradskom nivou (40 jedinica, sastavljenih od odjeljenja i četa, te broje ukupno 1164 pripadnika), dok je Republička uprava formirala samo jednu jedinicu za uništenje NUS-a i mina. Ova jedinica je dobro organizovana i relativno dobro opremljena, osposobljena i obučena. Jedinicu čini 80 pripadnika podijeljenih u 4 specijalizirana A tima za uništenje NUS-a i mina i 6 B timova za deminiranje. U skladu sa zakonom entiteta i zakonskom legislativom Brčko Distrikta koja se odnosi na zaštitu i spašavanje stanovništva i materijalnih dobara, jedinice civilne zaštite osnivaju se, opremaju i osposobljavaju kao operativne snage civilne zaštite. Njihova uloga ogleda se u neposrednom angažovanju na izvršenju zadataka zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća, te otklanjanju posljedica nastalih djelovanjem tih nesreća. Ove jedinice osnivaju se kao jedinice za opće i specijalizirane namjere, a na osnovu procjene ugroženosti. Procjenu ugroženosti izrađuje Federalna uprava civilne zaštite za područje Federacije BiH, Republička uprava za područje Republike Srpske, kao i kantoni i općine za svoja područja. Sve procjene se rade u koordinaciji sa drugim relevantnim ministarstvima BiH, a po potrebi se mogu konsultovati i međunarodni stručnjaci. Civilna zaštita Brčko Distrikta ima svoje jedinice u okviru policije Brčko Distrikta. Ove jedinice se angažuju kada

snage i sredstva civilne zaštite nisu dovoljne za efikasnu zaštitu i spašavanje ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća. Njihovu upotrebu naređuje šef policije Brčko Distrikta na zahtjev gradonačelnika Distrikta, rukovođenje jedinicama ima nadležni starješina, u skladu sa naredbom štaba civilne zaštite Brčko Distrikta. Sastav jedinica civilne zaštite Policije Brčko Distrikta je privremenog karaktera i traje do vremena kada se procijeni da aktivnosti na zaštiti i spašavanju mogu uspješno sprovesti nosioci civilne zaštite vlastitim snagama i sredstvima. To su u stvari posudbene jedinice civilne zaštite od strane policije.

Specijalizirane jedinice Brčko Distrikta čine:

- Jedinice zaštite od požara – 37 pripadnika
- Tim za akcidentne situacije – 5 pripadnika
- Deminerski tim i EOD tim – 14 pripadnika
- Jedinice PMP – 15 pripadnika
- Jedinica za spašavanje iz ruševina – 20 pripadnika.

Na nivou Bosne i Hercegovine nema operativnih jedinica civilne zaštite, ali postoji mogućnost formiranja jedinica za međunarodnu pomoć koje se popunjavaju jedinicama entiteta i Brčko Distrikta. Jedine operativne snage na nivou države su Oružane snage BiH.

Jedinice civilne zaštite u okviru postojećih struktura organizirane su na odgovarajući način u Republici Srpskoj ali ne u potpunosti. U Federaciji BiH jedinice civilne zaštite u dobro organizovane na Federalnom nivou, na nižim nivoima organizacija nije na potrebnom nivou niti u skladu sa propisom. Brčko Distrikt je izgradio dobro opremljene jedinice civilne zaštite u sastavu policije, ali upitno je dali ove jedinice mogu odgovoriti svim potrebama. Slobodno možemo kazati da je nezadovoljavajući nivo organizovanosti jedinica civilne zaštite na općinskom nivou u cijeloj Bosni i Hercegovini, kao i na kantonalnom nivou u Federaciji BiH. Kada navedenu situaciju poredimo sa stanjem jedinica civilne zaštite u Evropskoj uniji, dobijemo jako lošu siku jedinica civilne zaštite BiH.

U Francuskoj, na primjer, aktivnosti koje se odnose na javnu sigurnost svakodnevno brine 238. 000 profesionalnih vatrogasaca i volontera (uključujući 8.400 ljudi iz pariške vatrogasne brigade BSPP). Vatrogasna brigada je sve aktivnija u polju medicine i saniteta, a trenutno zapošljava 5. 000 doktora, farmaceuta i veterinaru hirurga. Pored vatrogasne brigade, snage za civilnu zaštitu u Francuskoj uključuju i jedinice za vodstvo i intervenciju, jedinice za uklanjanje mina, avio snage i drugo. Osim navedenog postoje još i 4 jedinice za instrukcije i

intervencije za javnu sigurnost koje imaju 1.688 vojnika, i mogu biti poslone zračnim putem u bilo koji dio svijeta u slučaju prirodnih katastrofa. Snage za deminiranje sačinjene su od 138 osoba u 19 centara raspoređenih na cijeloj teritoriji države. Vazdušni resursi uključuju 35 helikoptera, koji su raspoređeni unutar 20 baza širom zemlje a koji služe za hitne medicinske i razne druge spasilačke operacije, kao i 28 vodenih bombaša lociranih širom zemlje koji služe za gašenje šumskih požara. Međutim postoje i države koje nemaju organizovane posebne jedinice za civilnu zaštitu. Tako za razliku od drugih zemalja, Austrije nema posebne jedinice za civilnu zaštitu, zbog toga što su volonterske organizacije veoma motivirane, jako dobro istrenirane, dobro opremljene i pružaju značajnu pomoć vlastima. U postojećim organizacijama za pomoć, kao što su odredi za vatrogastvo, Austrijski crveni križ, ambulanta služba i Služba za pomoć u planinama, dostupno je 300.000 dobro obučanih muškaraca i žena (većinom volontera) za izvođenje zadataka civilne zaštite. Naravno, efikasna civilna zaštita nebi bila moguća bez pomoći jedinica za sprovođenje zakona i Federalne vojske koja ima glavnu ulogu u civilnoj zaštiti.

U Bosni i Hercegovini situacija je drugačija i nailazimo na niz problema. Prvi problem je što nijedan nivo organizacije civilne zaštite ne vodi evidenciju građana koji su pripadnici civilne zaštite. Ova praksa prestala je još 2006.godine gašenjem entitetskih ministarstava odbrane. Tako danas općinske službe imaju stare spiskove pripadnika civilne zaštite koji nisu više relevantni. U republičkoj upravi civilne zaštite Republike Srpske, kao u i Federaciji BiH imamo situaciju da su evidenciju pripadnika civilne zaštite vodili bivša entitetska Ministarstva odbrane, kod njih je bila i nadležnost raspoređivanja tih građana u civilnu zaštitu. Danas je i ta kakva takva baza podataka napuštena tako da nemamo više nikakvu bazu podataka građana koji podliježu raspoređivanje u civilnu zaštitu. Prema sadašnjoj strukturi, ova evidencija treba da se vodi na lokalnom nivou i to je zakonska obaveza, ali lokalni nivoi nisu još dobili instrukcije od viših nivoa, po kojem bi se definirao sam postupak evidencije građanstva i opremanja civilne zaštite. Pored brojnih pokušaja da se riješi problem evidencije radno sposobnog stanovništva za potrebe civilne zaštite kako od strane entiteta tako i od lokalnih zajednica ovaj problem još nije riješen. Na osnovu navedenog vidljivo je da pitanje evidencije radno sposobnog stanovništva potrebno prioritarno riješavati kao i potrebu rješavanja brže uspostave povjerenika civile zaštite u mjesnim zajednicama, kvartovima, naseljima i tako dalje. Drugi problem koji je prisutan kod građana jeste činjenica da nisu upoznati sa obavezama prema civilnoj zaštiti. Isto tako, obučavanje i osposobljavanje građana za preduzimanje mjera zaštite i spašavanja do sada je vrlo slabo ili nikako nije provedeno.

6.3. Moguće misije OS BiH u skladu sa civilnim planiranjem za vanredne situacije

Osnov za identifikaciju mogućih misija OS BiH u skladu sa civilnim planiranjem za vanredne situacije možemo uzeti standardna operativne procedure (SOP), angažovanja Oružanih snaga BiH na pružanju pomoći civilnim organima u reagovanju na prirodne ili druge nesreće. Moguće misije OS BiH u skladu sa civilnim planiranjem za vanredne situacije:

- a) Pomoć na terenu izvedbe odgovora na prirodne ili druge nesreće,
- b) Pomoć u zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara,
- c) Pomoć u izvršenju humanitarne operacije odgovora na prirodne ili druge nesreće.

Navedenim SOP-a uređuje se temelj, uslovi, faze i postupak angažovanja odnosno upotrebe OS BiH na pružanju pomoći civilnim organima na reagovanju na vanredne situacije odnosno na prirodne i druge nesreće a na zahtjev Ministarstva sigurnosti BiH, te odgovornosti i drugi aspekti saradnje Ministarstva odbrane BiH i ministarstva sigurnosti BiH. SOP za angažovanje OS BiH na pružanju pomoći civilnim organima u reagovanju na prirodne ili druge nesreće je urađen po uzoru na standarde Ujedinjenih nacija i NATO-a u ostvarenju civilno-vojne saradnje u traženju i pružanju pomoći u prirodnim ili drugim nesrećama.

6.4. Moguće misije OS BiH u skladu sa ZSOP na putu BiH prema EU

Kao osnovu za identifikaciju mogućih misija OS BiH u okviru ZSOP EU moguće je koristiti dvije referense. Svakako da su to *misije koje je EU preduzela* od 2003. godine do danas, odnosno zadaci koji su proizašli iz tih misija, te zadaci koji proizilaze iz *koncepta borbenih grupa EU*.

Analizom preduzetih misija EU u oblasti ZSOP, od 2003. do 2012. godine, prvenstveno vojnih misija,⁶⁵ moguće je izdvojiti slijedeća dominantna područja:

- osiguranje sigurnosti teritorije,
- osiguranje slobode kretanja,
- osiguranje sigurnosti stanovništva (izbjeglice, interno raseljena lica),
- osiguranje sigurnosti lokacija, personala i opreme UN-a, vladinih i nevladinih organizacija u područjima operacija,
- osiguranje dostave i distribucije humanitarne pomoći,

---

⁶⁵ Vojne misije EU: Concordia, Artemis, Althea, EUFOR RD Congo, EUFOR Chad/RCA, EUTM Somalija i EUFOR Libija.

- osiguranje neophodnih sigurnosnih uslova za provođenje izbora i
- obuka sigurnosnih struktura, prvenstveno oružanih snaga.

Iz navedenih zadataka je vidljivo da se uglavnom radi o zadacima koji tradicionalno ne pripadaju vojnim zadacima, ali da su krajem 20. i početkom 21. vijeka postali dominantni zadaci oružanih snaga u mirovnim misijama. Kako organizacijska struktura oružanih snaga većine članica EU nije prilagođena realizaciji tih zadataka, oružane snage, zavisno od vrste misije, uglavnom angažuju *privremene sastave* u koje su uključene: *specijalne snage*, *jedinice vojne policije*, *lako naoružane brzo pokretljive pješadijske (mehanizovane) jedinice*, *jedinice namijenjene za uništavanje NUS* (uključujući improvizovana NUS), te *jedinice namijenjene za logističku podršku* (težišno transport i medicinsko zbrinjavanje). Svakako da je za uspješno funkcionisanje ovih snaga neophodno osiguranje adekvatnog zračnog transporta, kako za jedinice raspoređene za izvršavanje misije, odnosno za eventualne intervencije – ojačanja, tako i za potrebe specifičnih misija dopreme i distribucije humanitarne pomoći. I pored nove vrste zadataka koji se postavljaju pred oružane snage, naravno da i dalje postoji potreba za realizacijom tradicionalnih vojničkih zadataka, kao što su osiguranje personala, opreme i lokacija samih jedinica i odbrana jedinica od različitih konvencionalnih i nekonvencionalnih prijetnji.

Kada analiziramo koncept borbenih grupa EU, koje trenutno, a vjerovatno i u budućnosti predstavljaju, borbeno spremne snage za realizaciju zadataka definisanih Lisabonskim ugovorom⁶⁶ kao i okvirnu strukturu borbenih grupa, te strukturu nekih od formiranih borbenih grupa (HELBROC BG ili Balkanska BG II/2007, poljsko/njemačka BG I/2010,) vidljivo je da su u strukturi zastupljene slijedeće organizacijske cjeline i jedinice:

- komanda snaga, uglavnom zasnovana na formaciji komande brigade vodeće nacije (kod BG sasatavljenih od više nacija popuna je multinacionalna),
- mehanizovani pješadijski bataljon sa komandom, uglavnom zasnovana na formaciji bataljona vodeće nacije (kod BG sasatavljenih od više nacija popuna je multinacionalna)

---

⁶⁶ Humanitarne i spasilačke misije, misije održavanja mira i misije borbenih snaga za upravljanje kriznim situacijama, uključujući i misije uspostave mira, zajedničke operacije razoružanja, savjetodavne misije i misije vojne podrške, misije prevencije sukoba i operacije stabilizacije nakon sukoba, uz napomenu da sve ove misije mogu doprinijeti borbi protiv terorizma, uključujući i podršku trećim zemljama u borbi protiv terorizma na vlastitim teritorijama. Misije uzajamne (međusobne) pomoći zemalja članica EU u slučaju oružane agresije na jednu ili više članica Unije (pomoć i podrška svim raspoloživim sredstvima od strane ostalih zemalja članica EU).

- jedinice borbene podrške i borbeno servisne podrške (jedinica za vatrenu podršku, jedinica vojne policije, jedinica za obavještajne i izviđačke poslove – ISTAR, inženjerska jedinica, jedinica za civilno vojnu saradnju – CIMIC, jedinica za psihološke operacije, helikopterske jedinice za podršku, jedinice za logističku podršku, medicinske jedinice, jedinice za protivzračnu odbranu) i
- specifične jedinice neophodne za određenu misiju⁶⁷.

Uvažavajući činjenicu da je u operacijama koje EU preduzima u okviru ZSOP (uključujući koncept borbenih grupa), moguće angažovanje i zemalja koje nisu članice EU, učešće Bosne i Hercegovine, kao trenutnog potencijalnoga kandidata za članstvo u EU, u ovim operacijama i u sastavu BG, svakako bi ostvarilo pozitivan uticaj u okviru širih aktivnosti BiH na putu prema dobijanju statusa kandidata za članstvo, a u konačnici i punopravnog članstva u EU.

Kao zaključak, u tabeli broj 4 su identifikovane sposobnosti, odnosno snage OS BiH, koje pružaju potencijalne prilike za angažovanje OS BiH u operacijama EU u okviru ZSOP:

---

⁶⁷ Struktura borbene grupe je utvrđena načelno, za svaku specifičnu misiju se vrši prilagođavanje strukture, a postoje različitosti između borbenih grupa u zavisnosti od koje zemlje su dominantno formirane (struktura, brojnost, i sl.).

EU	OS BiH
<p>Zadaci proistekli iz realizovanih i tekućih misija</p> <ul style="list-style-type: none"> - osiguranje sigurnosti teritorije, - osiguranje slobode kretanja, - osiguranje sigurnosti stanovništva (izbjeglice, interno raseljena lica), - osiguranje sigurnosti lokacija, personala i opreme UN-a, vladinih i nevladinih organizacija u područjima operacija, - osiguranje dostave i distribucije humanitarne pomoći, - osiguranje neophodnih sigurnosnih uslova za provođenje izbora - obuka sigurnosnih struktura, prvenstveno oružanih snaga, - zračni transport, - osiguranje personala, opreme i lokacija snaga angažovanih u misiji, 	<p>Zadaci za čiju realizaciju postoje sposobnosti</p> <ul style="list-style-type: none"> - štabne dužnosti u okviru komande snaga BG ili komande mehanizovanog pješadijskog bataljona u sastavu BG - uništavanje neeksplozivnih ubojnih sredstava, operacije deminiranja, - osiguranje lokacija baziranja snaga EU u područjima operacija, - vojno-polijski zadaci, - zadaci iz domena civilno vojne saradnje (civil-military cooperation – CIMIC).
<p>Zadaci proistekli iz koncepta borbenih grupa</p> <ul style="list-style-type: none"> - komanda snaga, uglavnom zasnovana na formaciji komande brigade vodeće nacije (kod BG sastavljenih od više nacija popuna je multinacionalna), - mehanizovani pješadijski bataljon sa komandom, uglavnom zasnovana na formaciji bataljona vodeće nacije (kod BG sastavljenih od više nacija popuna je multinacionalna), - jedinice borbene podrške i borbeno servisne podrške, - specifične jedinice neophodne za određenu misiju 	<p>Raspoložive snage</p> <ul style="list-style-type: none"> - podoficiri i oficiri OS BiH, - vod za uništavanje NUS, - inženjerski vod, - pješadijska jedinica za osiguranje lokacija, - vod vojne policije.

Tabela 3: *Mogući zadaci i snage OS BiH za angažovanje u području ZSOP EU*

Izvor: Službena stranica EU: www.consilium.europa.eu/csdp; Grupa autora 2009, European Security and Defence Policy: the first ten years (1999-2009), The European Union Institute for Security Studies, Paris, France; Bilten Ministarstva odbrane BiH i Oružanih snaga BiH, broj 1, 2, 3, 4 i 5; Brošura Ministarstva odbrane i Oružanih snaga BiH 2008 i 2011, Ured za odnose s javnošću Ministarstva odbrane BiH, Sarajevo.

Kao realno, početno angažovanje OS BiH u okviru ZSOP Evropske unije, doprinosom kroz štabni personal ili neku od spomenutih jedinica, pojavljuje se mogućnost učešća u sastavu neke od borbenih grupa EU u čijem su sastavu zastupljene OS Savezne Republike Njemačke, kao vodeća nacija. U ovom slučaju bilo bi moguće iskoristiti pozitivna iskustva trenutnog angažovanja oficira OS BiH u sastavu njemačkog kontingenta snaga u misiji ISAF u Afganistanu. Svakako da bi angažovanje OS BiH trebalo započeti kroz nominovanje štabnih oficira i podoficira, a potom ga postepeno širiti na doprinos spomenutim jedinicama.

Kao posebna mogućnost, za koju je svakako prethodno neophodno postići visok nivo političke saglasnosti, pojavljuje se formiranje *borbene grupe „Zapadni Balkan“*.⁶⁸ Svrha ovih ideja i prijedloga ogleda se u činjenici da oružane snage zemalja sa prostora Zapadnog Balkana (Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Hrvatska, Makedonija i Srbija) ne mogu samostalno osigurati snažno prisustvo u okviru borbenih grupa EU, te da bi jednim ovakvim regionalnim pristupom pružile znatno jači doprinos ZSOP EU. U okviru jedne ovakve borbene grupe, Bosna i Hercegovina bi mogla imati posebnu ulogu, ulogu vodeće nacije (kao kompromisno rješenje) uz osiguranje već prethodno spomenutih snaga i eventualno pješadijske mehanizovane jedinice (za koju bi trebalo osigurati dodatno opremanje i obuku).

---

⁶⁸ Grupa autora 2010, Towards Western Balkan Battlegroup, Belgrade Centre for Security Policy, Beograd.

7. ZAKLJUČAK

Sigurnosni interes jedan je od osnovnih determinirajućih faktora svakog društva, svake društvene zajednice pa i države jer se sigurnosni element današnjice našao u žiži interesovanja. Društveni sistem bilo koje vrste određen svojim sistemom, strukturom, organizacijom i odnosima formira se tako da kao cjelina što je moguće više odražava odgovarajuće stanje sigurnosti. U isto vrijeme, osigurava uslove za ostvarivanje zaštitne funkcije kojom se moraju savladati problemi koje sistem ne može riješiti „sam od sebe“. Budući da sama priroda ima svoje zakonitosti, odnosno da u prirodi djeluju sile stvaranja i rastvaranja, stihije i reda, ugroženost svega što postoji predstavlja realno i trajno stanje stvari. Gledajući društvo, kao dio prirode, društvo ni kao cjelina ni u dijelovima nije od toga izuzeto. Zato je u prirodi čovjeka kao pojedinca, ali i društva, odnosno ljudskih zajednica svih vrsta, da se zaštite i brane od ugroženosti i opasnosti.

Uzmemo li u obzir činjenicu da je zaštita i spašavanje ljudi i materijalnih dobara od posljedica prirodnih i drugih nesreća, dosta složena aktivnost koja zahtijeva jasnu i nedvosmisleno organizaciju rada i odličnu koordinaciju svih snaga, u tom pogledu smo rasvijetlili i ulogu oružanih snaga Bosne i Hercegovine u sistemu zaštite i spašavanja odnosno Civilne odbrane od prirodnih i drugih nesreća i katastrofa.

Kompleksna teorijska analiza i obrazloženje sintagme civilno planiranje za vanredne situacije vrlo su važni i neophodni. Razvijanjem teorije tog sistema doprinosi se objektivnom opažanju i sagledavanju uslova, zakonitosti u razvoju i djelovanju svih pojava i okolnosti koji određuju pojedina rješenja u sistemu civilnog planiranja za vanredne situacije. Događanja u prirodi i u društvu koja se ogledaju kroz prirodne pojave na zemlji, atmosferi, pod zemljom, vodi i pod vodom ili pojave u društvenim odnosima ispoljene antagonizmima i sukobima ljudi, grupa ili država od lokalnih, regionalnih pa i svjetskih, uvijek su za čovječanstvo predstavljale nesigurnost i potrebu da se aktivnim odnosom u borbi sa prirodom i u prirodi postigne sigurnost i opstanak u međuzavisnom odnosu sa prirodom i drugim ljudima.

Sistem civilnog planiranja za vanredne situacije u teorijskom smislu treba da bude jedan od faktora daljeg razvoja sistema, koji će, zajedno sa svim ostalim, trajno doprinositi da on stalno bude na visini konkretnih i perspektivnih potreba, zahtjeva i mogućnosti države koja ga uspostavlja i izgrađuje. Navedenim se ukazuje na neophodne mjere koje bi trebale biti preduzete da bi se taj sistem unaprijedio i usklađivao sa savremenim promjenama koje se neminovno nameću. Kada govorimo o teoriji sistema civilnog planiranja za vanredne situacije, veoma je važno da se računa sa činjenicom da je navedeni sistem veoma aktivan i

dinamičan i da je ta njegova karakteristika očitija ukoliko je veći broj faktora koji ga određuju i ukoliko je veći broj elemenata koji čine njegovu strukturu.

Civilna odbrana je mnogo više od obezbjeđenja potrebne tehnologije i sredstava za zaštitu. Ona zahtjeva masovno uključenje stanovništva za vrijeme krize i nakon nje. U kontekstu navedenog, ako se pravilno definiše, ona nije uopšte pasivna. Savremeno planiranje civilne odbrane može, međutim, uključivati planove za premještanje više od sto miliona ljudi (kao u bivšem SSSR-u, i od 1985. U SAD-a), ili planove za izgradnju skloništa za cjelokupno stanovništvo, koja odolijevaju udarnom talasu nuklearne eksplozije (kao u Švicarskoj), ili izgradnju ogromnog lavirinta međusobno povezanih podzemnih tunela, (kao u Kini).

U uputstvu o upotrebi sredstava vojne i civilne odbrane (Military and Civil Defence Assets – MCDA), u okviru Ujedinjenih nacija civilna odbrana se definiše kao „sistem mjera, uobičajeno pod rukovodstvom vladinih službi za zaštitu civilnog stanovništva u vrijeme rata, kao odgovor na katastrofe, i za sprječavanje i smanjivanje posljedica značajnih vanrednih situacija u vrijeme mira“.

Tokom hladnoratovske krize ključni faktor odbrane i sigurnosti Zapadne Evrope bio je NATO, zasnovan na kolektivnoj odbrani svojih članica i odvratanju neprijatelja. Paralelno sa navedenim u Evropi se odvijala ekonomska i politička integracija. I u tom vremenu se javljaju ideje i razne inicijative o samostalnom uobličavanju posebnog evropskog odbrambenog i sigurnosnog profila. Okončanjem hladnoratovske krize početkom devedesetih godina prošlog vijeka, okončanjem i sovjetske prijetnje, NATO u velikoj mjeri gubi prvenstveni razlog svog postojanja. U to vrijeme Evropska ekonomska zajednica postaje sve odgovornija i zainteresovanija za sopstvenu sigurnost u svijetu koji se brzo mijenja. Alijansa je vrlo ozbiljno preispitala i prilagodila sopstvene misije i operativni okvir istih, provodeći dodatne pripreme za mogući odgovor na novonastale izazove. Paralelno sa navedenim očitom je postala težnja za promjenom ravnoteže odnosa između njena dva krila, američkog i evropskog. Unutar NATO-a uspostavlja se Evropski sigurnosni i odbrambeni identitet koji je evropskoj zajednici dao veću ulogu ali i veću odgovornost u osiguranju sopstvene odbrane i sigurnosti u okviru NATO-a. Istovremeno, temeljnim promjenama u arhitekturi evropskog ujedinjenja, potpisivanjem Mاستrihtskog ugovora o Evropskoj uniji stvorena je mogućnost za sveobuhvatnije i intezivnije djelovanje EU na polju spoljne i sigurnosne politike. Ugovorom o EU uspostavljena je i Zajednička spoljna i sigurnosna politika – CFSP (Common Foreign and Security Policy), predviđajući uobličavanje odbrambene politike, koja bi, s vremenom mogla voditi ka zajedničkoj odbrani. Ono što se danas smatra zapadnim dijelom evroatlanskog prostora ima dva vodeća sigurnosna uporišta: NATO I EU. Dok se EU

militarizovala, NATO je sve više razvijao svoj politički karakter. Navedene organizacije istovremeno su napravile iskorak u globalnim okvirima, van svojih tradicionalnih prostora djelovanja. Kada pogledamo posljednju deceniju očito je da EU i NATO ne moraju uvijek da dijele iste interese, percepciju sigurnosnih izazova i način rješavanja odnosno odgovora na njih.

Suočeni sa značajnim promjenama prirode sigurnosnih prijetnji na svjetskoj sceni u periodu od 1999. do 2009. godine (od izdavanja prethodnog NATO strateškog koncepta), od strane lidera NATO saveza su 2009. godine pokrenute aktivnosti na izradi novog NATO strateškog koncepta. Kao osnovna svrha „novog koncepta“ predviđeno je prilagođavanje organizacije i sposobnosti NATO saveza novoj sigurnosnoj situaciji i aktuelnim sigurnosnim prijetnjama sa kojima će se svijet vjerovatno suočavati u predstojećoj deceniji, uz imperativ izgradnje sposobnosti za *brzim odgovorima na krizne situacije u uslovima ograničenih resursa*, posebno imajući u vidu terorizam, proliferaciju nuklearnoga naoružanja i drugog oružja za masovno uništenje, „cyber“ prijetnje, osiguranje pristupa energetske resursima i zaštitu okoliša. Ekspertna grupa predvođena bivšom državnom sekretarkom SAD-a, Madeleine Albright, uz podršku brojnih civilnih i vojnih eksperata, iz akademskih struktura zemalja članica NATO saveza, kao i iz političkih i vojnih NATO struktura, uz temeljite konsultacije sa NATO partnerima, nakon gotovo jednogodišnjeg rada, predložila je novi NATO strateški koncept pod nazivom „NATO 2020: Zagarantovana sigurnost; aktivan angažman“. Nakon određenih korekcija u Sjevernoatlantskom vijeću, koncept je usvojen na samitu šefova država i vlada NATO saveza 19.11.2010. godine u Lisabonu.

Novim NATO strateškim konceptom, nazvanim „Aktivan angažman, moderna odbrana“ definisani su ključni zadaci i principi, sigurnosno okruženje, odbrana i odvracanje, sigurnost kroz upravljanje krizama, unaprjeđenje međunarodne sigurnosti kroz saradnju, dalje proširenje NATO saveza, te ključna partnerstva.

Važne odrednice trenutne i buduće saradnju NATO saveza i Evropske unije vidljive su u cijelom tekstu novog strateškog koncepta, ali su posebno naglašene u slijedećim oblastima:

- *ključni zadaci i principi*; gdje je naglašen značaj političkih i vojnih veza Evrope i Sjeverne Amerike za očuvanje sigurnosti i mira evroatlantskog područja, te potvrđen osnovni NATO-ov princip kolektivne odbrane zemalja članica saveza.
- *sigurnost kroz upravljanje krizama*; gdje je naglašena potreba uspostave ograničenih civilnih sposobnosti u okviru NATO-a za upravljanje kriznim situacijama, uz oslanjanje na ekspertize Evropske unije koja već raspolaže tim sposobnostima;

- *partnerstva*, kao ključna partnerstva NATO saveza označena su partnerstva sa Ujedinjenim nacijama i Evropskom unijom.

Kao posebne aktivnosti neophodne u daljem unaprjeđenju partnerstva NATO-a i Evropske unije označene su slijedeće:

- „Potpuno ojačati strateško partnerstvo sa EU, u duhu međusobne otvorenosti, transparentnosti, komplementarnosti i poštivanja za autonomiju i institucionalni integritet obju organizacija
- Poboljšati praktičnu saradnju o operacijama, u cijelom spektru kriza, od koordiniranog planiranja do uzajamne podrške na terenu
- Proširiti svoje političke konsultacije da obuhvate sva pitanja od zajedničkog interesa kako bismo mogli podijeliti procjene i perspektive
- Potpunije saradivati na razvoju sposobnosti kako bismo minimizirali dupliciranje i maksimizirali isplativost.

Nedovoljno je poznato da u okviru NATO-a već više od četrdeset godina egzistira sistem civilnog planiranja za vanredne situacije. Na početku zamišljen da obezbjedi kontinuirano funkcionisanje vlasti i društva u vrijeme rata, uloga CEP-a je vremenom proširena, odnosno CEP teži da bude sveobuhvatan i opšteprihvaćen.

U samom početku formiranja CEP-a, postojala je jasna razlika u odnosu na civilnu odbranu unutar NATO-a. Civilna odbrana je bila usmjerena na zaštitu stanovništva od posljedica vazdušnog udara, prije svega nuklearnih. Izgradnja skloništa, uz funkciju uzbunjivanja, bila je glavna aktivnost civilne odbrane. S druge strane, CEP je trebalo da omogući nastavak rada vitalnih institucija države i samog društva. Civilna odbrana, danas, u okviru NATO-a, zadržala je svoju usmjerenost na zaštitu stanovništva u slučaju rata.

Za razliku od nje CEP je drastično proširio opseg svoje djelatnosti. Pored prvobitnog cilja, omogućavanja kontinuiranog i nesmetanog rada vlasti i društva u vrijeme rata, CEP je prvo usvojio civilnu odbranu kao svoj segment rada, i drugo, uključio zaštitu stanovništva i materijalnih dobara u vrijeme mirnodopskih katastrofa, te krizni menadžment. Ipak i sam CEP se često susreće sa problemom identiteta pošto ga mnogi izjednačavaju sa civilnom zaštitom. U nekim državama se ipak, civilna odbrana i civilno planiranje za vanredne situacije izjednačavaju, čak šta više koriste se oba pojma istovremeno. Možemo sa pravom konstatovati da civilno planiranje za vanredne situacije ima mnogo šire područje djelovanja, od malih vanrednih opasnosti do velikih katastrofa, podrazumjevajući i slučaj rata. Civilno planiranje za vanredne situacije ima za cilj preventivno djelovanje na katastrofe koje može

prouzrokovati čovjek, da umanjí efekte prirodnih nepogoda i zaštiti građana odnosno civile, da u što je moguće većoj mjeri zaštiti i sačuva nacionalno bogatstvo i životnu sredinu. Kroz prizmu eventualnog vojnog konflikta CEP ima primarni zadatak da podigne na viši nivo sposobnost države da odvrati potencijalnog napadača omogućavajući kontinuirano i efikasno funkcionisanje vlasti i jedan prihvatljiv nivo društvenog i ekonomskog života. „CEP pored navedenog ima za obavezu da obezbjedi što je moguće lakšu i bezbolniju tranziciju iz mirnodobske situacije u vanredno stanje. To upućuje na potrebu za pravilnu civilno-vojnu saradnju. Praktično, izuzimajući vojnu aktivnost, svaka nacionalana aktivnost je u djelokrugu CEP-a.

Saradnja ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine sa oružanim snagama Bosne i Hercegovine ostvaruje se putem saradnje sa ministarstvom odbrane Bosne i Hercegovine koje je najodgovornije za rad i funkcionisanje oružanih snaga BiH. Ova saradnja je stalna i neprekidna sa stalnom potrebom ka unapređenju odnosa i većom efikasnošću preventivnog djelovanja na prirodne ili druge nesreće. Konkretizaciju odnosa dvaju ministarstava efikasno je riješio sporazum o saradnji između ministarstva sigurnosti i ministarstva odbrane BiH u oblasti prirodnih i drugih nesreća, koji je potpisan 29. Juna 2009 god. Pomenutim sporazumom su otklonjeni ometači kada je u pitanju saradnja koja je neophodna za pravovremeno i nesmetano upravljanje vanrednim situacijama, zaštiti i spašavanju, upravljanju rizicima i upravljanju sanacijom posljedica u vanrednim situacijama koje mogu zadesiti BiH. Saradnja dvaju ministarstava konkretizira zajednički cilj, a to je sprječavanje i otklanjanje opasnosti od mogućih vanrednih situacija. Nedvosmisleno je riješen problem nadležnosti i koordinacije u oblasti rukovođenja sistemom zaštite i spašavanja na nivou BiH. Jasno su podijeljene nadležnosti i obaveze na nivou entitetskih civilnih zaštita i civilne zaštite Brčko Distrikta kao i nadležnosti općina u BiH.

Ovdje treba napomenuti činjenicu da se OS BiH angažuju tek onda kad se iscrpe svi raspoloživi civilni resursi. Dok god civilni angažman može riješavati i kontrolisati nastalu situaciju vlastitim snagama i resursima angažman OS BiH nije dozvoljen. S obzirom na postojeće resurse u OS BiH za poslove pružanja pomoći civilnim organima vlasti na zaštiti ljudi i materijalnih dobara od posljedica prirodnih i drugih nesreća možemo konstatovati da je ovo istraživanje potvrdilo našu generalnu hipotezu da OS BiH za sistem Civilnog planiranja za vanredne situacije predstavlja jedan od najvažnijih faktora pomoći i saradnje, kao i to da predstavljaju i jedan od ključnih faktora ka dostizanju potrebnih standarda u oblasti Civilnog planiranja za vanredne situacije koji je neophodan na puta ka punopravnom članstvu BiH u EU. Važno je istaći i činjenicu da je otvaranje (Operativnog centra), OC OS BiH 05. avgusta

2009 godine, (OKC BiH – 112), i stavljanje u punu funkciju doprinijelo kvalitetnijoj i boljoj saradnji civilno-vojnih snaga u Bosni i Hercegovini.

Svakodnevni su primjeri snažnijih i organizovanijih država od BiH, država sa dobrom organizacijom, velikim materijalnim resursima i snažnom zakonskom organizovanošću da pred prirodnim silama ostaju nemoćne, da se pred cjelokupnom javnošću događaju prirodne i druge nesreće, da hiljade ljudi bude povrijeđeno pa i da u velikom broju umiru. U kontekstu navedenog prioritet su rezultati koji bi mogli poslužiti da se unaprijedi i preventivno djeluje u BiH kada je u pitanju zaštita i spašavanje kao i uloga oružanih snaga BiH u istom. Posebno treba kreirati put da se organizaciski i stručno približimo što je moguće više nivou koji će zadovoljiti potrebe BH društva.

BiH ima potrebu da u skladu sa težnjom za bržim euroatlanskim integracijama preispita odnosno preformuliše svoj koncept, program i odgovornosti kada je u pitanju civilno planiranje za vanredne situacije, odnosno potreba za brzim odgovorom na krizne situacije u uslovima ograničenih resursa. Posebno želim akcentovati opasnosti koje su danas jako izražene kao što je profilacija nuklearnog i oružija za masovno uništenje, terorizam, sayber prijetnje, osiguranje pristupa energetske resursima i zaštita okoliša.

Zato smatram veoma važnim da se uloga OS BiH u civilnom planiranju na odgovor u vanrednim situacijama postavi u najviši mogući stepen. OS BiH mogu biti jedan od generatora u kreiranju odgovora na vanredne situacije koje mogu zadesiti kako BiH tako i susjedne odnosno druge države. U organizacionom formacionom smislu OS BiH se mogu kvalitetnije prilagoditi civilnoj odbrani tako što će pored sopstvenih potreba pružiti i pomoć civilnom sektoru formiranjem jedinica koje mogu vrlo brzo i efikasno djelovati na prirodne i druge nesreće, jedinice mogu biti stalnog ili privremenog karaktera. Gore navedeno iziskuje potpuniji pristup definisanju misije OS BiH, konkretnijoj i kvalitetnijoj koordinaciji sa jedinicama CZ odnosno civilnom odbranom u BiH. Razvijanjem jedinica, sistema obučavanja i opremanjem savremenim sredstvima vrlo brzo bi se približili standardima koje ima EU a time bi i ubrzali odnosno relaksirali put BiH ka EU. Zsigurno bi OS BiH bile prepoznate i kao faktor sigurnosti na većem nivou nego što je to sada slučaj.

BiH ima potrebu da u skladu sa težnjom za bržim euroatlanskim integracijama ide ka prestrukturiranju odnosno preispitivanju svojih kapaciteta, programa i odgovornosti kada je u pitanju Civilno planiranje za vanredne situacije, odnosno potreba za brzim odgovorom na krizne situacije u uslovima ograničenih resursa. Navedeno je moguće postići na način da se angažuje ekspertna grupa sastavljena od više civilnih i vojnih eksperata, od akademskih struktura iz zemlje kao i političkih i vojnih struktura uz konkretne konsultacije sa

relevantnim adresama iz EU i NATO-a, donese zaključak odnosno usvoji koncept razvoja OS BiH i Civilne odbrane.

Činjenica je da oblast sigurnosti i odbrane u aktivnostima Evropske unije predstavlja jedan od prioriteta i nastojanja institucija Evropske unije za pozicioniranjem Unije, ne samo kao ekonomskog, već i političkog i sigurnosnog faktora na globalnoj svjetskoj sceni. Također je neosporno da Evropska unija ne predstavlja završen projekat, već „savez“ trenutno spreman na proširenje na sve evropske zemlje koje u dosadašnjem periodu nisu postale članice, a spremne su preduzeti neophodne aktivnosti i ispuniti kriterije za pristupanje u članstvo EU. Činjenica je također da Civilna odbrana u aktivnostima Evropske unije predstavlja jedno od prioritetnih pitanja i nastojanja Evropske unije za pozicioniranjem navedenog na evropskoj i globalnoj sceni. U tim i takvim okolnostima, uvažavajući opredjeljenja Bosne i Hercegovine za članstvom u EU, izvjesno je da odbrambeni sektor BiH, prvenstveno njene oružane snage može ostvariti dodatni poticaj i ako ne biti katalizator sveukupnih aktivnosti BiH na putu prema EU, onda u svakom slučaju predstavljati značajnu pozitivnu potvrdu opredjeljenja, nastojanja i konkretnih aktivnosti države na putu prema članstvu u Evropskoj uniji.

8. Sporazum o saradnji između MO i MS BiH

SPORAZUM

o saradnji između Ministarstva odbrane Bosne i Hercegovine i Ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine i u oblasti reagiranja na prirodne ili druge nesreće

Na osnovu člana 31. Zakona o upravi ("Službeni glasnik BiH", broj 32/02), ministar odbrane Bosne i Hercegovine i ministar sigurnosti Bosne i Hercegovine, donose

SPORAZUM

o saradnji između Ministarstva odbrane Bosne i Hercegovine i Ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine u oblasti reagiranja na prirodne ili druge nesreće

POGLAVLJE I OPĆE ODREDBE

Član 1.

(Predmet Sporazuma)

Sporazumom o saradnji između Ministarstva odbrane Bosne i Hercegovine i Ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine u oblasti reagiranja na prirodne ili druge nesreće (u daljem tekstu: Sporazum), uređuju se okviri saradnje između Ministarstva odbrane Bosne i Hercegovine i Ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Strane) u oblasti zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih ili drugih nesreća.

Član 2.

(Nadležnosti)

Zakonske nadležnosti Strana definirane su zakonima i propisima Bosne i Hercegovine, a naročito:

- a) Zakonom o upravi ("Službeni glasnik BiH", broj 32/02),
- b) Zakonom o ministarstvima i drugim organima uprave Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 5/03, 42/03, 26/04, 42/04, 45/06, 88/07),
- c) Zakonom o sudjelovanju pripadnika Oružanih snaga Bosne i Hercegovine, policijskih službenika, državnih službenika i ostalih zaposlenika u operacijama podrške miru i drugim aktivnostima u inozemstvu ("Službeni glasnik BiH", broj 14/05),
- d) Zakonom o odbrani Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 88/05),
- e) Okvirnim zakonom o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih ili drugih nesreća u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj 50/08).

Član 3.

(Definicije)

(1) Sljedeći pojmovi korišteni u Sporazumu definirani su Okvirnim Zakonom o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih ili drugih nesreća u Bosni i Hercegovini:

- a) zaštita i spašavanje,
- b) prirodna nesreća,
- c) druge nesreće,
- d) katastrofa.

(2) Pod pojmom „odgovarajući civilni organi“, u smislu Sporazuma, smatraju se institucije i organi Bosne i Hercegovine, entiteta i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine koji imaju definirane nadležnosti u oblasti zaštite i spašavanja u skladu sa Okvirnim zakonom o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih ili drugih nesreća u Bosni i Hercegovini, entitetskim zakonima i zakonom Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine iz oblasti civilne zaštite i zaštite i spašavanja

POGLAVLJE II OSNOVE I OBLASTI SARADNJE

Član 4.

(Osnove saradnje)

Osnove saradnje Strana u realizaciji Sporazuma su:

- a) zakoni iz člana 2. ovog Sporazuma i drugi relevantni propisi i dokumenti Bosne i Hercegovine,
- b) međunarodni i međudržavni ugovori i preuzete obaveze Bosne i Hercegovine,
- c) međunarodni propisi, konvencije, ugovori, sporazumi i drugi dokumenti,
- d) zakoni o civilnoj zaštiti i zaštiti i spašavanju entiteta i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine,
- e) naredbe, uputstva i instrukcije ministra odbrane Bosne i Hercegovine i ministra sigurnosti Bosne i Hercegovine.

Član 5.

(Oblasti saradnje)

Strane sporazumno, u skladu sa svojim zakonskim nadležnostima, ostvaruju saradnju u svim aktivnostima koje se odnose na zaštitu i spašavanje ljudi i materijalnih dobara od prirodnih ili drugih nesreća, a naročito u sljedećim oblastima:

- a) saradnja u izgradnji svijesti o opasnosti od prirodnih ili drugih nesreća, edukaciji i stručnom usavršavanju u provođenju mjera zaštite i spašavanja,
- b) saradnja u izradi procjene ugroženosti teritorije Bosne i Hercegovine od prirodnih ili drugih nesreća,
- c) saradnja u usvajanju standarda, normi i uobičajenih postupaka zemalja članica NATO, NATO/Partnerstva za mir, Evropske unije i drugih regionalnih i globalnih sistema sigurnosti u oblasti zaštite i spašavanja,
- d) saradnja u izradi propisa u oblasti zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih ili drugih nesreća,

- e) saradnja u izradi planova i drugih dokumenata u oblasti zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih ili drugih nesreća,
- f) saradnja u planiranju, razvoju i osiguranju resursa za odgovor na prirodnu ili drugu nesreću,
- g) saradnja u organiziranju i izvođenju zajedničke obuke i vježbi snaga zaštite i spašavanja u koordiniranom civilno-vojnom odgovoru na prirodne ili druge nesreće,
- h) saradnja u aktivnostima angažiranja Oružanih snaga Bosne i Hercegovine za potrebe pružanja pomoći civilnim organima u reagiranju na prirodne ili druge nesreće, u skladu sa definiranim osnovama, uvjetima i postupkom angažiranja Oružanih snaga Bosne i Hercegovine,
- i) saradnja u koordinaciji operacija Oružanih snaga Bosne i Hercegovine pružanja pomoći civilnim organima u reagiranju na prirodne ili druge nesreće,
- j) saradnja i koordinacija aktivnosti sa odgovarajućim civilnim organima koji mogu tražiti angažiranje Oružanih snaga Bosne i Hercegovine za potrebe pružanja pomoći u reagiranju na prirodne ili druge nesreće,
- k) saradnja u realizaciji aktivnosti u inozemstvu: sudjelovanje u aktivnostima međunarodnih sigurnosnih i odbrambenih organizacija, humanitarnim operacijama u slučaju prirodnih ili drugih nesreća, učešće u civilno-vojnim vježbama zaštite i spašavanja, obuci i drugim aktivnostima,
- l) saradnja u aktivnostima odgovora na prekogranične efekte prirodnih ili drugih nesreća, uključujući saradnju u oblasti angažiranja oružanih snaga drugih zemalja i međunarodnih vojnih snaga na teritoriji Bosne i Hercegovine, m) saradnja u unapređenju civilno-vojne koordinacije i podrške
- , n) saradnja u informiranju javnosti u slučaju prirodnih ili drugih nesreća,
- o) saradnja u realizaciji naučno-istraživačkih projekata i u oblasti izdavaštva,
- p) saradnja u drugim oblastima reagiranja na prirodne ili druge nesreće koje Strane dogovore saglasno Sporazumu i zakonom utvrđenim nadležnostima.

POGLAVLJE III NAČINI OSTVARIVANJA SARADNJE I KOORDINACIJA

Član 6.

(Realizacija saradnje)

Strane su saglasne da Sporazum realiziraju u skladu sa definiranim osnovama i oblastima saradnje, te da sporazumno:

- a) formiraju posebne timove i radna tijela za realizaciju aktivnosti iz pojedinačnih oblasti saradnje definiranih Sporazumom,
- b) odrede odgovorna lica za koordinaciju aktivnosti,
- c) konsultiraju institucije i organe na svim nivoima vlasti u Bosni i Hercegovini, institucije međunarodne zajednice u Bosni i Hercegovini, inozemne organe, organizacije, agencije i institucije, te druge strane po utvrđenoj potrebi,

- d) ostvaruju saradnju sa odgovarajućim civilnim organima u Bosni i Hercegovini,
- e) predlažu druge oblasti i načine unapređenja saradnje,
- f) predlažu izmjene i dopune Sporazuma.

Član 7.

(Donošenje propisa)

Strane usaglašeno predlažu propise kojim detaljnije uređuju načine realizacije Sporazuma i saradnje Strana, uključujući propise kojim se uređuju procedure i pravila angažiranja Oružanih snaga Bosne i Hercegovine u odgovoru na prirodnu ili drugu nesreću, status snaga i angažiranih pripadnika - pitanja osiguranja u slučaju povreda ili gubitka života, nastalih šteta tokom angažiranja, izmirenja nastalih troškova i druga pitanja iz ove oblasti.

Član 8.

(Koordinacija)

(1) Strane osiguravaju koordinaciju aktivnosti i operativnu saradnju u realizaciji Sporazuma preko Sektora za politiku i planove Ministarstva odbrane Bosne i Hercegovine i Sektora za zaštitu i spašavanje Ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine.

(2) Strane poduzimaju mjere i aktivnosti za ostvarivanje koordinacije u odgovoru na prirodne ili druge nesreće preko Operativno - komunikacijskog centra Bosne i Hercegovine - 112 i Operativnog centra za komandu i kontrolu Oružanih snaga Bosne i Hercegovine.

POGLAVLJE IV. ODGOVORNOSTI

Član 9.

(Odgovornosti ministra odbrane Bosne i Hercegovine i ministra sigurnosti Bosne i Hercegovine)

U cilju realizacije Sporazuma i daljeg unapređenja saradnje Strana, ministar odbrane Bosne i Hercegovine i ministar sigurnosti Bosne i Hercegovine:

- a) imaju odgovornost i odlučuju po svim pitanjima vezanim za realizaciju Sporazuma,
- b) odobravanju i vrše nadzor nad realizacijom aktivnosti u skladu sa Sporazumom,
- c) odlučuju o drugim oblastima i načinima saradnje i iste odobravanju,
- d) razmatraju stavljanje van snage Sporazuma u cjelosti ili njegovih pojedinih odredbi.

Član 10.

(Odgovornosti Strana)

U cilju realizacije Sporazuma i daljeg unapređenja saradnje, Strane usaglašeno i pravovremeno poduzimaju potrebe mjere i aktivnosti iz svoje nadležnosti.

POGLAVLJE V. PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 11.

(Finansijski aspekti)

Počev od 2010. godine, Strane za potrebe realizacije Sporazuma osiguravaju sredstva u okvirima svojih godišnjih budžeta.

Član 12.

(Izmjene i dopune Sporazuma)

- (1) Izmjene i dopune Sporazuma se vrše na način donošenja.
- (2) Prijedlog za izmjene i dopune Sporazuma podnesene od Strane zajedno ili pojedinačno.

Član 13.

(Stupanja na snagu)

Sporazum stupa na snagu danom potpisivanja.

Broj: 06-50-704-5/09

Sarajevo, 29.06.2009.godine.

Za Ministarstvo odbrane

Bosne i Hercegovine:

MINISTAR

dr. Selmo Cikotić

Broj: 09-04-1-1414-6/09

Sarajevo, 29.06.2009.godine.

Za Ministarstvo sigurnosti

Bosne i Hercegovine:

MINISTAR

Tarik Sadović

BIBLIOGRAFIJA

Knjige:

1. Gačić, Jasmina 2008, Civilno planiranje za vanredne situacije, Fakultet bezbednosti, javno preduzeće Službeni glasnik, Beograd.
2. Večernjakova knjiga, 2006, 100 katastrofa koje su potresle svijet, Zagreb.
3. Huseinbašić, Ćamil 2007, Civilna zaštita u sistemu sigurnosti, Fakultet političkih nauka, Sarajevo.
4. Grupa autora 2004, Vojna doktrina OS BiH, Ministarstvo odbrane BiH, Sarajevo.
5. Sukjenjik, Konstantin 1976, Civilna odbrana, Vojno izdavački zavod, Beograd.
6. Hobs, Thomas 1978, The Cive, Gloucester, Mass.
7. Rozić, V. 1992, Povijesna dimenzija civilne zaštite (odbrane), Suvremeni sastavi civilne odbrane, pregledna studija, Otvoreno sveučilište, Zagreb.
8. Jakovljević V. 2006, Sistem civilne odbrane, FCO, Beograd.
9. A. Prentis 1958, Civilna zaštita u modernom ratu, VIZ, Beograd.
10. Hadžović, Denis 2008, ESDP i Bosna i Hercegovina, Centar za sigurnosne studije, Sarajevo.
11. Huseinbašić, Ćamil 2008, Civilna zaštita u sistemu sigurnosti, Fakultet političkih nauka, Sarajevo.
12. Huseinbašić, Ćamil 2009, Upravljanje sistemom zaštita i spašavanja, Jordan Studio, Sarajevo.
13. Beridan, Izet 2008, Politika i sigurnost, Fakultet političkih nauka, Sarajevo.
14. Beridan, Izet; Tomić, Ivo M.; Kreso, Muharem 2001, Leksikon sigurnosti, DES, Sarajevo.
15. Cikotić, Selmo 2010, SAD-Bosna i Hercegovina mogući transfer sigurnosnih rješenja, Fakultet političkih nauka, Sarajevo.
16. Dujović, Jagoš 2010, Projektovanje naučnih istraživanja u oblasti sigurnosti (skripta), Fakultet političkih nauka, Sarajevo.
17. Grizold, A.; Tatalović, S. i Cvrtila, V. 1999, Savremeni sistemi nacionalne sigurnosti, Fakultet političke znanosti Hrvatska udruga za međunarodne studije, Zagreb.
18. Kasumović, A. i Huseinbašić, Ć. 2000, Enciklopedijski rječnik odbrane BiH, Sejtarija, Sarajevo.
19. Smajić, Zekerijah 2004, Evropska unija za svakoga, Delegacija Evropske komisije u BiH, Sarajevo.

20. Turković, Bisera 2006, NATO od sigurnosnog saveza do savremenih izazova, Centar za sigurnosne studije, Sarajevo.
21. Zelenika, Ratko 2000, Metodologija i tehnologija izrade znanstvenog i stručnog djela, Ekonomski fakultet u Rijeci, Rijeka, Hrvatska.
22. Hodžić, Amra 2008, Geoeekonomska i geopolitička važnost regije Balkana u proširenju Evropske unije, Centar za sigurnosne studije, Sarajevo.
23. Hadžović, Denis 2009, Troškovi i beneficije pridruživanja Bosne i Hercegovine NATO savezu, Centar za sigurnosne studije, Sarajevo.
24. Palinkašev, O. i Hadžović, D. 2008, Zajedničke politike Evropske unije, Centar za sigurnosne studije, Sarajevo.

Publikacije:

25. Grupa autora 2004, Vojna doktrina OS BiH, Ministarstvo odbrane BiH, Sarajevo.
26. Grupa autora 2005, Priručnik za školu Evropskih integracija, Centar za građansko obrazovanje, Centar za razvoj nevladinih organizacija Evropski pokret u Crnoj Gori, Podgorica.
27. Grupa autora 2006, Upoznaj Evropsku uniju, vodič kroz evropske integracije, Centar za monitoring CEMI, Podgorica.
28. NATO – Nadbook NATO, Office of information Press, Brusseles, 2001.
29. A. Prentis, Civilna zaštita u modernom ratu, VIZ, Beograd, 1958.
30. Luis Mamford 1961, The city in Hisrory, London, Secker i Warburg.
31. Ženevska konvencija za poboljšanje položaja ranjenika i bolesnika u oružanim snagama u ratu, 1949.
32. World Social Sumnit for Social Development, 1995,
33. Hampson, Fen Osler, 2002, Oxford University, Pres Kanada.
34. Hans Van Gikel, 2003, Ljudska bezbjednost, Fakultet civilne odbrane, Beograd.
35. Grupa autora 2010, Handbook on CSDP The Common Security and Defence Policy of the European Union, Federal Ministry of Defence and Sports of the Republic of Austria, Vienna, Austria.
36. Grupa autora 2010, Hronologija evropskih bezbednosnih integracija, Centar za civilno-vojne odnose, Beograd.
37. Pelkola, Ryan James 2002, THE EUROPEAN UNION’S HEADLINE GOAL: AN OPERATIONAL ASSESSMENT, Naval Postgraduate School Monterey, USA.

38. Grupa autora 2006, NATO Priručnik, Public Diplomacy Division, NATO, Brussels, Belgium.
39. Šegvić, S. i Belohradsky, F. 2008, "Sigurnosno-obrambena politika EU", Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu br.45/2008, str. 359.-376.
40. Evropska komisija 2009, Vaš vodič za Lisabonski ugovor, Ured za publikacije Evropske unije, Luksemburg.
41. Grupa autora 2008, Vodič kroz Europsku sigurnosnu i odbrambenu politiku (ESOP), Francusko predstavništvo pri Političkom i sigurnosnom odboru EU Brussels, Belgium.
42. Centar za sigurnosne studije BiH, Zaštita i spašavanje u BiH, Sarajevo 2010.
43. Grupa autora 2010, Towards Western Balkan Battlegroup, Belgrade Centre for Security Policy, Beograd.

Časopisi:

44. ATLANTSKA INICIJATIVA, Udruženje za promicanje euroatlantskih integracija BiH, Bosna i Hercegovina i NATO, broj 1, 2010, Sarajevo.
45. ATLANTSKA INICIJATIVA, Udruženje za promicanje euroatlantskih integracija BiH, Demokracija i sigurnost u Jugoistočnoj Evropi, broj 2/3, 2010, Sarajevo.
46. Human, Development Report, 1993, www.undp.org/hdro/e93over.htm
47. Bilten Ministarstva odbrane BiH i Oružanih snaga BiH, broj 1, 2, 3, 4 i 5; Ured za odnose s javnošću Ministarstva odbrane BiH, Sarajevo.
48. Brošura Ministarstva odbrane i Oružanih snaga BiH 2008 i 2011, Ured za odnose s javnošću Ministarstva odbrane BiH, Sarajevo.
49. Odbrana, časopis za pitanja sigurnosti i odbrane demokratskog društva 2000, Sarajevo, godina II, broj 3-4,
50. Odbrana, časopis za pitanja sigurnosti i odbrane demokratskog društva 2001, Sarajevo, godina III, broj 5.

Legislativa i druga dokumenta:

51. Ministarstvo odbrane BiH 2004, Doktrina obuke OS BiH, Sarajevo.
52. Ministarstvo odbrane BiH 2004, Vojna doktrina OS BiH, Sarajevo.
53. Ministarstvo odbrane 2006, Politika obuke i vojne edukacije Oružanih snaga Bosne i Hercegovine, Sarajevo.
54. Ministarstvo odbrane BiH 2009, Plan razvoja i modernizacije Oružanih snaga Bosne i Hercegovine 2010 – 2015. godine, Sarajevo.

55. Odbrambena politika BiH, Službeni glasnik BiH, broj 88/05.
56. Sigurnosna politika BiH, Službeni glasnik BiH, broj 88/05.
57. Zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća, Službene novine FBiH broj 39/03, član 3.
58. Zakon o odbrani Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik BiH, broj 43/03.
59. Zakon o odbrani Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik BiH, broj 88/05.
60. Zakon o službi Oružanih snaga Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik BiH, broj 88/05.

Internet stranice:

61. <http://europa.eu>, zvanična web stranica Evropske unije
62. www.iss.europa.eu, zvanična web stranica Instituta za sigurnosne studije EU
63. <http://mod.gov.ba>, zvanična web stranica Ministarstva odbrane BiH
64. <http://www.nato.int>, zvanična web stranica NATO saveza
65. <http://ue.eu.int>, zvanična web stranica Vijeća EU
66. <http://www.weu.int>, zvanična web stranica Zapadnoevropske unije
67. www.eda.europa.eu, zvanična web stranica Evropske odbrambene agencije
68. www.consilium.europa.eu/csdp, zvanična web stranica EU, zajednička sigurnosna i odbrambena politika

POPIS TABELA

Broj tabele	Naziv tabele	Stranica
1	Aktivnosti štaba Civilne zaštite.	69
2	Mogući zadaci i snage OS BiH za angažovanje u području ZSOP EU	78

POPIS DIJAGRAMA

Broj dijagrama	Naziv dijagrama	Stranica
1	Struktura Evropske unije u području ZVSP/ZSOP	33
2	Evropska sigurnosna strategija i važne pod-strategije	45
3	Struktura Oružanih snaga Bosne i Hercegovine	58
4	Koordinacijsko tijelo Bosne i Hercegovine za Zaštitu i Spašavanje.	66

PRILOZI

Prilog broj: 1. Sporazum o suradnji između ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine i ministarstva odbrane Bosne i Hercegovine u oblasti regovanja na prirodne i druge nesreće.